

บทที่ 2

เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

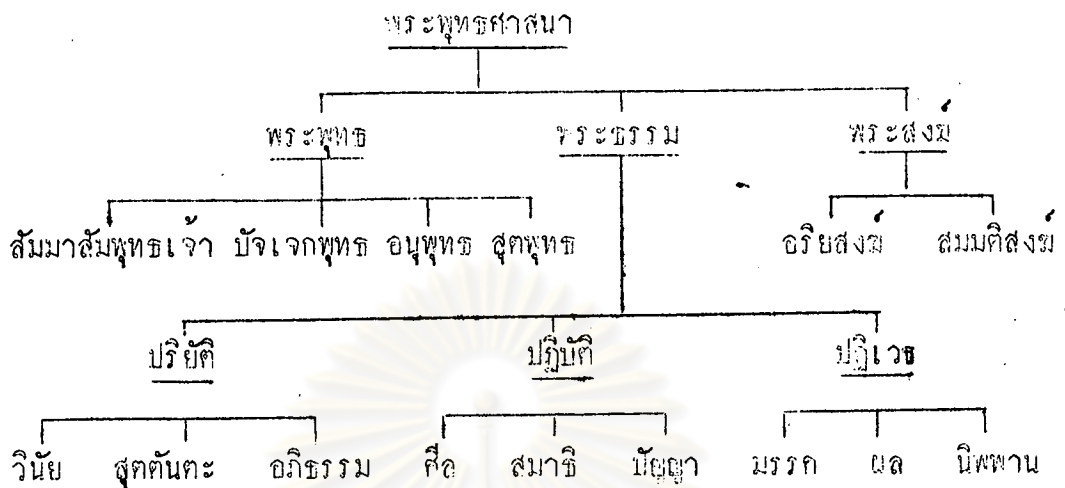
ผู้วิจัยเสนอ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเด็นสำคัญ 7 ข้อ ดังนี้

1. ความสำคัญของการปฏิบัติตามพระพุทธรศาสนา กับสังคม
2. ความหมายและองค์ประกอบของศีลห้า
3. การปฏิบัติตามศีลห้า
4. ความสำคัญของการปฏิบัติตามศีลห้า
5. ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตามศีลห้า
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติตามศีลห้า
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตามศีลห้า

ความสำคัญของการปฏิบัติตามพระพุทธรศาสนา กับสังคม

พระพุทธรศาสนาเป็นศาสนาที่มีพระพุทธรเจ้าเป็นศาสดาและเป็นผู้ค้นพบหลักธรรมคำสอนที่จะนำไปแก้ไขความทุกข์ของมวลมนุษยชาติ มีพระธรรมหรือสิ่งที่พระพุทธรเจ้าค้นพบเป็นคำสอน มีพระสงฆ์ทำหน้าที่สืบทอดศาสนาซึ่งเทคนิควิธีการของผู้สืบทอดอาจมีการพลิกแพลงหรือเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยให้เหมาะกับสังคมยุคนั้น ๆ แต่พระธรรมคำสอนนั้นมีความเป็นสัจธรรมเป็นความจริงทุกยุคทุกสมัยไม่เปลี่ยนแปลง ซึ่งลักษณะความเกี่ยวข้องกันขององค์พระพุทธรศาสนาทั้ง 3 ส่วนที่แสดงให้ เห็นถึงแก่นภูมิ ดังต่อไปนี้

1. นิพนธ์ เข็มทิพานุกุล, "ทัศนคติของนิสิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ต่อพระพุทธรศาสนาและพระสงฆ์" (ปริทัศน์นิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2527), หน้า 8 - 10.

ภาพประกอบโครงสร้างของพระพุทธศาสนาจากหนังสืออบรมธรรมภาคต้น

กล่าวโดยสรุป พระพุทธเจ้า คือ ผู้ค้นพบพระธรรม พระธรรมคือ คำสอนอันเป็นผลจากการค้นพบของพระพุทธเจ้า พระสงฆ์ คือ ผู้ที่ทำหน้าที่สืบทอดคำสอนนั้น คำสอนดังกล่าวแบ่งได้ 3 ส่วน คือ

1. ปริยัติ คือ ความรู้ เป็นภาคทฤษฎีว่าด้วย พระวินัย พระสุกตตันตะ และพระอภิธรรม รวมเรียกว่าพระไตรปิฎก

2. ปฏิบัติ คือ การเดินไปสู่จุดหมาย เป็นภาคที่ว่าด้วยการปฏิบัติตามแนวทางที่จะก้าวไปสู่จุดหมายปลายทางคือ ความสุข หรือหลุดพ้นจากความอวิช่าทั้งปวง แบ่งออกเป็นขั้น ๆ ได้ 3 ขั้น คือ ศีล สมาธิ และปัญญา

3. ปฏิเวธ คือผลของการปฏิบัติ หรือเป็นภาคที่ว่าด้วยการบรรลุผลจากข้อที่ 2 ตามความหมายหรือละเอียดของคำปฏิบัตินั้น แบ่งออกเป็น มรรค ผล และนิพพาน

หลักการปฏิบัติความพระพุทธศาสนา

พระพุทธเจ้าทรงมุ่งที่จะอำนวยการปฏิบัติให้แก่พุทธบริษัทให้เกิดความ

สงบสุขทั้งส่วนตนและสังคมจึงทรงชี้แนะทางการปฏิบัติสำหรับกำจัดความชั่วอันเป็น
อกุศลมูลที่มีมูลเหตุมาจากโลภะ โทสะ และโมหะหรือความโลภ โกรธ และความ
หลง ซึ่งแนวทางที่พระพุทธองค์ชี้แนะไว้ให้ปฏิบัติเป็นชั้น ๆ ดังนี้

1. ศีล เป็นข้อกำหนดอกุศลมูลซึ่งเป็นการปฏิบัติขั้นต้นที่ใช้ควบคุมความ
ประพฤติภายนอก ได้แก่ กาย และวาจา มีผลต่อสังคม คือเกิดความสงบสุขร่มเย็น
ในสังคม

2. สมာธิ เป็นข้อกำหนดอกุศลมูลหรือความชั่วที่ใช้ควบคุมทางกาย วาจา
และใจ เป็นการปฏิบัติที่ก่อให้เกิดพลังจิตที่เป็นสมาธิแน่นแน่ว สะอาด ตั้งมั่นและว่องไว
ซึ่งมีผลก่อให้เกิดความสุขใจของผู้ปฏิบัติ

3. ปัญญา เป็นข้อปฏิบัติขั้นสูงมีความละเอียดประณีต ลึกซึ้ง ผู้ปฏิบัติถึงขั้นนี้
จะพ้นจากการบ่วงกิเลสโดยสิ้นเชิง เพราะเป็นขั้นที่ล่วงรู้สัจธรรมที่ถ่องแท้ของชีวิต

ความสำคัญของการปฏิบัติตามพุทธศาสนา

หลักปฏิบัติทั้ง 3 ขั้นนี้ให้ผลต่างกัน คือ ศีล ให้ผลต่อสังคม สมာธิ ให้
ผลต่อตนเองและสังคม ส่วนปัญญา ให้ผลต่อตนเองและสังคม และเข้าถึงสัจธรรม
ของชีวิตที่แท้จริง หลักปฏิบัตินี้กล่าวกันว่าเป็นหัวใจของคำสอนทั้งหมดของพระพุทธ
ศาสนา ถ้าพุทธศาสนิกชนได้ปฏิบัติกันแม้ขั้นหมายคือศีลก็จะทำให้สังคมอยู่กันด้วยความ
สงบร่มเย็น ความเบียดเบียนกันก็ไม่มี ทั้งยังก่อให้เกิดความเจริญมั่นคงให้แก่ประ
เทศชาติอีกด้วย คำที่ว่า "สี เณ สุกฺติ ยนฺติ" หมายถึงคนจะถึงสุคติด้วยศีล¹
ดังนั้นชาวพุทธจึงมีการสมาทานศีลหาบางโอกาสจะพัฒนาขึ้นไปก็จะถือศีลแปด²

¹พ.อ.ปิ่น มุกด์นิต, คำบรรยายพุทธศาสนา (กรุงเทพฯ: คลังวิทยา,
2518), หน้า 200.

²H. Saddhatissa, Buddhist Ethics Essence of Buddhism
(London: Unwin Brothers, 1970), p. 87.

ความสำคัญและจุดมุ่งหมายของการรักษาศีลห้า

พระพุทธเจ้าทรงพิจารณาเห็นว่าโลกนี้จะสงบร่มเย็นเมื่อคนเคารพศีลซึ่งกันและกัน ไม่เบียดเบียนกันทางกาย วาจา อันมีพื้นฐานมาจากใจ ทรงชี้ให้เห็นว่าสัตว์ทุกชีวิตภักทรหัยสืบ วัณฺณบุตร ภรรยา มีความต้องการให้ผู้อื่นกล่าวคำไพเราะให้ฟัง ไม่ขอการกล่าวคำเท็จหรือคำหยาบกันทั้งนั้น เมื่อเราไม่ต้องการให้ผู้อื่นปฏิบัติต่อเรา เราก็ไม่ควรไปปฏิบัติเช่นนั้นต่อผู้อื่น การปฏิบัติเพื่อมิให้ผิดศีลต้องมีการระมัดระวังวาจา โดยมีสรีที่รู้ตัวอยู่เสมอ สิ่งหนึ่งที่เป็นตัวทำลายสติก็คือ การดื่มน้ำเมา การดื่มน้ำเมาที่เรียกว่าสุราหรือเมรัย นอกจากไม่มีประโยชน์แล้วยังนำไปสู่ความประมาททำให้ทรัพย์สินเสียหาย เสียเกียรติยศชื่อเสียง บางครั้งอาจทำให้เกิดการผิดศีลข้ออื่น ๆ จนถึงกับทำให้ตนเองหรือผู้อื่นต้องเสียชีวิตลงได้ ดังนั้นการปฏิบัติตามศีลห้าจึงเป็นการปฏิบัติตามแนวพระพุทธศาสนาชั้นหยาบ ๆ หรือขั้นต้น สำหรับฆราวาสทั่ว ๆ ไป ซึ่งศีลห้านี้มีอิทธิพลต่อสังคมมากโดยถือว่าเป็นบรรทัดฐานทางสังคม, ค่านิยมธรรมของพุทธศาสนิกชนตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน ดังที่ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช กล่าวว่า ...การกระทำใดเล่าที่พระพุทธศาสนาถือว่าเป็นการกระทำที่ชั่วและที่ชั่ว คำตอบสำหรับฆราวาสหรือผู้ครองเรือนทั่วไปอยู่ในศีลห้า...¹ และศีลห้าเป็นเพียงแค่ห้าปากกอด หากประพฤติปฏิบัติตามกันไม่ได้ก็ไม่ได้ประโยชน์จากการเป็นพุทธศาสนิกชน²

ความหมายและองค์ประกอบของศีลห้า

พระราชวรานูณี (ประยูรค์ ปยุตฺโต) ได้ให้ความหมายของศีลห้าว่า

¹ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช, พระพุทธศาสนาและโลกของพระพุทธศาสนา อนุสรณ์งานพระราชเพลิงศพนางมุนีครอง มุณฺณ จ.ม. (กรุงเทพฯ: กราฟิการ์ต, 2523), หน้า 179.

²สมเด็จพระสังฆราช(สกล มหาสังฆปริณายก), พ.ส.ล. หน้า ๕.

หมายถึงการรักษากาย วาจาให้เรียบร้อย เป็นการรักษาศีลตามระเบียบวินัย หรือข้อปฏิบัติในการเว้นจากความชั่ว (The Five Precepts of Morality) เดิมเรียกสิกขาบท 5 เป็นข้อปฏิบัติในการฝึกตน ใครปฏิบัติได้ตามนี้เรียกว่า มีศีลเบื้องต้น¹

ปิ่น มุฑกัณฑ์ กล่าวว่าศีลห้า หมายถึงการตั้งใจรักษาศีลของตนทาง กายและวาจา²

สรุป ศีลห้า คือข้อกำหนดหรือข้อปฏิบัติเบื้องต้นในการเว้นจากการทำชั่ว โดยการรักษากาย และวาจาให้เป็นปกติ เพื่อช่วยให้กิจกรรมของสังคมดำเนินไป อย่างปกติสุข ทั้งส่วนปัจเจกบุคคลและสังคมโดยรวม

องค์ประกอบของศีลห้า

ศีลห้าประกอบด้วยข้อละเว้น 5 ประการ คือ³

ศีลข้อที่ 1

ปาณาติ ปา ตา เวรมณี แปลว่า เจกบา งอเว้น จากการฆ่าตาย ชีวิตสัตว์

ความมุ่งหมายของศีลข้อนี้คือ มุ่งให้มนุษย์มีเมตตากรุณาต่อกันและเพื่อน แก่สัตว์ทั้งปวงด้วย

¹พระราชวรานูณี (ประยุทธ์ ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ (กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2518), หน้า 144.

²พ.อ.ปิ่น มุฑกัณฑ์, คำบรรยายพุทธศาสตร์ หน้า 185 - 189.

³เรื่องเดียวกัน หน้า 223 - 426.

ข้อห้าม

เว้นจากการกระทำ 3 อย่าง คือ

1. การฆ่า หมายถึง การทำร้ายชีวิตสัตว์ให้ตายลง ไม่ว่าจะฆ่าคนหรือ สัตว์ล้วนผิดคือทั้งสิ้น ความบาปมากน้อยขึ้นอยู่กับเจตนาและชนิดของคนหรือสัตว์ ที่ฆ่า ฆ่าผู้มีพระคุณก็บาปมาก ฆ่าสัตว์มีคุณก็บาปมากกว่าสัตว์เคี้ยวเอื้องและถ้าฆ่า โดยมีวิธีการอันโหดเหี้ยมสัตว์หรือคนนั้นตายด้วยความทุกข์ทรมานก็บาปมากกว่าฆ่าโดยไม่ตั้งใจ
2. การทำร้าย ได้แก่ การทำให้สัตว์นั้นเจ็บปวด ทุกข์ยากหรือพิการ
3. ทรมาน ได้แก่ การทำให้สัตว์นั้นได้รับความทุกข์ยาก ลำบาก เว้น ใช้งาน สัตว์เลี้ยง โดยขาดความเมตตาไม่ให้ข้าวให้น้ำ ให้ทำงานโดยไม่พักผ่อน หรือจับขังกรง จนสัตว์นั้นได้รับความทุกข์เวทนาหรือฆ่าเอาสัตว์นั้นไปโดยวิธีทรมาน เช่น มัดขา เอาหัวลงดิน หรือรวมไปถึงการนำสัตว์นั้นไปทรมานเพื่อความสนุกสนาน เช่น กัดปลา ตีไก่ ชนโค เป็นต้น

หลักวินิจฉัย ปาณาชีบาต

1. ปาโณ	สัตว์นั้นมีชีวิต
2. ปาณสญญิตา	ตนรู้ว่าสัตว์นั้นมีชีวิต
3. วชกจิตตัม	จิตคิดจะฆ่าให้ตาย
4. อูปกโกโม	พยายามฆ่า
5. เคนมรณัม	สัตว์นั้นตายด้วยความพยายามนั้น

การฆ่าเป็นสุดทางความโหดร้าย ฆ่าเอง ใจให้ผู้อื่นฆ่าหรือฆ่าตัวเอง ก็บาปทั้งสิ้น

ศีลข้อ 2

อทินนา ทานา เวรมณี แปลว่า เจตนา งศเว้น จากการลักทรัพย์

ความมุ่งหมายของศีลข้อนี้ คือมุ่งป้องกันการทำลายกรรมสิทธิ์ในทรัพย์
 ของกันและกัน ให้ทุกคนตั้งหน้าทำมาหากินเลี้ยงชีพโดยสุจริต

ข้อห้าม

1. โจรกรรม หมายถึง ลักษณะ 14 อย่าง คือ ลัก ฉก ก้นโข้ก
 ปล้น ทุ๋ ฉ้อ หลอก ทร่บัก เบียดบัง สับเปลี่ยน ลักลอบ ยักยอก ซึ่งทั้ง 14
 ประการที่กล่าวมาเป็นอาการของโจร
2. อนุโลม โจรกรรม หมายถึง การให้ความอุปการะแก่โจร หรือ
 อุปการะผู้ประพฤติผิดศีลธรรม รวมไปถึงการปกปิด ลวง โดยการคบกับผู้อื่น
 เพื่อผลประโยชน์เมื่อได้แล้วก็เลิกคบ และการรับสินบนของผู้อื่นเพื่อกระทำในทาง
 ผิดกฎหมายหรือผิดศีลธรรม ผู้ประพฤติดังกล่าวมีศีลค้างพร้อย
3. ฉายาโจรกรรม หมายถึง การทำลายทรัพย์สินของผู้อื่นหรือหีบฉวย
 มาด้วยความมั่งง่าย โดยคิดว่าเจ้าของคงไม่ว่าอะไร ผู้ประพฤติดังกล่าวมีศีล
 ค้างพร้อย

หลักวินิจฉัย อทินนทาน

อทินนทานมีองค์ 5 คือ

1. ปรปริศนาคหิต	ของนั้นมีเจ้าของ
2. ปรปริศนาคหิตสญญิตา	ตนก็รู้ว่ามิใช่เจ้าของ
3. เถยยจิตคัม	จิตคิดจะลัก
4. อุปกุกโม	พยายามเพื่อจะลัก
5. เตนฺหรณั	นำของนั้นมาด้วยความพยายามนั้น

ข้อที่ 3

กาเมสุ มิจุลา จารา เวมณี แปลว่า เจตนางดเว้นจากการประพฤติ
ผิดในกาม

ความมุ่งหมายสำคัญของศีลข้อนี้คือการสร้างความเป็นปึกแผ่น สร้าง
ความสามัคคีและป้องกันการแตกร้างในหมู่มนุษย์

ขอตห้าม

ห้ามทั้งชายหญิงไม่ให้ผิดประเวณีสำหรับบุคคลต่อไปนี้

ก. หญิงต้องห้าม

1. หญิงมีสามี (สสุคามิกา)
2. หญิงมีญาติปกครอง (ญาติรุกชิตา) ยังไม่เป็นคู่ของใครเมื่ออยาก
ได้ต้องไปขอจากญาติหรือผู้ปกครอง
3. หญิงมีจารีตรักษา (จาริตา ฌุมรุกชิตา) คือหญิงที่มีศีลธรรม
กฎหมายหรือจารีตนियมคุ้มครอง ได้แก่ บัณฑวี หญิงห้ามรองพระราชินีในสมัยก่อน
และหญิงที่เป็นเทือกเถาเหล่ากอของชาย

ข. ชายต้องห้าม

1. ชายอื่นนอกจากสามีคน
2. ชายต้องห้าม ได้แก่ นักบวชที่ห้ามเสพเมถุน และชายหญิงที่เป็น
เทือกเถาเหล่ากอ

หลักวินัย กามเมสุมิฉา จาร

1. กคมนียวุตถุ	หญิง (ชาย) ต้องห้าม
2. ทสมเสวนจิตต	เจตนาจะเสพ
3. เสวนบุปโยโค	ประกอบกร เสพ
4. มคฺเคนมคฺคบุปฺปฏิปคฺติ	มรรคถึงกัน

ศีลข้อที่ 4

มุสาวาท เวรมณี แปลว่า เจตนางดเว้นจากการพูดเท็จ

ความมุ่งหมายของศีลข้อนี้ บัญญัติเพื่อป้องกันการทำลายประโยชน์ของ
ตนและผู้อื่นด้วยการพูดเท็จ และให้รู้จักรักษาวาจาสงของตนให้เป็นที่เชื่อถือได้

ข้อห้าม

1. มุสาวาท หมายถึง การพูดเท็จ อันจะทำให้ศีลขาศมี 7 ลักษณะ คือ
  - ปก คือ การพูดตรงข้ามกับความจริง เจนจริงว่าไม่จริง
  - ทนสาบาน คือ ทำผิดแล้วไม่ยอมรับผิด
  - มารยา คือ การเสแสร้งทำกริยาให้ตรงข้ามกับสิ่งที่ เป็นจริง
  - ทำเลห์ คือ การอวดว่าตัวเองเป็นผู้วิเศษเหนือผู้อื่น
  - ทำเลศ คือ การตั้งใจจะพูดเท็จแก่ผู้ใดเป็นเล่นส่วนวนให้คู่สนทนา
พูดผิดเอง
  - เสริมความ คือ พูดเรื่องเล็ก ๆ น้อย ๆ ให้แลดูเป็นเรื่องใหญ่
  - อำความ คือ เรื่องใหญ่ ๆ หรือสำคัญ ๆ กลับไม่พูดเพราะกลัวคนหรือ
ผู้อื่นเสียหาย
2. อนุโลมมุสา คือ การพูดไม่จริงโดยไม่หวังจะให้ผู้ฟังเชื่อตามนัก
ได้แก่การพูดประชดประชัน พูดเสียดสี พูดล้อเลียน
3. ปฏิสสวะ คือ การสัญญากับผู้อื่นด้วยวาพูดแล้วไม่ปฏิบัติตาม หรือ
ปฏิบัติไม่ได้จนทำให้ผู้อื่นเสียหายจนประโยชน์ ผู้ประพฤติดังกล่าวมีศีลล้างหรือ

หลักวินัยมุสาวาท

1. อตุถิ วตุตุ	เรื่องไม่จริง
2. วิสัวาทนจิติ	จิตคิดจะพูดให้ผิด
3. กขุโข วายาโม	พยายามพูดออกไป
4. ปรุสสุสทตฺตวิธานนั	คนอื่นเข้าใจเนื้อความนั้น

ศีลข้อที่ 5

สุรา เมรยมชฺช ปมาท ทฏฺฐานา เวรมณี แปลว่า เจตนางดเว้นจากการค้ำน้ำเมา อันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท

ความมุ่งหมาย เพื่อให้บุคคลรู้จักรักษาศีลตนเองให้สมบูรณ์

ข้อห้าม

ห้ามค้ำน้ำเมา อันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาททำให้สติฟั่นเฟือน น้ำเมาที่
ว่าได้แก่ สุรา และเมรัย หรือเครื่องคองของเมา

หลักวินิจฉัย สุรา ปานะ (การค้ำสุรา)

1. มทนียํ	น้ำเมา
2. ปาตุกมุขมยตวจิตฺตํ	จิตคิดจะค้ำน้ำเมา
3. ตชฺชโชวายาโม	พยายามค้ำน้ำเมา
4. ปิตนฺนปเสวนํ	น้ำเมอล่วงล้าคองลงไป

ครั้งหนึ่งพระพุทธเจ้าได้ตรัสกับภิกษุทั้งหลายที่เชตวันวิหารอารามของท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐีว่า "ผู้ใดรักษาศีลห้า ก็จะเข้าถึงสุขทั้งในชาตินี้และสัมปรายภพ ถ้าผู้ใดละเมิดก็จะได้รับความทุกข์โศกในชาตินี้และในสัมปรายภพ"¹

บุคคลที่สมาทานศีลห้า ย่อมเป็นที่ถึงพร้อมด้วยความดีพึงละเว้น 3 ประการ คือ สัมปัตตวิริติ สมาทานวิริติ และสมุทฺธเนทวิริติ คือ เว้นในที่เฉพาะหน้าได้แก่ เห็นสัตว์ควรจะฆ่าก็ไม่ฆ่า เห็นทรัพย์ควรจะลักก็ไม่ลัก เห็นหญิงควรจะทำกาเม-สุมิฉาจารก็ไม่ทำ ควรจะกล่าวมุสาวาทก็ไม่กล่าว ควรจะค้ำสุราและเมรัยก็ไม่ค้ำ

¹พระไตรปิฎกฉบับหลวง เล่ม 22 พระสุตตันตปิฎก เล่ม 14
อังกุตรนิกาย., บัณฑิต-ฉกนิบาต, หน้า 206 - 213.

ควรจะตี คำ ว่า ด้วยคำหายากที่ไม่ไกรธ ควรจะโลก เอาวัตถุอยู่ตรงหน้าก็ไม่ไกรธ
บุคคลละเว้นสิ่งดังหล่าวได้ชื่อว่าถึงพร้อมด้วยการสมาทานสิกขาบททั้ง 5¹

(มงคลที่ 19 อารตวิวัธตีปาปา)

การปฏิบัติตามศีลห้า

การปฏิบัติตามศีลห้า หมายถึงการมีเจตนางดเว้นจากการทำความชั่ว
ห้าอย่างดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ซึ่งการงดเว้นดังหล่าวเราเรียกว่า วิวัธตี
แบ่งออกได้ 3 ลักษณะ คือ²

1. สัมปัตตวิวัธตี หมายถึง งดเว้นขณะประจวบ
2. สมาทานวิวัธตี หมายถึง งดเว้นด้วยการสมาทาน
3. สมุทฺตเจตวิวัธตี หมายถึง งดเว้นอย่างเด็ดขาด

ถ้าผู้ใดมีวิวัธตี 3 อย่างนี้ อย่างใดอย่างหนึ่ง ผู้นั้นก็มีศีล ถ้าไม่มีวิวัธตี
ก็หมายความว่าผู้นั้น ไม่มีศีล³ และเมื่อใจมีวิวัธตีขึ้นก็มีศีลขึ้นทันทีไม่ว่าคิดตั้งใจไว้
จะรับมาจากพระมาตั้งใจไว้ จะตั้งใจด้วยตนเองก็ได้ เมื่อปฏิบัติด้วยการทำ พุค
ที่ไม่ผิดข้อห้ามที่ให้เว้นไว้ จะตื่นหรือหลับอยู่ก็มีศีลตลอดเวลา

1. สัมปัตตวิวัธตี ได้แก่ เจตนางดเว้นซึ่งเกิดขึ้นในทันทีทันใดที่จะ
ประจวบกับเหตุที่จำทำให้เสียศีล หมายความว่า เติมไม่ได้ตั้งใจจะรักษาศีล
ไม่ได้สมาทานศีลไว้ แต่เมื่อพบกับเหตุที่ตนจะล่วงศีลได้จึงคิดงดเว้นขึ้นในขณะนั้น
เช่น เห็นสัตว์ที่พอจะฆ่าได้นำจะฆ่าแต่คิดเว้นไม่ฆ่า พบกระเป๋าสเงินที่เจ้าของ
เขาวางไว้แม้จะขโมยก็พอมขโมยได้แต่ถึงขโมย มีเหตุที่จะล่วงประเวณีได้
มีช่องทางและโอกาสอำนวยความสะดวกอย่าง แต่ใจคิดงดเว้นการล่วงประเวณีนั้น จะเล่า

¹ พระครูศรีปัญญาภุมณี (อ่อน), มงคลที่ป็นี่ แปล (กรุงเทพฯ:
โรงพิมพ์อำนวยการศาสน์, 2523), หน้า 65

² พ.อ.ปิ่น มุทุกันต์, คำบรรยายพุทธศาสนา หน้า 434 - 437.

³ สมเด็จพระญาณสังวร (สุวฑฺฒโน), "หลักพระพุทธศาสนา"

ข้อความเท็จให้ใครฟังก็ได้แต่ถึงเวลานักกล่าวข้อเท็จนั้น มีสุรายุผู้มีโอกาสที่จะคิด
แต่งคน เว้น การตั้งใจคนขณะประจวบเข้ากับเหตุการณ์อย่างนี้เรียกว่า
สัมปัททวิริติ บัญคนดังกล่าวเป็นผู้มีศีล¹

2. สมาทาน แปลว่า รับ สมาทานวิริติ แปลว่า งดเว้นด้วยการ
สมาทาน ข้อนี้หมายความว่า เราได้ตั้งใจไว้ก่อนว่า จะรักษาศีล ครั้นไปพบ
เหตุการณ์ชักชวนให้ล่วงศีลก็ไม่ล่วง เพราะถือว่าตนได้สมาทานศีลไว้แล้ว จะล่วง
ก็เสียกายศีล ถ้าวศีลจะขาด การงดเว้นจากการล่วงศีลด้วยคำนึงถึงศีลที่ตนได้
สมาทานไว้อย่างนี้เรียกว่า สมาทานวิริติ ซึ่งลักษณะนี้พุทธศาสนิกชนทั่วไปนิยม
ปฏิบัติกันอยู่ในปัจจุบัน อาจไปสมาทานกับพระสงฆ์หรือฆราวาส ผู้ที่เคารพนับถือ หรือ
สมาทานด้วยตนเองก็ได้²

3. สมุจเฉทวิริติ แปลว่า งดเว้นโดยเด็ดขาด หมายถึงการงดเว้น
ของพระโสดาบันหรือผู้สิ้นกิเลส ไม่สามารถละเมิดศีลทำได้ เรียกว่า สมุจเฉทวิริติ³

กล่าวโดยสรุปจากวิริติทั้ง 3 แสดงให้เห็นว่าผู้ที่อยู่ในศีลค่านสัมปัททวิริติ
และสมาทานวิรินั้นจะมีอาการของศีลที่รักษา คือ ถ้ามีเจตนาละเมิดศีลก็ใช้
ความตั้งใจที่จะรักษาศีลเป็นเครื่องระงับ จักว่าเป็นอาการของศีล ส่วนสมุจเฉทวิริติ
นั้นชี้ให้เห็นว่าผู้ที่อยู่ในศีลรักษาศีลจนใจเป็นปกติ แลเห็นบาปบุญคุณโทษของการผิด
ศีลแน่ชัด จนไม่มีทางจะผิดด้วยตนเองประพฤติปฏิบัติจนเป็นปกติวิสัย จึงเรียกวินิ
ของผู้ทรงศีล

สรุป ศีลห้าเป็นข้อกำหนดขั้นต้นที่ใช้สำหรับควบคุมพฤติกรรมของ
พุทธศาสนิกชนให้ดำเนินไปอย่างปกติสุขกลมกลืนกับปัจจัยทางสังคมและสภาพแวดล้อม
โดยให้บุคคลได้สำรวมกาย วาจา มีให้ล่วงเกินตนเองและผู้อื่น เมื่อคนได้ประพฤติ

¹พ.อ.ปิ่น มุทุกันต์, คำบรรยายพุทธศาสน หน้า 437.

²เรื่องเดียวกัน หน้า 438.

³เรื่องเดียวกัน หน้า 439 - 450.

ปฏิบัติกันในอนาคต สังคมก็สงบสุขในทางตรงกันข้ามหากบุคคลละเมียดลวงเกินกันไม่ประพฤติปฏิบัติตามศีลห้า ก็จะทำให้เกิดความเดือดร้อนนั้นผ่านวุ่นวายมาสู่ตนเองและสังคม ฉะนั้นการปฏิบัติตามศีลห้า นอกจากจะได้ชื่อว่า ได้ปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธเจ้า ในฐานะพุทธศาสนิกชนแล้วยังเป็นการรักษามรดกพื้นฐานของสังคมด้านศีลธรรมให้ สังคมดำเนินไปอย่างปกติสุขร่มเย็นอีกด้วย

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติตามศีลห้า

นักสังคมวิทยาและนักจิตวิทยาส่วนใหญ่ยอมรับกันว่าสังคมมีส่วนที่จะบั่น ใ้หม่นหม่อมมีพฤติกรรมไปในรูปแบบต่าง ๆ กัน ทั้งยังมีส่วนกำหนดวิถีชีวิตและรูปแบบ พฤติกรรมของบุคคลในอนาคตกว้าง เพราะสมาชิกที่เกิดขึ้นใหม่ในสังคมจะได้รับการ ชักเยดทางสังคมและถ่ายทอดวัฒนธรรมรูปแบบการดำเนินชีวิตต่อไปในภายหน้า ซึ่งขบวนการดังกล่าวอาจเป็นการอบรมสั่งสอนโดยตรงหรือทางอ้อม เช่นการเลียนแบบ การสังเกตของสมาชิกใหม่โดยผู้ที่เป็นแบบมีได้ตั้งใจจะสั่งสอนโดยตรง ขบวนการดังกล่าวอาจมีทั้งรูปแบบที่สังคมปรารถนาและรูปแบบที่สังคมไม่ปรารถนา พฤติกรรมใดเป็นที่ปรารถนาหรือไม่ นั่นคือบรรทัดฐานของสังคม โดยเฉพาะบรรทัดฐาน ด้านศีลธรรมซึ่งจะเป็นสิ่งที่เรียกว่าพฤติกรรมดีว่าดีงาม พฤติกรรมใดไม่ควรปฏิบัติ สำหรับสังคมใหญ่

สังคมไทยของเราส่วนใหญ่เป็นสังคมพระพุทธศาสนา คำความดีงาม ตลอดจนแนวประพฤติปฏิบัติของคนไทยส่วนใหญ่มาจากพระพุทธศาสนาแทบทั้งสิ้น โดยเฉพาะการปฏิบัติในฐานะที่เป็นพุทธศาสนิกชน ตามหลักการขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า หลักขั้นต้นอันจะก่อให้เกิดความสุขทั้งส่วนตนและสังคมก็ได้แก่ ศีล โดยเฉพาะศีลห้าในสังคมพุทธศาสนาถือว่าเป็นหลักปฏิบัติขั้นต้น ดังนั้น ศีลห้าจึงเปรียบเสมือนบรรทัดฐานของสังคมที่จะทำให้พฤติกรรมของสมาชิกในสังคม ดำเนินไปอย่างปกติสุขในแนวเดียวกัน

การที่คนจะมีพฤติกรรม การปฏิบัติตามศีลห้าไปในแนวเดียวกันได้ขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ ทางสังคมที่ช่วยให้มีการชักจูงหรือถ่ายทอดวัฒนธรรมทั้งทางตรงและทางอ้อมตั้งไ้กล่าวข้างต้นแล้ว ในเรื่องนี้ได้มีผู้ศึกษาและให้ทัศนะไว้ต่าง ๆ กัน ดังนี้

ชำเลื่อง วุฒิจันทร์¹ ได้กล่าวว่าสถาบันต่าง ๆ ในสังคมมีส่วนสำคัญในการปลูกฝังศีลธรรมและจริยธรรมของเด็ก สถาบันดังกล่าวนี้ได้แก่

1. สถาบันครอบครัว
2. สถาบันการศึกษา
3. สถาบันศาสนา
4. กลุ่มเพื่อน
5. สื่อมวลชน
6. ชุมชนหรือสิ่งแวดล้อม

ฮาร์วิงเฮอร์สท์ (Havighurst) ชี้ให้เห็นว่าบุคลิกภาพของบุคคลย่อมมีผลมาจากปัจจัยที่แวดล้อมและการปรับตัวของบุคคลนั้น ซึ่งปัจจัยแวดล้อมดังกล่าวได้แก่

1. บ้าน
2. วัดหรือโบสถ์
3. เพื่อนบ้าน
4. กลุ่มเพื่อน

¹ชำเลื่อง วุฒิจันทร์, คุณธรรมและจริยธรรม: หลักการและวิธีการพัฒนาจริยธรรมในสถานศึกษา (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา, 2524), หน้า 75.

²R.J. Havighurst and H. Taba, Adolescent Character and Personality (London: Chapman & Hall, 1985), p. 5.

สุมน อมรวิวัฒน์และทีศนา แชมมณี¹ ได้กล่าวถึงบทบาทของบ้าน โรงเรียน และวัดซึ่งมีบทบาทร่วมกันในการอบรมสั่งสอนและทำหน้าที่ขัดเกลา จิตใจเด็กไว้ ดังนี้

1. บทบาทในฐานะเป็นผู้จัดสภาพแวดล้อมและสถานการณ์ เพื่อให้เด็ก ได้เรียนรู้จากประสบการณ์และมีการปรับตัว
2. บทบาทในฐานะเป็นผู้ให้ข่าวสาร ความรู้ และข้อเท็จจริงด้าน จริยธรรมและวัฒนธรรมแก่เด็ก
3. บทบาทในฐานะที่เป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่เด็ก ได้เลียนแบบ
4. บทบาทในฐานะที่เป็นผู้ป้องกันทางเสื่อมและให้เด็กพัฒนาพฤติกรรม ไปในทางที่ดี
5. บทบาทในฐานะที่เป็นผู้แก้ไขและปรับปรุงพฤติกรรมของเด็กที่มี แนวโน้มไปในทางเสื่อมแล้วให้กลับตัวได้และประพฤติดี

บทบาทดังกล่าวข้างต้นของแต่ละสถาบันนับว่ามีความสัมพันธ์กันทั้งในส่วน ที่เกี่ยวข้องกับบุคคล กับสถาบัน และระหว่างสถาบันด้วยกัน โดยเฉพาะบทบาทในการ ศึกษาอบรมศีลธรรมจรรรยา

ชนิตา รัชพลเมือง² ได้กล่าวถึงสถาบันที่เป็นส่วนหนึ่งของพลังทาง สังคมค่านศีลธรรมว่า สถาบันที่ทำหน้าที่ขัดเกลาพฤติกรรมให้บุคคลมีศีลธรรมตาม ที่สังคมต้องการ คือ

¹สุมน อมรวิวัฒน์และทีศนา แชมมณี, กลยุทธ์สอนจริยศึกษาและการ สอดแทรกคุณธรรมในการสอนตามหลักสูตร ประถมศึกษา (กรุงเทพฯ: สภาฯ พุทธิกสมาคมแห่งชาติ, 2527), หน้า 35 - 39.

²ชนิตา รัชพลเมือง, สังคมวิทยาการศึกษา หน้า 164.

1. สถาบันครอบครัว
2. สถาบันศาสนา
3. โรงเรียน

สถาบันแรกที่มีอิทธิพลดังกล่าวก็คือ บ้านหรือครอบครัว ซึ่งจะมีความสัมพันธ์กับสมาชิกใหม่ตั้งแต่แรกเกิดจนถึงวัยผู้ใหญ่ มีเวลาในการขัดเกลาจิตใจเป็นเวลานาน ครั้นถึงวัยที่ต้องเข้าศึกษาในโรงเรียน สถาบันครอบครัวก็ยังทำหน้าที่ค้ำช้อนอยู่ ในขณะที่เดียวกันก็ได้รับอิทธิพลค้ำช้อนจากสถาบันศาสนาทั้งทางตรงและทางอ้อมโดยผ่านสถาบันครอบครัวและโรงเรียน

ดังนั้น ความสำเร็จของสังคมที่จะสร้างประชากรให้มีคุณภาพที่ดีมีศีลธรรมจึงขึ้นอยู่กับสถาบันดังกล่าว แต่ก็ยังมีสิ่งอื่นที่อาจมีอิทธิพลต่อความสำเร็จหรือล้มเหลวของบุคคลอีก เช่น กลุ่มเพื่อน สื่อมวลชน ฯลฯ

คังที พันทิพา อุทัยสุข¹ ได้ชี้ให้เห็นถึงสิ่งที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมและความสำเร็จของเด็กไว้ดังนี้ คือ

1. ครอบครัว
2. โรงเรียน
3. กลุ่มเพื่อน
4. สื่อมวลชน

ฉะนั้น พฤติกรรมการปฏิบัติตามศีลห้าของเยาวชนน่าจะไม่ได้มีผลจากสถาบันหนึ่งสถาบันใดเท่านั้น เพราะแต่ละสถาบันก็ได้เข้ามาทำหน้าที่ค้ำช้อนศีลธรรมแตกต่างกันไปตามวัย โอกาสและเงื่อนไขทางสังคมที่แตกต่างกัน ดังนั้นการปฏิบัติตามศีลห้าของเยาวชนในโรงเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายน่าจะได้รับผลมาจากสถาบันต่อไปนี้ คือ

---

¹ พันทิพา อุทัยสุข, เอกสารประกอบจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 หน้าที่ 1 - 5 (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2523),
 หน้า 171 - 207.

1. บ้าน
2. โรงเรียน
3. วัด
4. เพื่อน
5. สื่อมวลชน

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับบ้าน

บ้านเป็นสถาบันแรกที่หล่อหลอมพฤติกรรม ค่านิยม จริยธรรมของเด็ก มาตั้งแต่แรกเกิดจนถึงวัยผู้ใหญ่ที่มีบุคลิกภาพและคุณคตินเฉพาะตัว เพราะบ้านหรือครอบครัวให้การเรียนรู้ ให้สิ่งแวดล้อม ตลอดจนประสบการณ์ต่าง ๆ เด็กจะถูกรับรู้อย่างดีและถ่ายทอด ค่านิยม คุณคคติ ทางด้านศีลธรรม จริยธรรม คุณงามความดี แยกแยะผิดชอบชั่วดีตามเกณฑ์มาตรฐานของสังคม จากครอบครัวทั้งที่เป็น การถ่ายทอดโดยการอบรมสั่งสอนให้สมาชิกรุ่นใหม่ อันเป็นการขัดเกลาทางสังคมโดยตรง หรือการลอกเลียนแบบแผนการดำเนินชีวิต ค่านิยม คุณคคติ ความเชื่อ ตลอดจน การวางตัวเพื่อให้ปรับตัวเข้ากับสังคมให้ได้อย่างกลมกลืนด้วยวิธีสังเกตจากผู้ที่อยู่ใกล้ซิคเขามาประพฤติปฏิบัติโดยผู้ที่เป็นแบบแผนไม่ได้ตั้งใจจะให้เป็น การสั่งสอน ซึ่งเราเรียกว่าการขัดเกลาทางสังคมโดยอ้อมก็ตาม ส่วนมากแล้วก็ขึ้นจากครอบครัว ก่อน ถ้าครอบครัวขัดเกลาดีแล้วเด็กก็จะปฏิบัติในทางที่ดีมากกว่าทางที่เสีย

เสนอ อินทรสุศรี¹ กล่าวว่า การพัฒนาประเทศชาติบ้านเมือง ควรเริ่มต้นพัฒนาที่บ้านก่อน เพราะเหตุที่บ้านคือจุดกำเนิดของความรัก ความอบอุ่นซึ่งเป็นความสุขที่มีภายในครอบครัว พ่อ แม่ และลูก ทำให้ความมั่นคงทางจิตใจมีมากขึ้นมองทุกสิ่งทุกอย่างในแง่ดี โดยเฉพาะความรักของพ่อแม่เปรียบเหมือนน้ำทิพย์ที่โสมนัสใจลูก เมื่อความสัมพันธ์ในครอบครัวดี พ่อแม่อบรมสั่งสอน

¹ เสนอ อินทรสุศรี, "บ้านดี...คนดี" บทความประกอบวิชาการ ศึกษาศาสตร์ศึกษา (กรุงเทพฯ: หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู, 2511), หน้า 9.

ให้ลูกเป็นคนที่มีศีลธรรม รู้สึชั่ว แยกแยะได้ว่าสิ่งใดควรทำสิ่งใดควรละเว้น เขาก็จะกลายเป็นคนที่มีคุณค่าแก่สังคม บ้านจึงมีความสัมพันธ์กับสมาชิกใหม่อย่างยั้งคั่งที่ สุโท เจริญสุข¹ ได้กล่าวถึงหน้าที่ซึ่งบ้านพึงปฏิบัติดังนี้

1. สร้างสัมพันธ์อันดีในบ้านรักใคร่กันดี ร่วมรับประทานอาหารพร้อมกันเป็นที่ปรึกษา ลูก เข้าใจลูกของตนดี
2. หมั่นสอคล้องดูแลอบรมลูกหลานเป็นประจำ สม่่าเสมอไม่ทอดทิ้งละเลย
3. ปกครองแบบให้เด็กรู้สึกว่าเขาเป็นสมาชิกที่สำคัญคนหนึ่งในบ้าน มีคนเคารพรักใคร่ยกย่องให้ได้รับนิคชอบในครอบครัว เช่นคนที่มีคุณค่าทั้งหลาย สอคล้องกับสุชา จันท์เอม² ที่ได้กล่าวถึงบทบาทของครอบครัวต่อวัยรุ่นไว้ดังนี้

1. สร้างความสัมพันธ์อันดีภายในบ้าน
2. ผู้ปกครองทุกคนมีหน้าที่อบรมเลี้ยงดูบุตรของตน
3. ให้เด็กรู้ว่าตนมีความสำคัญที่บ้าน

โลล์ ทัชซิงก์³ ชี้ให้เห็นว่า บ้านมีความหมายสำหรับเด็กวัยรุ่นมาก เพราะบ้านทำให้เด็กรู้จักวัฒนธรรมและมีวัจนธรรม บ้านส่งผลถึงเด็กด้านคุณค่าของชีวิตและในการหล่อหลอมบุคลิกลักษณะของเด็ก ช่วยให้ความปลอดภัย ให้ความเอาใจใส่แก่เด็ก ช่วยให้เด็กเป็นผู้ใหญ่ที่ดีในภายหน้า

¹สุโท เจริญสุข, จิตวิทยาการศึกษา (กรุงเทพฯ: แพร่พิทยา, 2515), หน้า 233.

²สุชา จันท์เอมและสุรางค์ จันท์เอม, จิตวิทยาวัยรุ่น (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์อักษรบริการ, 2518), หน้า 233.

³โลล์ ทัชซิงก์, จิตวิทยาเพื่อชีวิตที่ดี (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา, 2521), หน้า 224.

สุชา จันท์เอมและสุรางค์ จันท์เอมได้กล่าวว่า บิคา มารดาควร
ถือแนวทางปฏิบัติดังนี้¹

1. สร้างความสัมพันธ์อันดีภายในบ้าน
2. ควรถือเป็นหน้าที่ที่จะต้องอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานของตน

การมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อเด็ก ยอมรับว่าเด็กเป็นคนสำคัญของครอบครัว
แล้วพ่อแม่ ผู้ปกครองต้องทำตัวเป็นตัวอย่างที่ดี เป็นกันเองกับเด็กดังที่สุภา
มาลากุล ณ อยุรยา ได้กล่าวว่า พ่อแม่ต้องร่วมมือกันในการปฏิบัติต่อเด็กไม่ให้มี
พฤติกรรมขัดแย้งกัน เช่น การให้ความรักและการลงโทษ รวมทั้งต้องเป็นเพื่อน
กับเด็ก รับฟังเหตุผล การระบายทุกข์ - สุข และข้อวิพากษ์วิจารณ์ในเรื่องต่าง ๆ

เคโซ สวานานท์³ ได้เสนอข้อเสนอแนะการวางตัวของบิดา มารดา และ
ผู้ปกครองเอาไว้ว่า

1. ต้องพยายามเข้าใจเด็กและพยายามปลูกฝังความรัก และความเป็น
เพื่อนที่ดีให้เกิดขึ้นให้ได้
2. ต้องเป็นผู้ที่เผชิญกับความ เป็นจริงอย่างกล้าหาญและมีความซื่อสัตย์
เป็นทางนำชีวิต
3. ต้องพยายามให้ความปลอดภัยแก่เด็กในทุก ๆ ด้าน
4. ต้องพยายามสอนและอบรมเด็กให้ตระหนักให้ได้ว่า "งานคือเงิน
เงินคืองาน บันดาลสุข"

¹สุชา จันท์เอมและสุรางค์ จันท์เอม, จิตวิทยาวัยรุ่น หน้า 213.

²สุภา มาลากุล ณ อยุรยา, บทความบรรยายวิชาการ หมวดจิตวิทยา
พัฒนาการ (กรุงเทพฯ: หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2511), หน้า 282.

³เคโซ สวานานท์, จิตวิทยาสำหรับครูและผู้ปกครอง (กรุงเทพฯ:
โอเคียนส์โตร์, 2517), หน้า 116-117.

เคโซ สนวนานท์ ได้กล่าวว่าบ้านเป็นสถานที่แห่งแรกที่ควรเอาใจใส่เป็นพิเศษ เป็นสถานที่ที่มีโอกาสที่จะสร้างให้มีนิสัยที่ดีและไม่ดีง่ายกว่าแหล่งอื่น

ในเมื่อบ้านเป็นองค์ประกอบสำคัญที่อาจทำให้เด็กเป็นคนที่มีความประพฤติปฏิบัติความดีหรือความเลวที่มาตรฐาน ขั้นต้นของสังคมแล้ว เราจึงพิจารณาองค์ประกอบของบ้านหรือครอบครัวซึ่งได้มาจากคำค้นคว้าจากเอกสารงานวิจัย ซึ่งมีดังต่อไปนี้

1. การอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครอง
2. ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของผู้ปกครอง
3. การประพฤติปฏิบัติตนของผู้ปกครอง
4. ที่ตั้งบ้าน

การอบรมเลี้ยงดูกับการประพฤติปฏิบัติความดี

การอบรมเลี้ยงดูมีส่วนสัมพันธ์กับจิตใจของเด็กมากโดยเฉพาะเด็กวัยรุ่น ซึ่งเป็นวัยแห่งการเปลี่ยนแปลงทั้งร่างกายและอารมณ์ ถ้าพ่อแม่ผู้ปกครองอบรมเลี้ยงดูถูกไม่ถูกต้องอาจมีผลทำให้เด็กประพฤติผิดศีลธรรมได้

แบบแผนการอบรมเลี้ยงดูจะแตกต่างกันไปตามลักษณะของแต่ละครอบครัวซึ่งรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูซึ่งมีผู้ศึกษาไว้พอสรุปได้ดังนี้^{2,3}

¹เคโซ สนวนานท์, จิตวิทยาสำหรับครูและผู้ปกครอง :
หน้า 349.

²ดวงเดือน พันธุมนาวิน, "จิตวิทยาจริยธรรมและจิตวิทยาภาษา"
พฤติกรรมศาสตร์ เล่ม 2 (กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช, 2523), หน้า 16-20.

³เสริมเกียรติ พรหมนุษ, "อิทธิพลของการอบรมเลี้ยงดูที่มีต่อคุณธรรมแห่งพลเมืองดีของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในจังหวัดร้อยเอ็ด" (ปริทัศน์นิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2523),
หน้า 100-101.

1. การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย
2. การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย
3. การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน
4. การอบรมเลี้ยงดูแบบตามใจมากเกินไป

แม้ถือว่าการอบรมเลี้ยงดูเป็นหน้าที่ของบิดา มารดาหรือผู้ปกครอง แต่ในสภาพสังคมและเศรษฐกิจปัจจุบัน บิดา มารดา บางครอบครัวต้องมีภาระงานการประกอบอาชีพไม่มีเวลาอบรมสั่งสอนบุตร หรือบางครอบครัวบุตรถูกปล่อยปละละเลย มีสภาพบ้านแตกหาก ความรักความอบอุ่นทางใจ ทำให้ออกมาหาสิ่งเหล่านั้นนอกบ้าน เนื่องจากความเป็นวัยรุ่นแม้จะมีความคิดอ่านเชิงอุดมคติอยู่บ้างก็ตามแต่จากความรักที่ขาดประสบการณ์ของชีวิตในสังคมใหญ่¹ อาจถูกชักชวนให้หลงผิดไปในทางที่ผิดศีลธรรมได้ง่ายเพราะว่าอาชญากรรมเยาวชนหรือผู้ติดยาเสพติดให้โทษมีเหตุจากการถูกชักชวนแทบทั้งสิ้น

บางครอบครัวอบรมเลี้ยงดูแบบตามใจมากเกินไป เด็กต้องการสิ่งใดก็นำมาให้ เด็กเห็นเพื่อนมีก็อยากมีโดยผู้ปกครองไม่หัดให้บุตรได้ฝึกการยับยั้งชั่งใจ ปล่อยให้ตามใจตนเองจนเคยตัว ขาดการสะกดกลั่นความอยาก อยากได้สิ่งใดก็ต้องได้ไม่ว่าวิธีใดก็ตามแม้แต่การทำทุจริตหรือเบียดเบียนผู้อื่นโดยไม่คำนึงถึงศีลธรรม และความรู้สึกผิดชอบชั่วดี เช่น การโจรกรรม ปล้น ฉก ฆ่า ช่มชู้ บางครอบครัวพ่อแม่ปรนเปรอลูกด้วยวัตถุและเงินโดยไม่มีเวลาสำหรับให้ความรักแก่ลูก สนใจแต่เรื่องงาน คิดว่าการให้เงินหรือวัตถุแก่ลูกแล้วก็เป็นการเลี้ยงดูอย่างดีวิธีหนึ่ง ทำให้เด็กอาจเรียกร้องความสนใจโดยวิธีการลักขโมย หรือก่อความเดือดร้อนให้ผู้อื่นดังที่เป็นข่าวบ่อย ๆ นอกจากนี้มีครอบครัวที่ยังนิยมใช้วิธีการเข้มงวดบีบบังคับลูก คิดว่าลูกเป็นสมบัติที่จะคลมบันดาลให้เป็นอย่างไรก็ได้ มีการลงโทษแบบรุนแรง และเจ็บปวดให้อยู่แต่ในบ้านเพราะคิดว่าเด็กคือเด็กที่อยู่บ้าน เด็กอาจมองโลกในแง่ร้าย มองผู้อื่นเป็นศัตรูไปหมด เกิดนิสัยแสดงออกแบบรังแกและข่มเหงผู้อื่นโดย

¹ ศรีเรือน แก้วกังวาล, วัยรุ่น ภาพสะท้อนจากมุมหนึ่ง (กรุงเทพฯ: โอเคียนส์โตร์, 2523), หน้า 16.

โดยเฉพาะผู้ที่อ่อนแอกว่า

อย่างไรก็ดี การอบรมเลี้ยงดูที่น่าจะส่งผลต่อพฤติกรรมเกี่ยวกับการปฏิบัติทางศีลห้าก็คือ การอบรมเลี้ยงดูแบบรักและใช้เหตุผล หากครอบครัวมีเหตุผลในการอบรมเลี้ยงดู เข้าใจพฤติกรรม ตลอดจนให้ความสำคัญว่าเขาเป็นส่วนหนึ่งของครอบครัวแล้วก็น่าจะทำให้มีพฤติกรรมที่อยู่ในศีลธรรมได้

ฐานะทางเศรษฐกิจของผู้ปกครอง

ในภาวะเหตุการณ์ทางเศรษฐกิจปัจจุบัน วิถีชีวิตบุคคลต้องเร่งทำงานหารายได้ บางครั้งต้องแก่งแย่ง แข่งขัน โอกาสที่บุคคลจะเบียดเบียนกันก็มีมากขึ้นอาจเป็นเพราะเพื่อความอยู่รอด หรือต้องการมีฐานะทางเศรษฐกิจที่สูงขึ้น โดยเข้าใจว่าเมื่อมีฐานะทางการเงินดี ก็จะมีความสุข ดังที่กานดา ๗ กลาง¹ ได้กล่าวไว้ว่า ผู้ปกครองที่มีฐานะทางเศรษฐกิจ ย่อมมีโอกาสที่จะสร้างสิ่งแวดล้อมที่ดีสำหรับบุตร - หลาน แต่ในขณะที่เดียวกันก็อาจใช้วัตถุอย่างฟุ่มเฟือย รวมทั้งใช้ไปในทางผิดศีลธรรม ในหมู่คนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำที่อยู่กับความยากจน มีบางคนปรารถนาที่จะได้รับการทอบสนอง ความสุขสบายจากวัตถุ ให้กับตนเองและครอบครัว ทั้ง ๆ ที่ตนไม่มีโอกาสมีได้ในขณะเดียวกันก็ไม่อาจสะกดกลั้นความอยากมีนั้น อาจเข้าเบียดเบียนผู้อื่น

¹กานดา ๗ กลาง, "การศึกษามิตุหาสุขภาพจิตของเด็ก" เอกสารแนะแนวการศึกษาและอาชีพ (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2509), หน้า 19.

ด้วยวิธีการต่าง ๆ นำความเคียดแค้นมาสู่ตนเอง ครอบครัวยุ และสังคมได้
ไม่ว่าคนในฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมเช่นไร มีโอกาสทำผิดศีลได้ทั้งนั้น
ถึงรายงานวิจัยที่ว่า เด็กยากจนเกรงเพราะเกิดความคับแค้นหรือประชก
ในความค้อยของตนเอง ส่วนเด็กร่ำรวยเกรงเพราะผู้ปกครองมีฐานะ
สังคมมาก เด็กเกรงส่วนมากจะมีทั้งสภาพที่ยากจนและสภาพที่ร่ำรวย¹

ในขณะที่เดียวกัน ทั้งคนร่ำรวยและคนยากจนก็มีโอกาสที่จะเป็นคน
ดีได้ด้วยกันทั้งสิ้น เพราะพระพุทธรศาสนาให้ความสำคัญแก่การปฏิบัติแก่คน
ทุกชั้นไม่เลือกเพศ ผิวพรรณ และวรรณะ ทุกคนอาจเป็นคนดี มีคุณค่าแก่
สังคมได้ หากได้รับการกล่อมเกลาจิตใจตามแนวทางของพระพุทธรศาสนา
เพราะการ เป็นอริยะบุคคลได้ก็มาจากพื้นฐานของปฏุชนธรรมคา²

ฉะนั้นตัวแปรด้านฐานะทางเศรษฐกิจจึงได้รับการพิจารณาศึกษา
เพราะอาจมีผลต่อการปฏิบัติศีลห้า ซึ่งตัวแปรนี้พิจารณาจาก³การศึกษา
รายได้ และอาชีพของผู้ปกครอง

ความประพฤติกของผู้ปกครองกับการ ประพฤติตามศีลห้าของเด็ก

ในช่วงชีวิตที่กำลังพัฒนาของเด็ก หากได้รับความรัก ความ
อบอุ่น ความมั่นคงในจิตใจ ความมั่นใจในตนเอง รวมทั้งมีความไว้วาง

¹สุชา จันท์เอมและสุรางค์ จันท์เอม, จิตวิทยาวัยรุ่น หน้า
151 - 152.

²สำนักสันติอโศก, ความรักสัมปติ (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ทองภาพ
สุวรรณ, 2524), หน้า 256.

³James Michael Hiton, "The Relationship Between the
Level of Moral Judgement of High School Students and Their
Levels of Moral Judgement of Interpersonal Trust, Socioeconomic
Status, and Intelligence" Dissertation Abstracts 39(December
1978): 3375-A.

ใจบิคา มารคา จะทำให้เด็กเชื่อถือในผู้อื่น ส่วนนักทฤษฎีอีกกลุ่มหนึ่งได้ใช้ทฤษฎี จิตวิเคราะห์เป็นรากฐานในการอธิบาย การที่เด็กยอมรับลักษณะของบิคามารคา มาเป็นของตน รับรู้ความรักของบิคา มารคา ทำให้เกิดความรักอบอุ่น มีความสุขใน การบำบัดความทุกข์และในขณะนั้นเด็กจะประหลาดใจและแสดงอาการ เปลี่ยนแบบของ บิคา มารคาโดย เด็กไม่รู้สึกลัว¹

จากข้อความข้างต้นพบว่าต้องทำให้เด็กพอใจและประหลาดใจ ในการปฏิบัติ ต่อบิคา มารคาก่อน ต่อจากนั้นก็จะมีการทำในลักษณะที่คล้ายคลึงกันแล้วจึงเปลี่ยนแบบ

ฉะนั้นแบบอย่างความประพฤติกของผู้ปกครองในบ้านจึงมีผลมากต่อพฤติกรรม หรือความประพฤติกของเด็ก ในบางรายพ่อแม่ทะเลาะวิวาทหรือขัดแย้งกันบ่อย ๆ จะทำให้เกิดความไม่มั่นคงทางจิตใจ แสดงกิริยา ก้าวร้าวกับผู้อื่นได้ ทั้งที่ ฐานะ นาคบุปผา² กล่าวไว้ว่า "เด็กรู้สึกอบอุ่นมั่นคงและปลอดภัย เชื่อมั่นใน ตนเองมากขึ้นเพียงใดก็จะรังแกผู้อื่นน้อยลงเพียงนั้น"

จากรายงานการประชุมสัมมนาในระดับชาติเรื่องเด็กและเยาวชน พบว่า ผู้ใหญ่ไม่ทำตัวให้เป็นผู้นำและเป็นแบบอย่างที่ดีแก่เด็ก ผู้ใหญ่บางคนปฏิบัติสิ่งที่ไม่ดีไม่ งามให้เด็กเห็น ทำให้เด็กขาดความศรัทธาในตัวบิคามารคาจนไม่ปฏิบัติตามคำ อบรมสั่งสอนของบิคามารคา ซึ่งธรรมชาติของวัยรุ่นชอบสิ่งที่เป็นเหตุเป็นผล และความยุติธรรม ถ้าผู้ใหญ่ทำสิ่งใดกลับทำสิ่งนั้นเองเขาก็จะไม่เชื่อ อาจไปเชื่อเพื่อนหรือผู้อื่นจนถูกชักชวนไปทำสิ่งอื่นที่ผิดศีลธรรมเพราะขาดประสบการณ์³

¹ ควงเคื่อน พันธมนาวิน, จิตวิทยาจริยธรรมและจิตวิทยาภาษา หน้า 16.

² ฐานะ นาคบุปผา, โลกวัยรุ่น (เชียงใหม่: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2515), หน้า 30.

³ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ, รายงานการประชุมสัมมนา ระดับชาติเรื่องเด็กและเยาวชน หน้า 2 - 3. ม.ป.ท., 2523

อย่างไรก็ตาม ประมวล คึกคินสัน กล่าวไว้ว่า¹ ...พ่อแม่มีความสำคัญ
ในการ เป็นตัวอย่างมาก จากการศึกษาค้นคว้าพบว่า วัยรุ่นที่ติดนิโคตินหรือ
แอลกอฮอล์นั้นมีพ่อแม่คิดสารเหล่านี้เป็นส่วนใหญ่ ส่วนเล็กที่ใช้สารเสพติดด้วยสาเหตุ
อื่นก็เพราะ "ทำหาย" ผู้ใหญ่ ซึ่ง เป็นการเลียนแบบทางลบ (Negative
Identity)

นอกจากนี้เคโร เสาวนานนท์² ได้กล่าวถึงอิทธิพลด้านความประพฤติของ
ผู้ปกครองต่อเด็กไว้ว่า เด็กจะยึดเอาผู้ปกครองเป็นแบบฉบับโดยทั่วไปเด็กหญิงจะถือ
เอาแม่เป็นแบบฉบับของชีวิตที่ดี เด็กผู้ชายก็จะถือพ่อเป็นหลักยึด และถ้าหากพ่อแม่
เป็นคนอ่อนแอ ไม่น่าจะเป็นแบบฉบับที่ดีที่ควร ยึดถือเด็กก็อาจจะลอกแบบฉบับผู้อื่น อาจ
จะเป็นครู อาจารย์ หรือผู้อื่นมาเป็นแบบการกระทำของตนต่อไป

สรุปได้ว่า การประพฤติปฏิบัติตนของพ่อแม่หรือผู้ปกครองมีผลต่อการ
ประพฤตินของเด็กทั้งในด้านที่ดีและไม่ดี ดังนั้นตัวแปรนี้จึงได้รับเลือกมาศึกษา
เพราะอาจมีผลต่อการ ปฏิบัติตามศีลห้า

ที่ตั้งของบ้านและสิ่งแวดล้อมรอบบ้านกับการ ปฏิบัติตามศีลห้า

ในมงคลสูตรตอนหนึ่งได้กล่าวไว้ว่า³ "การปฏิรูปภูมิตะ การตั้งบ้านเรือน
อยู่ในที่อันเหมาะสมเป็นมงคลของชีวิต สถานที่และสิ่งแวดล้อมย่อมมีอิทธิพลต่อชีวิต
และจิตใจคนอย่างมากเพราะหากว่าบ้านเรือนตั้งอยู่ในแหล่งของบัณฑิตหรือคนดีมี
ศีลธรรม ความสุขสบายใจในฐานะกัลยาณมิตรระหว่างเพื่อนบ้านก็ดี โนมนำกันปฏิบัติ
ทางที่ดีต่อกันไว้เพื่อเอื้อใจกัน บัณฑิตต่าง ๆ ก็ไม่เกิดขึ้น" ดังคำกล่าวที่ว่า เพื่อน
บ้านดีไม่ต้องมีรั้วบ้าน บัณฑิตการนิคศีลธรรมต่อกันก็ไม่มี

¹ประมวล คึกคินสัน, จิตวิทยา: จิตวิทยาพัฒนาการ (กรุงเทพฯ: ไทวัฒนาพานิช, 2524), หน้า 115.

²เคโร เสาวนานนท์, จิตวิทยา สำหรับครูและผู้ปกครอง หน้า 106.

³พ.อ.ปิ่น บุณฑิษฐ์, มงคลชีวิต (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์รุ่งเรือง, 2502),

สุชา จันท์เอมและสุรางค์ จันท์เอมได้กล่าวว่า บ้านที่ตั้งอยู่ใน บริเวณหรือแหล่งที่ยักเยียดแออัด สดวกและไม่มีบริเวณให้เด็กวิ่งเล่นเลย เช่น ห้องแถว บ้านที่อยู่ใกล้โรงภาพยนตร์ สถานการพนันต่าง ๆ เหล่านี้ช่วยให้เด็กมีความ ประพฤติเสียได้ง่าย เพราะเด็กต้องยักเยียดอยู่ภายในบ้านหลายคน บางแห่งที่มีเสียง ทะเลาะคุัดกันอย่างหยาบคาย อาจทำให้เด็กเลียนแบบก็ได้ การที่ไม่มีที่อยู่เฉพาะ สำหรับเด็กหรือไม่มีสถานที่ให้เด็กเล่น เด็กอาจไปเตร่อยู่ตามแถวหน้าโรงภาพยนตร์ หรือสถานการพนัน ซึ่งอาจจะถูกชักชวนให้เล่นการพนัน ดักเล็กขโมยน้อย สูบบุหรี่ และบางครั้งก็ดื่มสุราซึ่งเป็นเหตุจูงใจให้เด็กไปสู่ความเสื่อมเสียอนาคตได้

เคโร เสาวนันทน์ กล่าวว่า "...มูลเหตุหนึ่งที่เด็กหรือเยาวชนทำ ทุจริตกรรมคือสภาพบ้านมีความเป็นอยู่ทุรคโถม เป็นบ้านที่ไม่ใช่บ้านในสายตาของเด็ก วัยรุ่น..."²

โดยเฉพาะบ้านที่มีสภาพความเป็นอยู่อย่างแออัดสภาพเสื่อมโทรม ซึ่ง บัญหาจากแหล่งเสื่อมโทรมกับปัญหาทางศีลธรรมนี้ สุพัตรา สุภาพได้กล่าวว่า

ในบริเวณแหล่งเสื่อมโทรมมักจะเป็นที่อยู่ของคนยากจนเป็นส่วนใหญ่ ปัญหา ที่ตามมาจึงมีเสมอ ๆ เช่น บิดาชอบเมาสุรา มารดาชอบเล่นการพนัน สามี หรือภรรยาคบคิดกันเป็นประจำ การมีภรรยาชู้หรือมีชู้ ครอบครัวยุ่แตกแยก การทอดทิ้งเด็ก การเลี้ยงเด็กด้วยการดูค่าเขียนตัวอย่างรุนแรงมากกว่าใช้ เหตุผล³

¹สุชา จันท์เอมและสุรางค์ จันท์เอม, จิตวิทยาวัยรุ่น หน้า 153.

²เคโร เสาวนันทน์, จิตวิทยาสำหรับครูและผู้ปกครอง หน้า 116.

³สุพัตรา สุภาพ, แบบเรียนสังคมศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช, 2518) หน้า 102-104.

อาชญากรรมจากสถิติของศาลคดีเด็กและเยาวชนกลาง ปรากฏว่า ผู้กระทำผิดมักจะเป็นบุคคลที่ยากจน และอยู่ในแหล่งเสื่อมโทรมโดยเฉพาะคดีลักทรัพย์ ของโจร โสเภณี ยาเสพติด เมาส์ร่าอาละวาดและการกระทำผิดอาชญากรรมอื่น ๆ เป็นต้น¹

โดยเฉพาะการประพฤติปฏิบัติของคนในละแวกบ้าน ถ้าหากมีการประกอบอาชีพที่ไม่สุจริตผิดกฎหมาย เด็กอาจเลียนแบบจากทางบ้าน และเข้ากลุ่มที่ทำผิดศีลธรรมเหล่านี้ก็มีมากขึ้น เพราะเด็กที่อยู่ในสภาพแออัดมักเป็นคนจน มีลูกมากการอบรมเลี้ยงดูก็ไม่ทั่วถึง ประกอบกับความคับแค้นใจที่เกิดมาจนไม่มีสิ่งต่าง ๆ เหมือนคนอื่น ๆ หรือเกิดความต้องการด้านวัตถุที่สื่อมวลชนโฆษณา อาจประกอบอาชญากรรมที่เบียดเบียนเพื่อนมนุษย์ได้เพราะการที่ไม่ได้ผ่านการอบรมให้รู้จักการระงับความต้อการที่ตนไม่อาจมีได้แล้ว ยังมีจิตใจที่เป็นปฏิภักษ์ต่อสังคมอยู่ด้วย

สภาพแวดล้อมที่เสื่อมโทรมไร้ระเบียบเต็มไปด้วกลืนเหม็นจากขยะ น้ำเน่า หรือแหล่งที่มีเสียงดังรบกวนจากโรงงานอุตสาหกรรม ทำให้จิตใจหงุดหงิด วุ่นวายทำบางสิ่งบางอย่างอย่างขาดสมาธิใคร่ทรงจนทำให้เกิดการผิดศีลธรรม ซึ่งจะปรากฏภาพหน้าหนังสือพิมพ์เป็นประจำเกี่ยวกับข่าวอาชญากรรมต่าง ๆ เช่น การทะเลาะวิวาท ทำร้ายร่างกาย ฆาตกรรมปล้นจี้มี กันมากในแหล่งที่มีสิ่งแวดล้อมที่ไม่ดีเช่นแหล่งเสื่อมโทรม แหล่งโสเภณี ร้ายขายสุรา ฯลฯ

สภาพบ้านมีอิทธิพลเหนือชีวิตของคนเป็นอันมาก บ้านที่เต็มไปด้วยความ สะดวกสบายน่าอยู่ให้ความสุขแก่ผู้ที่อยู่อาศัยอย่างแท้จริง ย่อมเป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยเสริม

---

¹ กองวิจัยและวางแผน, บทบาทแหล่งอาชญากรรมที่มีต่อการเพิ่มลดอาชญากรรม (กรุงเทพฯ: กรมตำรวจ กระทรวงมหาดไทย, ม.ป.ป.), หน้า อ่างถึงโน, พักตร์พริ้ง วัชรระ, "อิทธิพลของแหล่งเสื่อมโทรมที่มีต่ออาชญากรรม" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารคดี คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ม.ป.ป.), หน้า 32.

สร้างความสำเร็จทั้งทางร่างกายและจิตใจให้แก่บุคคล ทรงข้ามถ้ำบ้านจำรุคทรุค โทรม คับแคบ สกปรกยอมเป็นผลให้ผู้ที่อยู่อาศัยขาดความสุข ซึ่งถ้าสภาพความเป็นอยู่ของครอบครัวขาดสัมพันธภาพที่ดีต่อกันมีการทะเลาะเบาะแว้งวิวาทกันเสมอ เพราะจิตใจหงุดหงิดอันมาจากสภาพที่ทรุคโทรมของบ้านประกอบกับฐานะทางการเงินของบ้านไม่ดี หัวหน้าครอบครัวอาจจะตัดสินใจกระทำสิ่งที่ไม่สุจริต หาเงินในหนทางที่ไม่ถูกต้องหมาย ส่วนเด็กและเยาวชนที่ขาดสัมพันธภาพที่ดีกับผู้ปกครองก็อาจออกมาจากบ้าน เข้าไปอยู่ในสังคมของคนผิดศีลธรรม เพื่อหาเงินมาเลี้ยงตนเอง

นอกจากนี้จำนวนคนในบ้านที่อยู่กันอย่างแออัดยัดเยียดขึ้นที่ต่อคนเฉลี่ยแล้วมีน้อย บ้านอยู่ติดกันแต่มิได้มีความสัมพันธ์กันทางเครือญาติ เด็กได้เห็นพฤติกรรมของผู้ใหญ่ทั้งด้านดีและด้านชั่ว ประบนกันไปอาจจะทำให้เด็กเลียนแบบของผู้ใหญ่ ซึ่งเป็นคนที่ไม่ดี เช่น การกระทำผิดศีลธรรมทางด้านกามารมณ์ทำให้เด็กมีจิตใจต่ำทรามเรื่องเพศ และด้านอื่น ๆ อีกสภาพความเสื่อมโทรมทั้งทางร่างกายและจิตใจอันเนื่องมาจากความไร้ระเบียบของที่ตั้งบ้าน จึงมีโอกาที่จะถ่ายทอดนิสัยที่ผิดศีลธรรมให้แก่เยาวชน เนื่องจากมีตัวอย่างที่ไม่ดีให้เด็กเห็นตลอดเวลาซึ่งถ้าพ่อแม่ไม่มีเวลาอบรมสั่งสอนลูก เพราะมีลูกมากหรือเพราะความยากจนต้องออกไปประกอบอาชีพมาเลี้ยงครอบครัว ประกอบกับการขาดการศึกษาจึงเป็นสาเหตุหนึ่งของการทำผิดศีลธรรม

สะอาค คันสุภผล¹ กล่าวว่า แหล่งชุมชนที่ไร้ระเบียบมักเป็นแหล่งของคนยากจนขาดการศึกษาจิตใจต่ำ บิพวกมีจิตชั่วพอยู่เกือบทั้งหมด สภาพสกปรก มีเพื่อนบ้านล้วนแต่หยาบคายถือความชั่วเป็นศาสนา แหล่งเช่นนี้จึงเป็นแหล่งของชุมชน

¹สะอาค คันสุภผล, การพัฒนาความมั่นคงของชาติกับการพัฒนาเยาวชน
อ้างถึงใน พัทธกร์พริ้ง วัชระ "อิทธิพลของแหล่งเสื่อมโทรม...", หน้า 35.

ที่จะผลิตคนชั่วให้มากขึ้นทุกขณะ เพราะเด็กที่เกิดมาจะกลายเป็นคนชั่วถือเอา
 เยี่ยงอย่างผู้ใหญ่ เป็นแหล่งที่มั่วสุมเพื่อประกอบอาชญากรรมเป็นแหล่งที่เสื่อมโทรม
 ทั้งศีลธรรมจรรยาและอนามัย คนเหล่านี้จะเลวทั้งร่างกายและจิตใจ เป็นชุมชน
 ที่เสื่อมทรามหากเมืองใดมีแหล่งเช่นนี้มาก เมืองนั้นก็เต็มไปด้วยคนชั่วที่พยายาม
 จะประกอบอาชญากรรมอย่างแพร่หลาย

สาเหตุหนึ่งอาจเนื่องมาจากสภาพสิ่งแวดล้อมที่ไม่ดีเข้ามาตั้งอยู่จนหัวหน้า
 ครอบครัวไม่อาจจะย้ายไปที่ไหนได้อีก สภาพแวดล้อมดังกล่าวเช่น โรงแรมที่หากิน
 ของผู้หญิงชายตัว บารว ไนต์คลับ เขาวชนได้เห็นภาพนี้อย่างจำเจคิดว่าเป็นเรื่อง
 ธรรมดาของสังคม จึงคิดเลียนแบบโดยเฉพาะพฤติกรรมทางเพศและการใช้กำลัง
 ประทุษร้ายรุนแรง เป็นการแสดงออกที่เลียนแบบได้ง่ายกว่าแบบของคนที่มีศีลธรรม
 ภาวะดังกล่าวจึงอาจกล่าวได้ว่าสภาพบ้านมีส่วนสัมพันธ์กับการปฏิบัติตามศีลธรรมของ
 เขาวชนด้วย

ดังนั้นสภาพบ้านและสิ่งแวดล้อมของบ้านจึงน่าจะมีอิทธิพลต่อการประพฤติ
 ปฏิบัติของเด็กมากโดยเฉพาะเกี่ยวกับการปฏิบัติตามศีลห้า

กล่าวโดยสรุป ตัวแปรที่ไว้รับคัดเลือกมาศึกษาและเป็นตัวแปรที่มีแนว
 โน้มว่ามีอิทธิพลหรือมีผลต่อการปฏิบัติตามศีลห้า ในส่วนที่เกี่ยวกับบ้านหรือครอบครัว
 คือ

1. การอบรมเลี้ยงดูของบิดา มารดาและ/หรือผู้ปกครอง
2. ฐานะทางเศรษฐกิจของบิดา มารดา และ/หรือผู้ปกครอง
3. ความประพฤติของบิดา มารดา และ/หรือผู้ปกครอง
4. สภาพบ้านและสิ่งแวดล้อมรอบบ้าน

ปัจจัยที่เกี่ยวกับโรงเรียน

โรงเรียนมีหน้าที่ให้ความรู้ทางวิชาการและวิชาชีพแก่เด็กแล้วยังมีหน้าที่
 อบรมบ่มนิสัยให้เด็กเป็นคนที่มีศีลธรรม เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพของประเทศ นอกจากนี้

นี้โรงเรียนยังเป็นที่พึ่งทางใจของเด็กเมื่อมีปัญหาทางบ้านเด็ก ก็จะมีที่พึ่งคือครู และเพื่อน มีบางท่านถึงกับกล่าวว่าโรงเรียนคือหลุมหลบภัยสำหรับนักเรียน เพราะเด็กบางคนขาดพ่อแม่ ขาดความอบอุ่นจากบ้านมาได้พบครูให้ความอบอุ่น เป็นกันเอง สนใจเอาใจใส่ เด็กก็ย่อมรู้สึกปลอดภัยขึ้น เห็นโลกน่าอยู่ น่าคบหาสมาคมติดต่อกันด้วย¹ บิดา มารดาส่วนมากไว้วางใจทางโรงเรียนมาก บางท่านถือเอาว่าการอบรมเด็ก ให้เป็นคนดีนั้นถือเป็นหน้าที่โดยตรงของโรงเรียน เวลาเด็กเกิดปัญหาทางด้านความประพฤติ ชาวบ้านก็จะพากันกล่าวโทษโรงเรียน²

ชนิดา รัชพลเมือง³ กล่าวถึงหน้าที่ของโรงเรียนไว้ว่า

1. ทำหน้าที่ในการถ่ายทอดวัฒนธรรมเดิมคือ ถ่ายทอดความเชื่อ ค่านิยม ศีลธรรมจรรยา ขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมเพราะโรงเรียนรับหน้าที่โดยตรงจากสังคมประเทศชาติในการปลูกฝังถ่ายทอดวัฒนธรรมที่สอดคล้องกับความต้องการของประเทศ
2. ทำหน้าที่ในการปรับปรุง แก้ไขวัฒนธรรมเดิมของประเทศให้สอดคล้องกับสังคมใหม่
3. ทำหน้าที่สร้างวัฒนธรรมใหม่ที่เหมาะสมกับสังคมเพราะสังคมมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา

¹ กองเผยแพร่การศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, เอกสารแนะแนวการศึกษาและอาชีพ เรื่อง "การศึกษามัธยมศึกษาภาคจิตของเด็ก" (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา, 2507), หน้า 37.

² สุภา จันท์เอมและสุรางค์ จันท์เอม, จิตวิทยาวัยรุ่น หน้า 154.

³ ชนิดา รัชพลเมือง, สังคมวิทยาการศึกษา หน้า 75.

Emile Durkheim¹ ได้กล่าวว่า หน้าที่ขั้นมูลฐานของการศึกษาคือ การถ่ายทอดศีลธรรมแต่สิ่งนี้จะทำสำเร็จได้ด้วยการทำให้เด็กมีระเบียบวินัย เพื่อให้เด็กมีจิตใจเอนเอียงไปในทางศีลธรรมเสียก่อน กล่าวคือ การศึกษาจะส่งเสริมศีลธรรมด้วยการฝังความสำนึกลงในตัวบุคคลซึ่งผลสุดท้ายจะทำให้เขาเป็นคนมีระเบียบวินัยตามเกณฑ์สังคมซึ่งคุณครูจะต้องสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมในเนื้อหา และกิจกรรมจะทำให้ได้มากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับความเข้าใจ สนใจความละเอียด ประณีตในการเตรียมสถานการณืวางแผนงาน ตลอดจนเทคนิคการสอนของครู ทั้งผู้ที่มีหน้าที่เป็นครูประจำชั้น ครูประจำวิชา หรือแม้แต่ครูพิเศษ² เพราะนักเรียนถือว่าครูเป็นผู้ที่ให้ความรู้ความอบอุ่นทางใจ ดังที่ ศรีณย์ คำวิสุข กล่าวว่ "ครูคือบิดาคคนที่สอง ครูมีโอกาสดได้อยู่ใกล้ชิดกับเด็กอย่างน้อยวันละ 5-6 ชั่วโมง เด็กวัยรุ่นจะสนิทสนมกับครูมากขึ้นและครูก็ยังมีอิทธิพลต่อไปเรื่อย ๆ"³

ชนิดา รัชพลเมือง ได้กล่าวถึงบทบาทของครูไว้ดังนี้⁴

1. บทบาทตามความคาดหวัง (Prescribed role) ได้แก่ บทบาทที่รัฐ สังคมหรือประชาชนมุ่งหวัง คาดว่าครูควรจะเป็น เช่น บทบาทของผู้ทรงคุณงามความดี ดังที่ สาโรช บัวศรี ได้ชี้ถึงสมรรถภาพในการเป็นครูไว้ดังนี้
  - ก. สามารถทำการสอนได้อย่างดี
  - ข. สามารถอบรมแนะนำและปกครองได้เป็นอย่างดี
  - ค. สามารถทำกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนได้เป็นอย่างดี

¹ชนิดา รัชพลเมือง, เรื่องเดียวกัน หน้า 109.

²สุมน อมรวิวัฒน์และทีศนา แซมมณี, กลวิธีสอนจริยศึกษา..., หน้า 12.

³ศรีณย์ คำวิสุข, จิตวิทยาพัฒนาการ (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์อักษร, 2525), หน้า 150.

⁴ชนิดา รัชพลเมือง, สังคมวิทยาการศึกษา หน้า 100-101.

- ง. สามารถสร้างสัมพันธ์อันดีและร่วมมือกับชุมชนเป็นอย่างดี
- จ. สามารถเป็นครูชั้นอาชีพ เช่น ยึดถือขนบธรรมเนียมของผู้เป็นครูอย่างเคร่งครัดและส่งเสริมตนเองให้งอกงามทางวิชาการอยู่เสมอ

ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ กล่าวว่าคุณครูควรมีบทบาทดังนี้

- ก. บทบาทในฐานะแม่พิมพ์
- ข. บทบาทในฐานะผู้รอบรู้
- ค. บทบาทในฐานะปวงชนนิยมบุคคล

2. บทบาทตามการรับรู้ (Perceived role หรือ Subjective) เป็นบทบาทที่ครูแต่ละคนรับรู้ตัวเองมีบทบาทอย่างไร โดยที่คำนึงถึงขอบเขตและหลักการสำคัญของอาชีพครู เช่น มีบทบาทในการอบรมสั่งสอนทั้งในวิชาการและสั่งสอนมีศีลธรรมจรรยา

3. บทบาทที่แสดงจริง (Enacted role) เป็นบทบาทที่ครูแสดงออกซึ่งอันที่เราอาจเห็นได้จากวิธีการสอนของครู เช่น

- ก. ครูแบบเผด็จการ
- ข. ครูแบบกึ่งเผด็จการ
- ค. ครูแบบประชาธิปไตย
- ง. ครูแบบเสรีนิยม

ส่วนนักเรียนนั้นเมื่อเข้ามาอยู่ในโรงเรียนจะต้องประพฤติตนอยู่ภายในระเบียบวินัยของโรงเรียนและมีหน้าที่ศึกษาหาความรู้ ทั้งด้านวิชาการและวิชาชีพ รวมทั้งต้องมีคุณธรรมและจริยธรรมอันดี ดังนั้นครูผู้ที่มีหน้าที่สั่งสอนโดยตรงย่อมมีส่วนสำคัญในการประพฤติปฏิบัติของเด็กเป็นอย่างมาก ดังที่บุปผา นวลละออ กล่าวไว้ว่า "ครูเป็นผู้มีหน้าที่มากที่สุดในการพัฒนาจริยธรรมให้แก่เด็ก" ¹ เพราะ

¹บุปผา นวลละออ, "ความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของครูสังคมศึกษาในการพัฒนาจริยธรรม" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชามัธยมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526), หน้า 58.

ฉะนั้นจึงควรปฏิบัติ ดังนี้

1. ใช้อุปกรณ์การสอนให้มาก
2. สอดส่องดูแลความประพฤตินักเรียน
3. ส่งเสริมกิจกรรมให้นำไปใช้ได้จริง
4. วัดและประเมินผลทางพฤติกรรม

ต้องถือว่าเป็นหน้าที่ของครูทุกคนในการอบรมสั่งสอนศีลธรรมจริยธรรม
ไม่ใช่ว่าหน้าที่ของสังคมเท่านั้น

สุโท เจริญสุข¹ ได้กล่าวถึงหน้าที่ของโรงเรียนต่อศีลธรรมวินัยไว้
กว้าง ๆ เช่น

1. ครูทุกคนเข้าใจจิตวิทยาวัยรุ่นดีพอและพร้อมจะช่วยเหลือเสมอ
2. ครูควรสร้างความสัมพันธ์อันดีกับเด็ก เป็นกันเอง เปิดเผย
3. จัดหลักสูตรให้สอดคล้องกับพัฒนาการของเด็ก
4. เปิดบริการแนะแนวขึ้นในโรงเรียน

ซึ่งหน้าที่ทางศีลธรรมของโรงเรียนที่มุ่งให้เกิดขึ้นแก่นักเรียนนี้ในยุค
ปัจจุบันได้รับการเน้นย้ำมากกล่าวคือ ได้มีการเพิ่มเติมรายวิชาพระพุทธศาสนา
ลงในหลักสูตรระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย เพื่อให้วัยรุ่นได้มีพื้นฐานด้าน
จิตใจที่ดีต่อศีลธรรม ดังสำเนาประกาศของกระทรวงศึกษาธิการที่ว่า

ให้มีความรู้พระพุทธศาสนา ทราบพระพุทธรูปประวัติ พุทธกิจ พุทธจริยา และ
พุทธคุณที่สำคัญ เข้าใจธรรมะและสาระของพระพุทธศาสนา ทราบเรื่องราว
ของพระสงฆ์ที่สำคัญ สามารถเปรียบเทียบหลักพระพุทธศาสนากับหลัก

---

¹สุโท เจริญสุข, จิตวิทยาการศึกษา (กรุงเทพฯ: แพร่พิทยา, 2515),
หน้า 251.

วิทยาศาสตร์ สามารถนำอารยธรรมไปประพฤติปฏิบัติในชีวิต พหุณา

ตนเอง สังคมและชาติได้¹

ส่วนจุดมุ่งหมายในการสอนวิชาศีลธรรม จริยธรรม มีดังนี้

1. เพื่อให้รู้จักดำรงชีวิตบนพื้นฐานแห่งคุณธรรม มีความกล้าทาง จริยธรรมไม่เบียดเบียนผู้อื่น มีความซื่อสัตย์ สุจริต และบุคลิกธรรม มีระเบียบ วินัย มีความอดทน รู้จักประหยัด มีความรับผิดชอบต่อตนเอง ครอบครัว ห่วงถิ่น และประเทศชาติ

2. เพื่อให้รู้จักเคารพในสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น รู้จักหน้าที่ และรู้จัก ใช้เสรีภาพของตนในทางสร้างสรรค์บนรากฐานแห่งกฎหมาย จริยธรรมและ ศาสนา

อาจกล่าวได้ว่า สังคมต้องการคนประเภทใดก็กำหนดไว้ในแผนการ ศึกษาชาติ โดยมีโรงเรียนทำหน้าที่ให้การศึกษาร่างคนตามที่สังคมต้องการ โดยมีครู เป็นผู้ดำเนินการตามหลักสูตรที่ได้สร้างมาจากแผนการศึกษาชาติ ในแผน การศึกษาชาติทุกแผนต้องการให้เป็นคนที่มีศีลธรรม ซึ่งครูอาจทำได้โดยการสอน และควบคุมพฤติกรรมโดยตรงและการจัดกิจกรรมส่งเสริมให้เด็กได้มีประสบการณ์ ทางที่จะให้เป็นคนดีตามเป้าหมายของหลักสูตร การที่เด็กจะปฏิบัติสิ่งที่ต้องการ เพียงได้ขึ้นอยู่กับสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ของเด็กด้วย เช่น สภาพโรงเรียนและ สิ่งแวดล้อมรอบ ๆ โรงเรียน การประพฤติปฏิบัติของครู ฯลฯ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ มีอิทธิพลโดยตรงที่อาจจะชักจูงใจให้เด็กนำไปยึดถือ โดยการขาดการยั้งคิดซึ่งอาจ มีผลทั้งทางดีและทางไม่ดี เช่น โรงเรียนอยู่ใกล้แหล่งอบายมุข พบเห็นสภาพเหล่านี้ เป็นประจำ ทำให้เกิดความรู้สึกว่าเป็นธรรมดาของสังคม อาจเข้าร่วมหรือ ถูกชักจูงไปในทางเลวอนาคตกได้ โรงเรียนมีบทบาทและมีส่วนสำคัญต่อการ ปฏิบัติ ตามศีลธรรมจริยธรรมของนักเรียนมีดังนี้

¹ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, สำเนาประกาศกระทรวงศึกษา ธิการเรื่อง "การเพิ่มเติมรายวิชาพระพุทธศาสนา" (ม.ป.ท., ม.ป.ป.) (ไม่ปรากฏหน้า) (อัครสำเนา).

1. การอบรมสั่งสอนของครู
2. การประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นเยี่ยงอย่างของครู
3. การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมศีลธรรมในโรงเรียน
4. สภาพโรงเรียนและสิ่งแวดล้อม

1. การอบรมสั่งสอนของครู

สุนน อมรวิวัฒน์ กล่าวว่า ครูทุกคนถือเป็นหน้าที่ในการอบรม ชักเกลานิสัยใจคอให้นักเรียนเป็นคนดีมีศีลธรรม¹ ตลอดจนปรับปรุงบุคลิกภาพ ของเด็กด้วยวิธีการต่าง ๆ ทั้งด้านการให้รางวัล การลงโทษ

จากเอกสารแนะแนวการศึกษาและอาชีพ กล่าวว่า "หน้าที่ของครู และผู้ปกครองคล้ายคลึงกันมากเพราะต้องเกี่ยวข้องกับการอบรมสั่งสอนเด็ก ทั้งหลาย"² ครูอยู่ใกล้ชิด ครูมองภาพเด็กอย่างกว้างขวาง มองเป็นกลุ่ม สามารถ ที่จะเข้าใจปัญหาและแก้ปัญหา ปรับปรุงพฤติกรรมของเยาวชนได้ตรงจุด รู้จักปัญหา ของเด็กแต่ละคนและที่สำคัญที่สุดครูต้องเป็นผู้สั่งสอนอบรมศีลธรรมแก่เด็ก ซึ่งครู จะต้องมีศีลธรรมด้วย ดังที่ จ्ञานงค์ ทองประเสริฐ กล่าวว่า "ครูผู้สอนศีลธรรม นั้นจะต้องทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดีของเด็กในค้ำานศีลธรรมที่ตนสอนด้วย...ผู้สำคัญ คนจะสอนผู้อื่นควรฝึกตนให้ดีเสียก่อน..."³

¹สุนน อมรวิวัฒน์และทีศนา แชนมณี, กลวิธีสอนจริยศึกษา และการ สอดแทรกคุณธรรมในการสอนตามหลักสูตร ประถมศึกษา (กรุงเทพฯ: สภาผู้ พุทธิกสมาคมแห่งชาติ ในพระบรมราชูปถัมภ์, 2527), หน้า 12.

²กองเผยแพร่การศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, เอกสารแนะแนวการ ศึกษาและอาชีพ (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา, 2509), หน้า 37.

³จ্ঞานงค์ ทองประเสริฐ, "ปรัชญาในการสอนศีลธรรม" ประชาศึกษา (2 กันยายน 2512): 88.

ฉะนั้น ครูจึงมีหน้าที่โดยตรงในการอบรมศีลธรรมในด้านที่เกี่ยวกับการสอนวิชาศีลธรรมในรายวิชาโดยตรง ในฐานะที่เป็นครูประจำชั้น ประจำวิชา ที่มีหน้าที่ในการอบรมศีลธรรมเด็ก และในบางทีก็ร่วมมือเปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงกิจกรรมเพื่อส่งเสริมศีลธรรมด้วยธรรมสำหรับการเป็นพลเมืองดี ดังนั้นตัวแปรนี้จึงถือได้ว่าน่าจะมีอิทธิพลต่อการปฏิบัติตามศีลห้าของนักเรียนโดยตรงเพราะถือได้ว่าเป็นหน้าที่ของครูโดยตรงอยู่แล้ว

2. การประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นเยี่ยงอย่างของครู

ครูนั้นมีอิทธิพลโดยตรงต่อเด็กในด้านการประพฤติปฏิบัติ เพราะธรรมชาติของเด็กวัยนั้นเป็นวัยที่ต้องการคำนิยม อุดมคติเฉพาะตัว เป็นวัยแห่งการแสวงหาบุคลิกภาพที่เขาประทับใจ เพื่อยึดถือเป็นแบบอย่างต่อไป ครูเป็นผู้หนึ่งที่ใกล้ชิด เป็นผู้ให้ความอบอุ่นทางใจ เป็นที่พึ่งที่คอยแก้ปัญหา คอยช่วยเหลือเด็ก เมื่อเด็กพบอุปสรรคในการเรียนและอุปสรรคส่วนตัว เพราะฉะนั้นการประพฤติของครูย่อมอยู่ในสายตาของเด็กเสมอ ๆ โดยเฉพาะในอดีตครูได้ชื่อว่าเป็นปูชนียบุคคลเป็นผู้ที่มีบทบาทเป็นพระและเป็นครู เป็นผู้ที่ควรเคารพกราบไหว้ สอนชีวิตร สอนความเป็นคน การสอนการอบรมถือเป็นหน้าที่ทางศีลธรรม ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับศิษย์แน่นแฟ้นมาก ดังที่ชัช ชะอุ่ม ไก่กล่าววว่า

ครูสมัยโบราณเพียบพร้อมไปด้วยคุณธรรมอันสูงส่ง เป็นตัวอย่างแก่ศิษย์ได้ทุกกรณี เป็นผู้มีเจตนาดีต่อศิษย์ ช่วยเหลือเกื้อกูลและรักศิษย์ประดุจลูกของตน การทำงานของครูถือเป็นหน้าที่ทางศีลธรรมเช่นเดียวกับพ่อแม่ การสั่งสอนของครูได้มาจากหลักธรรมในพระพุทธศาสนาได้แก่หลักธรรมในสังคาลสูตร หรือคิหิวินัยและหลักที่กล่าวถึงกัลยาณมิตร มุ่งให้ศิษย์ประพฤติดีประพฤติชอบ สอนความเป็นคน สอนชีวิตรให้ศิษย์คู่กับ

การสอนหนังสือโดยครูปฏิบัติคนเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่ศิษย์ถือปฏิบัติตาม
 ค่ายบทบาทครูจึงเด่นในฐานะผู้ให้ ผู้ถ่ายทอดวิชา ความรู้ตลอดจนค่านิยม
 และความเชื่อของสังคมแก่ศิษย์ อันศิษย์จะพึงยอมรับและเชื่อฟังครูโดยคุณวุฒิ¹

ในบทบาทที่คาดหวังของกณส่วนใหญ่ปัจจุบันก็ยังคาดหวังว่า ครูเป็นตัวแบบ
 หรือตัวพิมพ์ที่ดีของศิษย์ ดังคำกล่าวที่ว่า ครูคือแม่พิมพ์ของชาติ หรือครูเป็นอย่างไร
 เด็กก็เป็นเช่นนั้น ครูจึงมีอิทธิพลมาก ดังที่ เนลิมวงษ์ โชติคุณุชร² กล่าวว่า
 ครูมักมีอิทธิพลต่อนักเรียนยิ่งกว่าบิดา มารดาของเด็กเสียอีก เด็กจะเอาอย่างครู
 ที่เขานิยมชมชอบ โดยที่ตัวเขาเองไม่รู้ตัวและครูเองก็ให้ตัวอย่างไปโดยไม่ตั้งใจ

เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี กล่าวว่า ครูเป็นกระจกเงาที่เด็กมานั่งจ้อง
 เหมือนแสงสว่างส่องหน้าเด็กทุกวัน ฉะนั้นเงาในกระจกต้องเป็นเยี่ยงอย่างที่ดี เป็น
 งามที่ดียิ่ง ครูจึงต้องมีอุปนิสัยที่ดีสำหรับให้เด็กเอาแบบอย่างที่ดี สอดคล้องกับ
 รองอำมาตย์ตรีโสภณ ปาลกบุตร ซึ่งได้กล่าวว่า

มีผู้กล่าวว่าครูเป็นกระจกสำหรับส่องหน้านักเรียนหรือครูเป็นอย่างไรนักเรียน
 ก็เป็นอย่างนั้น (As the teacher so the class) ตามข้อความนี้
 จะเห็นได้ว่าครูต้องเป็นตัวอย่างที่ดีแก่เด็กที่ศึกษา เพราะตามธรรมชาติเด็ก
 ย่อมเอาอย่างผู้ใหญ่ เด็กอยู่ใกล้ชิดคนใดก็เอาอย่างคนนั้น เด็กอยู่กับครู

¹ รัชช ชะอุ่ม, "พัฒนาการวิชาชีพครู" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต
 บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2520), หน้า 25.

² เนลิมวงษ์ โชติคุณุชรและคณะ, "ความสัมพันธ์ระหว่างจริยศึกษากับวิชา
 ต่าง ๆ" เอกสารเกี่ยวกับจริยศึกษา (ม.ป.ท., 2504), หน้า 67. อ้างถึงใน,
 สมศักดิ์ ชินพันธ์, "ความสัมพันธ์ระหว่างปฏิสัมพันธ์ของครูกับนักเรียนในชั้นเรียน
 กับความรู้สึกรับผิดชอบและมโนภาพแห่งคน" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทการศึกษามหาบัณฑิต
 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2523), หน้า 53.

ยอมเอาอย่างครู. . . ข้าพเจ้าเห็นว่าการอบรมสั่งสอนเด็กของเราที่
สำคัญที่สุดอยู่ที่การ เป็นแบบอย่าง¹

จากข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นว่าบทบาทในฐานะการ เป็นแบบอย่างที่ดี
ของครูสำหรับลูกศิษย์ยังมีความสำคัญมากและปัจจุบันก็ยังไม่ได้เปลี่ยนแปลง แม้ว่า
ปัจจุบันภาวะเศรษฐกิจทำให้ครูต้องดิ้นรนชวนขายเพื่อความอยู่รอดของครอบครัว
ด้วยวิธีการต่าง ๆ กัน จนทำให้บางคนมองภาพพจน์ครูไปในด้านที่ไม่ดี ซึ่งก็น่า
เป็นห่วงบทบาทของครูในฐานะผู้ เป็นแบบอย่าง เป็นอย่างยิ่ง

ดวงเคื่อน พันธมนาวินและบุญยิ่ง เจริญยิ่ง² ได้ศึกษาอิทธิพลของสังคม
ต่อทัศนคติของวัยรุ่นพบว่า นักเรียนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำมีทัศนคติต่อครูที่สุด
และยังพบว่าครูมีอิทธิพลต่อนักเรียนแต่ยังน้อยกว่าบิดา มารดา นอกจากกลุ่มนักเรียน
ชาย หญิง โรงเรียนสหศึกษาที่มีฐานะเศรษฐกิจต่ำ ส่วนความคาดหวังในการลงโทษ
ของครูพบว่า นักเรียนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสูงและปานกลาง เชื่อว่าครูจะลง
โทษถ้าทำผิดสูงกว่านักเรียนที่มาจากฐานะทางเศรษฐกิจต่ำ

สรุปได้ว่า ผู้ที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาการของเด็กวัยรุ่นต่อบิดา มารดา
ก็คือครู ผู้ประสิทธิ์ประสาทความรู้ และอบรมศีลธรรมจรรยาแก่เด็กในโรงเรียน
เพื่อให้เด็กวัยรุ่นสามารถรับผิดชอบต่อสังคมเมื่อถึงวัยผู้ใหญ่ บรรยากาศทางสังคม
ภายในโรงเรียนที่มีคุณภาพจะช่วยเหลือเด็กวัยรุ่นซึ่งเป็นวัยต้นตัวไต่หาความรู้ ให้

¹ เรื่องเดียวกัน.

² ดวงเคื่อน พันธมนาวินและบุญยิ่ง เจริญยิ่ง, อิทธิพลของสังคมต่อ
ทัศนคติของวัยรุ่น รายงานการวิจัย ฉบับที่ 18 (กรุงเทพฯ: สถาบันระหว่างชาติ
สำหรับการค้นคว้าเรื่องเด็ก, 2517), หน้า 18-23.

สามารถปรับปรุงตัวเอง รู้จักพฤติกรรมของตนและรู้จักไปหาสิ่งที่เป็นคุณค่าของชีวิต
อันถาวร เพื่อฝึกตนเองให้เป็นสมาชิกที่ดีของสังคมได้

3. การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมศีลธรรมในโรงเรียน

เป็นที่ทราบกันทั่วไปว่ารัฐบาลได้มีนโยบายส่งเสริมให้เยาวชนใน
โรงเรียนเป็นคนดีมีศีลธรรม ให้นักเรียนได้มีโอกาสแสดงออก จัดให้มีกิจกรรม
สำหรับนักเรียนในโรงเรียนขึ้นโดยจัดกิจกรรมที่มุ่งให้นักเรียนเป็นคนดีเพราะใน
โรงเรียนมีหลักสูตร เนื้อหาวิชาที่ต้องเรียนมากมาย ถ้าปราศจากกิจกรรมแล้ว
เด็กวัยรุ่นอาจไม่ได้แสดงออก เป้าหมายที่ต้องการให้นักเรียนเป็นคนดีมีศีลธรรม
ก็อาจไปไม่ถึงได้

กิจกรรมในหลักสูตร ระดับชั้นมัธยมศึกษากำหนดเอาไว้ว่า ทุกคนต้องเข้า
ร่วมกิจกรรมในเวลาหนึ่งคาบต่อสัปดาห์ และมีเวลาเข้าร่วมกิจกรรมไม่น้อยกว่า
ร้อยละ 80 และมีจุดประสงค์บางข้อกล่าวไว้ว่า เพื่อให้มีความจงรักภักดีต่อสถาบัน
ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และเพื่อให้มีความซาบซึ้งได้คุณค่า คำรงไว้และ
ส่งเสริมเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมอันดีงามของชาติไทย

กิจกรรมศาสนาเป็นกิจกรรมหนึ่งที่กำหนดให้นักเรียนเลือกเรียนได้ตาม
ความพอใจ ซึ่งปัจจุบันโรงเรียนได้จัดกันอย่างแพร่หลาย หลายประเภทตามความ
เหมาะสมของโรงเรียน เช่น ชุมนุมพุทธศาสน์ วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ป้าย
พุทธประวัติ ทอบัญญัติธรรมะ สวดมนต์ไหว้พระ ฯลฯ โดยกิจกรรมพุทธศาสนา
อาจมีลักษณะที่จัดขึ้นโดยตรง และแฝงอยู่ในรูปกิจกรรมอื่น เช่น ลูกเสือ ยุวกาชาด
เนตรนารี หรือกิจกรรมที่จัดขึ้นทั้งในและนอกโรงเรียน เช่น การพานักเรียนไปฟัง
ธรรมะที่วัด ฟังธรรมทางวิทยุ โทรทัศน์ ฯลฯ

ในคู่มือการจัดกิจกรรมนักเรียน ระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา
พุทธศักราช 2520 ได้เห็นว่า มุ่งที่จะปลูกฝังเยาวชนของชาติไทยให้มีคุณธรรม

ระเบียบวินัย โดยเฉพาะการจัดกิจกรรมทางศาสนา ซึ่งมีจุดมุ่งหมายดังนี้¹

1. เพื่อให้นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจ ทักษะเจตคติ กำนนิยมในกิจกรรมอันเป็นพิธีการทางศาสนาที่ถูกต้อง
2. เพื่อให้นักเรียนสามารถอธิบายเหตุผล ความเป็นมา หลักการสาระสำคัญและความสำคัญของวันสำคัญและพิธีการทางศาสนาได้
3. เพื่อให้นักเรียนสามารถวิเคราะห์หาเหตุผลการจัดพิธีการต่างๆ อันกว้างไว้หรือควรปรับปรุงเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจ
4. เพื่อถ่อมเกลาลูกฝังใจให้ดำรงชีวิตอย่างมีระบบระเบียบ รูปแบบวินัย โดยอาศัยหลักธรรมทางศาสนาเป็นเครื่องมือยึดเหนี่ยวน้ำใจให้ประพฤติปฏิบัติชอบ
5. เพื่อส่งเสริมปลูกฝังลักษณะความเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี
6. เพื่อปลูกฝังให้เลื่อมใสในคุณค่าของระเบียบ ประเพณี พิธีการอันดีงามทางศาสนา อันควรแก่การรักษาไว้เป็นเอกลักษณ์ของชาติ
7. เพื่อให้เรีนนำความรู้ความเข้าใจ ทักษะ ไปปรับใช้กับชีวิตประจำวัน เกี่ยวกับกิจกรรม พิธีการทางศาสนาได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

จากที่กล่าวมา สรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมที่มุ่งส่งเสริม ศีลธรรมของนักเรียนนี้ถือได้ว่าเป็นหน้าที่สำคัญของโรงเรียน ฉะนั้นจึงถือได้ว่า ตัวแปรนี้จึงน่าที่จะมีอิทธิพลโดยตรงต่อการประพฤติปฏิบัติตามศีลห้า จึงได้รับคัดเลือกมาศึกษา ดังกล่าว

¹กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, คู่มือการจัดกิจกรรมนักเรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา, 2520), หน้า 15.

4. สภาพของโรงเรียนและสิ่งแวดล้อมกับการประพฤติตามศีลธรรม

ในโรงเรียนที่มีสภาพที่น่าอยู่ สะอาด มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย มองดูก็รู้สึกสดชื่นสบายใจ ถ้านักเรียนเคร่งเครียดจากการเรียนหรือไม่สบายใจ ก็มีสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ สถานที่เล่นกีฬาหรือออกกำลังกายอย่างอื่น ก็อาจทำให้ความเคร่งเครียดทางอารมณ์ของนักเรียนลดลงไปได้ เมื่อเด็กมีจิตใจที่สบาย ความวิตกกังวล ความก้าวร้าวหรือทางที่จะไปเบียดเบียนหรือละเมิดผู้อื่นด้วย กายหรือวาจาก็น้อยลง โรงเรียนที่สามารถจัดสภาพให้เด็กได้สบายใจจึงน่าที่จะทำให้อัตถุภาพทางวินัยลดน้อยลงด้วย

โรงเรียนที่มีสถานที่คับแคบนักเรียนอยู่กันอย่างแออัด ยึดเยียด เดินไป เมา ก็แทบจะชนกัน สภาพสถานที่พักผ่อน เล่นกีฬาหรือพัฒนาจิตใจเช่น ห้องทำสมาธิ ห้องจริยะ ห้องน้ำ ห้องเรียนคับแคบแออัดเต็มไปด้วยความสกปรก มีกลิ่นเหม็น หรืออยู่ใกล้แหล่งที่มีเสียงดังรบกวนสมาธิในการเรียน เช่น ใกล้โรงงานอุตสาหกรรม สถานที่ก่อสร้าง สภาพจิตใจของนักเรียนไม่แจ่มใส เรียนโดยไม่เข้าใจ อารมณ์ขุ่นมัว อาจจะแสดงพฤติกรรมละเมิด เพื่อน ๆ หรือครูผู้สอน ทำให้ผิดศีลห้าข้อใดข้อหนึ่งหรือหลายข้อได้

นอกจากนี้ บางโรงเรียนตั้งอยู่ในที่ที่มีสภาพแวดล้อมไม่ดี เช่น ใกล้แหล่งบริการหญิงโสเภณี บาร์ ไนต์คลับ สถานเริงรมณ์ หรือสถานที่ที่เป็นแหล่งผิดศีลธรรมหรือผิดกฎหมาย เนื่องจากขณะมาเรียนนักเรียนต้องผ่านเข้าออกทุกวัน ได้เห็นสิ่งที่ผิดศีลธรรมหรือผิดกฎหมายเหล่านั้นจนคุ้นเคยคิดว่าสิ่งนั้นเป็นสิ่งธรรมดาในสังคมเมื่อมีปัญหามาทางจิตใจ หรือมีผู้ชักชวนก็อาจเข้าร่วมมั่วสุมกับสิ่งเหล่านั้นเพราะอยู่ใกล้แหล่ง ติดต่อกันง่าย สิ่งที่ผิดศีลธรรมหรือผิดกฎหมายในโรงเรียนอันเกิดจากครูหรือเด็กเองก็ตามเมื่อมีตัวอย่างมาก ๆ แต่ทางโรงเรียนไม่มีมาตรการที่จะกำจัดสิ่งนั้นออกไปหรือใช้วิธีการอย่างไม่ถูกต้องก็อาจทำให้แพร่หลายไป

ธีรวัฒน์ นิจนทร¹ พบว่าสภาพของโรงเรียนที่มีผลต่อจิตใจของนักเรียนมี 3 ด้าน คือ

1. สภาพแวดล้อมภายนอก เช่น อาคารสถานที่ ฯลฯ
2. ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน ผู้ที่ทำให้อารมณ์นักเรียนเป็นด้านบวกหรือด้านลบ ก็คือ ครู เราเรียกอีกอย่างว่าความสัมพันธ์ทางสังคม
3. สภาพแวดล้อมทางจิต

กล่าวโดยสรุป ตัวแปรที่มีแนวโน้มว่ามีอิทธิพลหรือมีผลต่อการปฏิบัติตามศีลห้า ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียน คือ

1. การอบรมสั่งสอนของครู
2. ความประพฤติของครู
3. การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมศีลธรรมในโรงเรียน
4. สภาพโรงเรียนและสิ่งแวดล้อมรอบโรงเรียน

ปัจจัยเกี่ยวกับวัด

วัดในชุมชนกับการปฏิบัติตามศีลธรรมของนักเรียน

ในสังคมไทยถือว่าวัดเป็นสถานที่ที่มีหน้าที่อบรมนิสัยของคนให้เป็นคนดีมีศีลธรรมมาตั้งแต่สมัยโบราณ เป็นศูนย์กลางกิจกรรมทางชีวิตของคนในชุมชน อาจกล่าวได้ว่ากิจกรรมของวัดสัมพันธ์กับชีวิตของคนตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย ผู้ที่ผ่านการอบรมมโนสำนึกจากวัดถือได้ว่าเป็นคนที่สังคมยอมรับ เมื่อชาวบ้านมีบุตรก็มักจะพาไปฝากไว้กับพระเฒ่าเฒ่าเป็นหนังสือและอบรมศีลธรรมด้วย

---

¹ธีรวัฒน์ นิจนทร, "สภาพแวดล้อมเชิงจิตสังคมวัยรุ่นกับสุขภาพทางจิตจิตของนักเรียนวัยรุ่นในเขตกรุงเทพมหานคร" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิตมหาวิทาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2525), หน้า 75.

ภายหลังจากการปฏิรูปการศึกษาแล้ว บทบาทของวัดต่อการศึกษายัง
สมัยก่อน ๆ ก็ลดลง มีวัดบางแห่งเท่านั้นที่ยังคงสนับสนุนการศึกษาของโรงเรียน
อยู่ บางแห่งก็มีนิมนต์พระมาสอนแต่ส่วนใหญ่ก็ใช้ครูสอน อย่างไรก็ตามวัดก็ยังคงมี
อิทธิพลต่อชุมชนด้านศีลธรรมเสมอมาไม่ว่าสังคมจะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร ดังที่มี
ผู้กล่าวว่า

วัดและพระสงฆ์มีบทบาทเกี่ยวข้องกับความเป็นอยู่ทุกอย่าง และในทุกระยะ
แห่งชีวิตประชาชน วัดเป็นศูนย์กลางของสังคม . . . สังคมไทยทุกหน่วย
ย่อย เช่น แต่ละหมู่บ้านต่างมีวัดประจำหมู่บ้านของตนเป็นศูนย์กลาง และต่าง
ก็มีความยึดถือในวัดนั้นว่าเป็นวัดของตน เป็นสมบัติร่วมกันของคนทั้งหมู่บ้าน
รู้จักพระสงฆ์ในฐานะเป็นบุคคลที่ตนต้องเคารพเชื่อถือ¹

นอกจากมีหน้าที่อบรมสั่งสอนประชาชนแล้ว วัดมีบทบาทดังนี้²

1. เป็นสถานศึกษาสำหรับบุตรหลานชาวบ้าน ที่ส่งเข้าฝึกอบรมทางศีลธรรม
2. เป็นสถานที่สงเคราะห์สำหรับผู้ขาดแคลนมาอาศัยอยู่เพื่อศึกษาและ
เลี้ยงชีพ
3. เป็นสถานที่พยาบาลผู้เจ็บไข้ในสมัยก่อน
4. เป็นที่พักของคนเดินทาง

¹ สยามสมาคมและพุทธสมาคมแห่งประเทศไทย, บันทึกการสัมมนาเรื่อง
พระพุทธรูปศาสนากับสังคมไทยปัจจุบัน (พระนคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัดศิวัชร, 2513),
หน้า 15.

² เรื่องเดียวกัน.

5. เป็น สโมสรพนประสังสรร หักผ่อนหย่อนใจ หรือหาความรู้เพิ่มเติมของชาวบ้าน
6. เป็นสถานที่บันเทิง จัดงานเทศกาลและงานรื่นเริงสำหรับชาวบ้าน
7. เป็นที่ไกลเกลียดชังพิพาท เป็นที่ปรึกษาปัญหาครอบครัว ปัญหาชีวิต
8. เป็นศูนย์รวมศิลปะวัฒนธรรมท้องถิ่น
9. เป็นคลังวัสดุเก็บสิ่งของสำหรับให้บริการ เมื่อชาวบ้านมาเยี่ยมไปทำงาน
10. เป็นศูนย์กลางการบริหารหรือปกครองที่กำนันหรือผู้ใหญ่บ้านจะเรียกดูบ้านมาประชุมหรือบอกแจ้งกิจการต่าง ๆ
11. เป็นที่ประกอบพิธีกรรมหรือให้บริการด้านพิธีกรรม อันเป็นเรื่องผูกพันกับชีวิตของทุกคนในระยะเวลาต่าง ๆ ของชีวิต

บทบาทของวัดจึงเป็นบทบาทของศูนย์กลางทางสังคมสำหรับฐานะที่ช่วยให้บุคคลสามารถดำรงชีวิตอยู่ในท่ามกลางความทุกข์ยากได้อย่างเข้าใจธรรมชาติของชีวิตและช่วยให้คนในสังคมมีเป้าหมายในการดำรงชีวิตที่เป็นแบบแผนของคุณงามความดีรับบุญโลกธรรม บัณฑิตาในแง่มุมต่าง ๆ ตรงกัน เข้าใจกับ ทำให้สามัคคีร่วมเย็นสงบสุขอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างเป็นปึกแผ่น เมื่อมีการสร้างหมู่บ้านเล็ก ๆ ขึ้นใหม่ก็ต้องสร้างวัดขึ้นมาด้วยเป็นต้น พระสงฆ์มีฐานะเป็นผู้นำทางจิตใจ ช่วยชาวบ้านมีชีวิตรอยู่ได้อย่างมีความหมาย สงบสุขและร่วมเย็นในธรรมะของพระพุทธเจ้า วัดประกอบไปด้วย เจ้าอาวาส วัด พระสงฆ์ และสามเณร ซึ่งทำหน้าที่เป็นผู้จรรโลงศีลธรรมและเป็นที่พักทางใจแก่ประชาชนแล้ว เจ้าอาวาสซึ่งเป็นหัวหน้าและมีบทบาทมากที่สุดในวัดยังมีหน้าที่ต่อไป¹

1. บำรุงรักษาวัด

¹ชาตเดื่อง วุฒิจันทร์และคณะ, พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2506 (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา, 2522), หน้า 117-156.

2. ปกครองและสอดส่องให้บรรพชิต ที่อยู่ในวัดปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับระเบียบหรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม
3. เป็นธุระในการศึกษาอบรมและสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิต และคฤหัสถ์
4. ให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล

ความสัมพันธ์อีกประการหนึ่งในรูปของพระสงฆ์และวัดกับประชาชน ก็คือ การให้ระหว่างจิตใจกับสัตว์นั้น เป็นข้อผูกพันระหว่างกันในรูปแบบของการ สงเคราะห์และการตอบแทน คือ ประชาชนนำอาหารหรือปัจจัย 4 มาถวาย พระก็ ตอบแทนด้วยการให้ความสุขทางใจแก่ประชาชน หรือในบางท้องที่ เจ้าหน้าที่ ราชการต้องการจะเข้าถึงประชาชนก็พึ่งพระสงฆ์ และพระสงฆ์ก็ทำหน้าที่ประสาน งานให้ทั้งสองฝ่าย

งานของพระสงฆ์ วัด และคณะสงฆ์ในสังคมไทยปัจจุบัน

งานของพระสงฆ์ วัด และคณะสงฆ์ เพื่อความมั่นคงแห่งชาติในสังคม ไทยแบ่งได้ 3 ด้าน คือ¹

1. งานพัฒนาคุณภาพของพลเมืองในค่านิยมธรรมจริยธรรม ในรูปแบบ ต่าง ๆ กัน เช่น เทศน์สอนโดยตรง เขียนตำรา บทความ จัดการสอนศีลธรรม โดยตรง ฯลฯ
2. การสงเคราะห์ประชาชน ค้ำชูขวัญและกำลังใจ เช่นการบำเพ็ญ กุศลตามประเพณีเกี่ยวกับชีวิต ช่วยประกอบพิธีในการทำบุญ ให้ที่พักแก่นักเรียน นิสิต นักศึกษา คนชราหรือผู้ทรงศีล ผู้รักษาศีล ให้กำลังใจในรูปแบบสงเคราะห์ขวัญและ กำลังใจด้านอื่นๆ เช่น ประพรมน้ำมนต์ และรักษาโรคภัยไข้เจ็บ ฯลฯ
3. ค้ำชูช่วยเหลืองานราชการ ค้ำชูพระสงฆ์ได้รับการยอมรับและ

¹ วิชาเลื่อง วุฒิจันทร์, "การพัฒนากิจการคณะสงฆ์และพระศาสนา" เอกสารงานวิจัยส่วนบุคคล (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา, 2526), หน้า 38.

พระสงฆ์ในท้องถิ่นมักจะเป็นหัวหน้า ผู้นำ หรือผู้แทน หรือวัดของแต่ละท้องถิ่นนั้น มีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน มีการติดต่อประสานงานต่อกันในกิจต่าง ๆ ที่ สังคมท้องถิ่นทั้งหลายนั้นก็มีความสัมพันธ์อันดีต่อกันด้วย¹

การประพฤติปฏิบัติของพระสงฆ์วัดในชุมชน

คงได้กล่าวมาแล้วว่าพระมีฐานะเป็นผู้นำทางจิตใจ เป็นผู้นำและให้การศึกษาแก่คนหรือศีลธรรม พระในหมู่บ้านอยู่กับสิ่งแวดล้อมของหมู่บ้านย่อมเข้าใจปัญหาของผู้นั้นและสภาพหมู่บ้านได้ดี ซึ่งในด้านการทำงานช่วยเหลือชาวบ้าน เช่น ปลูกข้าว รักษาโรคภัยไข้เจ็บ ทำให้ชาวบ้านเคารพนับถือและศรัทธา แม้เมื่อชื่อเสียงลือไปในถิ่นอื่น ทำให้ผู้คนเคารพนับถือมากขึ้น ประกอบกับการ เกรงครกหรือเกรงในศีลธรรมจรรยา ทำให้การพัฒนาคุณค่าของจิตใจและด้านจิตวิทยาแผ่ขยายกว้างขวางออกไปจนเป็นที่เชิดหน้าชูตาของหมู่บ้าน ชักจูงใจให้ชาวบ้านประพฤติปฏิบัติตามเป็นแบบอย่างของพระสงฆ์ในชุมชนนั้น

นอกจากนี้พระภิกษุสงฆ์บางรูปก็ยังมีชื่อเสียงในการพัฒนาหมู่บ้านและพัฒนา นำความเจริญเข้าสู่หมู่บ้านทำให้ชาวบ้านนับถือ เป็น จัดการศึกษาให้กับเยาวชนในหมู่บ้าน จัดสร้างอาคารที่สำคัญสำหรับหมู่บ้าน จัดตั้งสถานปฏิบัติธรรมสำหรับหมู่บ้าน

การกระทำอันได้รับการยกย่องจากสังคมให้รากฐานของจิตใจอันมีแบบแผน พฤติกรรมการ ประพฤติตนในทางที่ดีงามช่วยให้มนุษย์อยู่ร่วมกันอย่างเป็นสุขดังที่คุณหญิงอัมพร มีสุขได้กล่าวว่า "เมืองไทยมีนักจิตบำบัด หรือ Psycho Terapist มานานแล้ว ผู้ทำหน้าที่นี้ก็คือ พระสงฆ์"²

¹ เรื่องเดียวกัน. หน้า 36.

² อัมพร มีสุข, "การตั้งการสุขภาพจิตของประชาชน" รายงานการสัมมนาระดับชาติ ว่าด้วยสุขภาพจิต (ม.ป.ท., ม.ป.ป.), หน้า 60. อ้างถึงใน, นวรัตน์ สุวรรณพงษ์, "การศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ไทยกับงานสังคมสงเคราะห์จิตเวช : ศึกษากรณีวัดที่มีสำนักสมถวิปัสสนาในเขตกรุงเทพมหานคร" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย มหาวชิราวุฒวิทยาลัย ธรรมศาสตร์, 2524), หน้า 148-164.

กล่าวคือ บทบาทในด้านเกี่ยวกับการประพาศปฏิบัติ 2 ด้าน คือ ด้านเกี่ยวกับจิตบำบัด และด้านการพัฒนาหมู่บ้าน นำความเจริญมาสู่หมู่บ้าน ซึ่งพระภิกษุที่เป็นตัวอย่าง ดังกล่าวมีดังต่อไปนี้ เช่น

พระรัตนชัยมณี มีบทบาทดีเด่นได้รับการยกย่องว่าเป็นผู้จุดประทีปแห่งภาคทักษิณ เป็นผู้อำนวยการศึกษาในมณฑลนครศรีธรรมราช ต่อมาขยายไปถึงปัตตานี จัดให้มีโรงเรียนวิชาชีพ จัดตั้งแหล่งเพาะนักปราชญ์ในวัดท่าโพธิ์ เมืองนครศรีธรรมราช นอกจากนี้ยังมีความสามารถในทางกวีจนหาผู้เสมอเหมือนได้ยาก

ครูบาศรีวิชัย แห่งลานนาไทย ผู้เป็นที่เคารพและเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของชาวภาคเหนือมาก มีพระสมณฉิน ที่เป็นตัวอย่างจริง ชาวภาคเหนือ ครูบาศรีวิชัยได้เกิดอุปลักษณ์ พัฒนาความเจริญและความสะอาดแก่ชาวภาคเหนือและยังเป็นผู้ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5 โปรดให้เป็นผู้นำในการทะนุบำรุงการศึกษาลานนาไทย

หลวงพ่อบุญเงินวัดคอนยายหอม มีจิตใจเมตตา ทำประโยชน์แก่สังคมอย่างมาก มีความเสียสละเมตตากรณามาแต่เด็ก ๆ เมื่อบวชแล้วได้ไปรุดงค์และสั่งสอนให้คนเลิกทำชั่วหันมาทำความดี จนได้รับคำสรรเสริญว่าเป็นเทพเจ้าแห่งความเมตตาให้ความรู้แก่ประชาชนทั้งทางโลกและทางธรรม

พระอาจารย์ฝั้น อาจาโร เป็นพระนักปฏิบัติธรรมที่มีผู้เคารพกราบไหว้ ในฐานะที่ทำคุณประโยชน์ให้แก่โลกทั้งทางโลกและทางธรรม พัฒนาจิตใจของคนให้มีศีลธรรม นอกจากการพัฒนาจิตใจและอาจารย์ฝั้น ยังได้พัฒนาค่านวัตกรรม ความเจริญมาสู่หมู่บ้านโดยการสร้างถนน สร้างวัดและพัฒนาหมู่บ้านให้ประชาชนได้รับความรู้ทางกายและใจประกอบกันไปอีกด้วย

นอกจากนี้ยังมีพระภิกษุสงฆ์รูปอื่น ๆ อีกมากที่ประพาศปฏิบัติธรรมจนมีจริยวัตรที่งดงามเป็นที่เลื่อมใสของชาวบ้าน สามารถชักนำให้ชาวบ้านปฏิบัติธรรมจนเกิดความสุขทางจิตใจ ซึ่งคุณของพระสงฆ์ท่านได้กำหนดไว้ 9 อย่าง เรียกว่า

¹ สุพรรณ ธี วัณโณ , สังคมศึกษา ส. 0412-ส.0413 (กรุงเทพฯ : -
ไทยวัฒนาพานิช 2527) หน้า 60.

สังฆคุณ 9 คือ¹

1. สุปฏิปันโน เป็นผู้ปฏิบัติดีแล้ว หมายถึง ปฏิบัติตามมัตถนิมาปฏิบัติฯ ไม่ถอยหลังและกลมกลืนกับพระศาสนา
2. อสุปฏิปันโน เป็นผู้ปฏิบัติตรง ไม่หลงโลก ไม่มีมายา ไม่มุงลาภ อามิส ไม่มีแก่งอน
3. ฉายปฏิปันโน เป็นผู้ปฏิบัติเพื่อให้เกิดความรู้ เพื่อออกจากความทุกข์ เพื่อความถูกต้องเป็นธรรม
4. สามจีปฏิปันโน เป็นผู้ปฏิบัติสมควร นำเคารพนับถือ
5. อาหุเนยฺโย เป็นผู้ควรของค่านับ ควรเครื่องสักการะ ที่ถึงถวายถึงสำนัก
6. ปาหุเนยฺโย เป็นผู้ของควรต้อนรับ เพราะเป็นแขกที่ไม่ทำของต้อนรับให้ไร้ประโยชน์
7. ทกุชินเนยฺโย เป็นผู้ควรแก่การทักษิณา คือ ไทยธรรมที่พึงบริจาคน
8. อญฺชติ กรณียโย เป็นผู้ควรทำอัญชลี คือควรไหว้ เพราะไม่ทำการไหว้ให้ไร้ประโยชน์เปล่า
9. อนุกุทรํ อนุญฺ เจตุํ โลกลุส เป็นนानุญที่ยอดเยี่ยมของโลก เพราะทำให้มีอานิสงฆ์มาก เช่นเดียวกับนาข้าวที่ดีควรแก่การเพาะปลูกธัญญาชาติ

สรุป วัคมีอิทธิพลต่อจิตใจของชาวไทยมาตั้งแต่สมัยโบราณ เพราะคนไทยมีพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ ต้องผูกพันกับพระพุทธรูปศาสนาในส่วนของพิธีกรรมเกี่ยวกับชีวิตตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย ต้องเข้าร่วมประกอบพิธีกรรมทางพุทธศาสนาในวันสำคัญทางพระพุทธรูปศาสนา และต้องเกี่ยวข้องในการปฏิบัติตามหลักธรรมตามพุทธศาสนา ความเกี่ยวข้องกันดังกล่าวทำให้วัคกับชุมชนมีความสัมพันธ์กันอย่างแยก

---

¹ จันทร์ ณ รังษีและคณะ, หนังสือเรียน สังคมศึกษา ศ.1412-ศ.413 พระพุทธศาสนา สำหรับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2527), หน้า 60.

ไม่ออก จนบางคนกล่าวว่าวัดเป็นศูนย์กลางชีวิตและกิจกรรมในชุมชน คนที่ใกล้ชิดวัดมาก มีความผูกพันทางธรรมกับวัดมากก็มีโอกาสที่จะโน้มนำเอาพระธรรมคำสั่งสอนไปประพฤติปฏิบัติก็มาก ส่วนการประพฤติปฏิบัติธรรมด้วยจริยาวัตรที่งดงามของพระภิกษุสงฆ์ก็มีส่วนชักนำจิตใจให้ประชาชนเข้าวัดไปฟังธรรมหรือปฏิบัติธรรม เพื่อให้เกิดความสุข สิริมงคลแก่ตน ดังจะเห็นได้จากพระภิกษุที่มีชื่อเสียงในการปฏิบัติธรรม มักมีประชาชนเดินทางไปนมัสการ อยู่เสมอ

ดังนั้นตัวแปร ด้าน ความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชุมชนและการประพฤติปฏิบัติของพระสงฆ์ในชุมชนซึ่งเป็นตัวแปรที่น่าจะมีผลต่อการปฏิบัติตามศีลห้าดังกล่าว

ปัจจัยเกี่ยวกับเพื่อน

วัยรุ่นเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางร่างกายและอารมณ์ ทั้งยังเป็นวัยที่ลี้ลับสนั่นในบทบาทระหว่างวัยเด็กและวัยผู้ใหญ่ กล่าวคือ เป็นวัยที่ไม่กล้าแสดงบทบาทเป็นผู้ใหญ่กับผู้ใหญ่ เพราะการค่อยประสพการณ์และไม่เข้าใจในสังคมของผู้ใหญ่เพียงพอกับการที่ต้องการที่จะเป็นผู้ใหญ่ไม่ยอมเป็นเด็กอีกต่อไป แต่บางครั้งยังรักความสุขสบายไม่ต้องมีความรับผิดชอบกับตัวเองมากนักเหมือนวัยเด็ก จากประสบการณ์ดังกล่าววัยรุ่นซึ่งเป็นวัยที่ต้องการยอมรับต้องการคำยกย่องชมเชยจากผู้อื่นเพื่อที่ตนได้มั่นใจ เข้าใจในตน เพื่อที่จะแสวงหาบุคลิกภาพเฉพาะตนในวัยผู้ใหญ่ จึงมักจะไปแสดงบทบาทผู้ใหญ่ในสถานที่ต่าง ๆ กับเพื่อน ๆ หรือกลุ่มที่มีวัยใกล้เคียงกัน ไม่ว่าจะเป็นการวางตัว ท่าทาง การพูดจา เด็กที่ได้รับการยอมรับมักจะเป็นเด็กที่มีมนุษยสัมพันธ์ดี มีความเป็นอิสระพอสมควรและมีความเชื่อมั่นในตนเอง สามารถเป็นแบบอย่างให้คนอื่นเลียนแบบตามได้ การที่เด็กได้รับการยอมรับจากกลุ่มเพื่อนมีทั้งด้านความรู้สึกนึกคิดและการแสดงออกแล้ว ยังมีอิทธิพลต่อเพื่อนในทางบุคลิกภาพในทางสังคมอีกด้วย เนื่องจากความปรารถนาที่จะเป็นที่ยอมรับนับถือของเพื่อนฝูงนี้เอง เด็กวัยรุ่นจึงพยายามปรับปรุงความคิดและพฤติกรรมให้สอดคล้องกับมาตรฐานกลุ่ม เช่น วัยรุ่นที่สวยงาม รวย เก่ง มักได้รับการยอมรับจากคนอื่น และมี

ความพยายามที่จะรักษาความเด่นและการได้รับการยอมรับจากกลุ่มเพื่อน ๆ ไว้ ส่วนเด็กวัยรุ่นที่มีฐานะต่ำอาจแสดงออกด้วยการ เกเร คุยโตโอ้อวด เต็มตัว หรือ มัทธิงสังคมนอกจากนี้ยังมีผู้กล่าวว่า เด็กที่เพื่อนยอมรับส่วนมากเป็นคนที่เข้ากับ เพื่อนฝูงได้มากติดกับเด็กที่ไม่ได้อยู่กับบิดา มารดา กับครอบครัวจะมีปมค้อยใน เรื่องการคบเพื่อน เมื่อต้องการการยอมรับจากเพื่อนวัยเดียวกันมักจะยอมตาม กลุ่มอย่างไม่เต็มใจ หรือบางทีก็คุยโต โอ้อวด หรือโอหัง ตลอดจนมีนิสัยก้าวร้าว กับคนอื่นเพื่อให้กลุ่มยอมรับ ซึ่งเป็นการฝึกนิสัยธรรมอีกด้วย¹

ตั้งกล่าวมาแล้ววัยรุ่นต้องการได้รับการยอมรับเป็นรางวัลตอบแทนที่มี คุณค่าของชีวิตวัยรุ่น การที่เด็กไม่ต้องการเลียนแบบผู้ปกครอง เพราะขาดความมั่นใจ ในบทบาทที่จะมาแสดงออกต่อกลุ่มเพื่อนในวัยเดียวกัน เพื่อให้เป็นที่ยอมรับของกลุ่ม ไม่ว่าจะ เป็นคำพูดกิริยาท่าทางการวางตัว ตลอดจนความรู้หรือวิชาการใหม่ ๆ อย่าง ผู้ใหญ่

เด็กวัยรุ่นจะมีวัฒนธรรมของเขาอย่างหนึ่งคือการทำตามแบบเพื่อนทั้ง ๆ ที่บางครั้งก็ไม่ทราบเหมือนกันว่าทำไมไปเพราะอะไร ขอให้หรือขอเป็นอย่างเพื่อนก็ แล้วยัง เช่นเพื่อนมีอะไรก็อยากมี บางครั้งอาจขัดแย้งกับพ่อแม่เพราะต้องการ เหมือนเพื่อน ทางฝ่ายพ่อแม่ก็โทษว่าเพื่อนลูกทำให้ลูกเสีย ซึ่งเมื่อพ่อแม่ต่อต้าน การคบเพื่อนของลูกมากเท่าไร ก็ยิ่งจะขัดใจพ่อแม่มากเพียงนั้น ทำให้เด็กหนีออกจาก บ้านคิดว่าเป็นบ้านศัตรู เข้าไปอยู่ในอิทธิพลของกลุ่ม อาจชักชวนกันไปทำพฤติกรรมที่ ผิดศีลธรรมได้ ถ้าวัยรุ่นสามารถแสวงหาความผูกพันที่มั่นคงกับเพื่อนร่วมวัยก็ สามารถมีชีวิตนอกครอบครัวยุคนี้ได้ การให้กำลังใจ และคำนิยมของเพื่อนช่วย สร้างความเป็นตัวของตัวเอง ทำให้ไม่ต้องตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของบิดา มารดา

---

¹ ประยูร ศุภะสุนานนท์, จิตวิทยาพัฒนาการ (กรุงเทพฯ: ภาควิชา จิตวิทยาและการแนะแนว วิทยาลัยครูจันทระเกษม, ม.ป.ป.), หน้า 209.

เกินไป บางครั้งบิดา มารดา ก็รู้สึกรำคาญ ลูกหญิงชายที่ชอบตามเพื่อนแต่แท้ที่จริงแล้ววัยรุ่นส่วนมากมักทำตามค่านิยมของเพื่อน เฉพาะสิ่งที่ไม่มีความสำคัญมากนัก¹

ภาวะประพฤติกของเพื่อน

สุชา จันทรเอม กล่าวว่า เด็กวัยรุ่นมีความรู้สึกว่าการคบเพื่อนเป็นสิ่งสำคัญมากเป็นความต้องการประการหนึ่งของเด็กวัยรุ่น การเลือกเพื่อนของวัยรุ่นมักเลือกกระสนิยมที่ตรงกัน มีนิสัยทัศนคติคล้ายคลึงกัน ขนาดของร่างกายเท่ากัน² เพราะฉะนั้นจึงกล่าวได้ว่าพฤติกรรมของกลุ่มเพื่อนมีอิทธิพลเหนือพฤติกรรมของเด็กมาก ฉะนั้นถ้าเข้าไปอยู่ในกลุ่มเพื่อนที่มีศีลธรรมต่ำจะทำให้ประพฤติกชั่วและผิดศีลธรรมได้ง่าย

จากการที่ต้องการการยอมรับจากคนอื่น ทำให้เด็กวัยรุ่นนี้ต้องการความเป็นอิสระจากครอบครัว อยากรับเป็นผู้ใหญ่บางที่เกิดการขัดแย้งกับผู้ปกครองเสมอ เพราะต้องการหนีกฎเกณฑ์ที่บ้านตั้งให้เมื่อสมัยที่ตนเองเป็นเด็ก ยิ่งถ้าพ่อแม่เข้มงวดมาก เด็กก็จะต่อต้านและเครียดมากขึ้น พ่อแม่ผู้ปกครองไม่เข้าใจก็อาจทำให้เด็กกลายเป็นคนที่เกลียดบ้าน ยึดกลุ่มเป็นความถูกต้อง บางครั้งถึงกับยอมทะเลาะกับพ่อแม่ เพื่อเอาใจเพื่อน หรือเข้าข้างเพื่อน ถ้าครอบครัวไม่รู้จักรอบรมให้รู้สึกตนหรือยับยั้งความอยากได้เหล่านั้นเด็กอาจจะใช้วิธีการที่ผิดศีลธรรมเพื่อให้ได้สิ่งเหล่านั้นมาเพราะต้องการเหมือนเพื่อน ๆ ให้ได้ดังเช่น เห็นเพื่อนไปทำงานอะไร เด็กก็จะไปตามบ้าง โดยไม่ทราบเหตุผล เห็นสังคมนิยมอะไรก็เข้าไปทางนั้นเพราะตามเพื่อน³

¹ คณาจารย์ภาควิชาจิตวิทยา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, คู่มือเรียนจิตวิทยาทั่วไป (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มิตรนราการพิมพ์, 2515), หน้า 225.

² สุชา จันทรเอมและสุรางค์ จันทรเอม, จิตวิทยาวัยรุ่น หน้า 66.

³ เรื่องเดียวกัน. หน้า 100.

ลักษณะของเพื่อน

ลักษณะของเพื่อนเป็นปัจจัยที่สำคัญในอันที่จะบอกลักษณะนิสัยของเยาวชนในกลุ่มเพราะธรรมชาติของเยาวชนย่อมคบเพื่อนที่มีลักษณะนิสัยใจคอบุคลิกภาพท่าทาง คลิศจนร่างกายคล้าย ๆ กันซึ่งที่ชั้นนาถ นาคบุปผา กล่าวว่า วัยนี้เลือกคบเพื่อน มิใช่จะเป็นเหตุผลเพราะเพื่อนรวย เก่ง หรือบ้านใกล้เรือนเคียงเท่านั้น แต่เขาก็มีความคิดและอิสระในการคบเพื่อนมากขึ้น เขาอาจลอกเลียนแบบอย่าง ท่าทางการแต่งตัว ตลอดจนคำพูดจากเพื่อนเพื่อให้มีคนอื่นสนใจ ฉะนั้นลักษณะเพื่อนที่เลือกจะต้องถูกใจ มีทัศนคติ ความสนใจและบุคลิกภาพคล้ายตนอีกด้วย¹

เมื่อเด็กเลือกเพื่อนได้แล้ว จะรักเพื่อนคบเพื่อนมาก เป็นกลุ่มเที่ยวด้วยกัน ไปไหน ๆ ด้วยกัน ถ้าอยู่ไกล ๆ ก็จะเขียนจดหมายถึงกันหรือคุยกันจนคนในครอบครัวคิดอิจฉาจากกลัวว่าเด็กจะให้ความสำคัญและรักเพื่อนมากกว่าผู้เป็นบิดา มารดา

ช่วงวัยรุ่นเป็นวัยที่หัววันไหวง่าย เป็นวัยที่มุ่งแสวงหาแบบอย่างเฉพาะตนการประพฤติปฏิบัติของเพื่อนจึงมีผลโดยตรงต่อการที่จะฝึกศีลธรรมของเยาวชน ดังเช่นที่ศรีเรือน แก้วกังวาล กล่าวว่า "ช่วงวัยรุ่นเป็นวัยที่เด็กหัววันไหวต่อการมีกลุ่มเพื่อน ต่อความรู้สึกขาดหรือมีกลุ่มเพื่อนร่วมวัย บางรายคิดว่าการเสพยาเสพติดเป็นการสร้างไมตรี เป็นการผูกมิตรจิตใจระหว่างเพื่อน"² และจากกรวิจัยเรื่อง นักเรียนไทยศึกษาของนายแพทย์ฝน แสงสิงแก้วและคณะในปี 2517 พบว่า ผู้ติดยาเสพติดครึ่งหนึ่งมาจากเพื่อน³

¹ สุธา จันทรเอมและสุรางค์ จันทรเอม, จิตวิทยาวัยรุ่น หน้า 100.

² ชั้นนาถ นาคบุปผา, โลกวัยรุ่น หน้า 109.

³ ศรีเรือน แก้วกังวาล, วัยรุ่น-ภาวะสะท้อนจากมุมหนึ่ง (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โอเคียนส์โตร์, 2525), หน้า 189.

ดวงเคื่อน พันธุมนาวินและบุญยิ่ง เจริญยิ่ง¹ ได้ศึกษาอิทธิพลของสังคมต่อทัศนคติของวัยรุ่นพบว่า วัยรุ่นให้ความสำคัญแก่เพื่อนมากและยิ่งมากขึ้นเมื่ออายุมากขึ้นแล้วจะลดลงทีละน้อย ๆ เมื่อผ่านวัยรุ่นตอนปลายไปแล้ว โดยเฉลี่ยแล้วนักเรียนหญิงให้ความสำคัญแก่เพื่อนมากกว่านักเรียนชาย โดยเฉพาะโรงเรียนหญิงที่เป็นเอกเทศ ส่วนนักเรียนชาย โรงเรียนสหศึกษาให้ความสำคัญแก่เพื่อนมากกว่านักเรียนชายโรงเรียนเอกเทศ การโต้เถียงผลในการคบเพื่อนโดยเฉลี่ยแล้วนิยมเลือกเพื่อนนิสัยดี มีความประพฤติดี โดยเฉพาะนักเรียนที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะเศรษฐกิจสูงกับปานกลาง ส่วนผู้ที่มาจากครอบครัวฐานะทางเศรษฐกิจต่ำจะให้ความสำคัญแก่เพื่อนเรียนดี และมีฐานะดี ส่วนเหตุผลเลือกเพื่อนเพราะความสนใจตรงกันพบว่ามาจากครอบครัวที่มาจากฐานะปานกลางและต่ำ ส่วนใหญ่มีความคาดหวังว่าเพื่อนจะเลิกคบถ้าทำความผิดร้ายแรง นักเรียนชายที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำมีความกังวลใจเกี่ยวกับเพื่อนมากที่สุด และนักเรียนชายล้วนมีความกังวลใจเนื่องจากเพื่อนเป็นสาเหตุมากที่สุด

กิลเบิร์ต (Gilbert C. Wrenn) ได้กล่าวว่าโรงเรียนควรจัดกิจกรรมส่งเสริมทั้งด้านวิชาการและด้านปฏิสัมพันธ์ทางสังคมให้แก่เด็ก เพื่อให้เด็กไปสู่เป้าหมายของสังคม โดยเฉพาะกิจกรรมที่ไ้ร่วมกับเพื่อนเช่น ชุมนุมต่าง ๆ โดยเพิ่มให้กว้างขวางและมากขึ้นในกิจกรรมมีขอบเขต มีอุปกรณ์ เพื่อสร้างบุคลิกภาพที่ดีสำหรับการอยู่ร่วมกันในสังคม พัฒนาการทางศีลธรรมจะได้รับอิทธิพลจากกลุ่มเพื่อน โดยเฉพาะเพื่อนหัวหน้ากลุ่มซึ่งมีอายุมากกว่า ก่อนข้างจะเป็นผู้ที่ เป็นบรรทัดฐานของกลุ่ม ให้คนอื่นได้ทำตาม ทำให้กลุ่มเลือกพฤติกรรมไปตามมาตรฐานของกลุ่ม³

¹ดวงเคื่อน พันธุมนาวินและบุญยิ่ง เจริญยิ่ง, อิทธิพลของสังคมต่อทัศนคติของวัยรุ่น" หน้า 6, 29-39.

²Gilbert C. Wrenn, Student Personal Work in College (New York: Ronald Press Company, 1951), p. 24.

³Elizabeth B. Hurlock, Developmental Psychology (New York: McGraw-Hill, 1968), p. 176.

สรุป เพื่อนมีอิทธิพลต่อการประพฤติปฏิบัติของวัยรุ่นมากจนมีคำกล่าวว่า ชีวิตของวัยรุ่นจะผูกพันอยู่กับเพื่อนเป็นส่วนใหญ่ วัยรุ่นจะเลือกคบเพื่อนที่มีลักษณะเหมือนตนมากที่สุด เมื่อเลือกได้แล้วจะมีการประพฤติปฏิบัติตามกัน เพื่อต้องการให้เป็นที่ยอมรับของกันและกัน ซึ่งตัวแปรที่สำคัญที่น่าจะมีอิทธิพลโดยตรง ได้แก่

1. การประพฤติปฏิบัติของเพื่อน
2. ลักษณะของเพื่อน

อิทธิพลของสื่อมวลชนต่อศีลธรรม

ปัจจุบันเทคโนโลยีเจริญก้าวหน้า ความจำเป็นที่ต้องใช้เทคโนโลยีในการสื่อสารยิ่งมีมากขึ้น สื่อมวลชนเป็นสิ่งที่กำลังเข้ามามีบทบาทในท่ามกลางการตื่นตัวทางเศรษฐกิจ และการละเลยศีลธรรมจริยธรรม สื่อมวลชนในปัจจุบันมีหลายประเภทแผ่ขยายขอบเขตได้อย่างกว้างขวางเช่น ภาพยนตร์ วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ต่าง ๆ ซึ่งแต่ละอย่างล้วนมีบทบาทต่อสังคมแตกต่างกันไปทั้งในด้านเนื้อหา วิธีการนำเสนอ และการเข้าถึงผู้รับแตกต่างกันไป สื่อมวลชนโดยมากมุ่งผลิตผลในเชิงธุรกิจ จึงยอมที่จะต้องให้สาระและเนื้อหาที่กว้าง ได้ค่าตอบแทนที่คุ้มค่ากับการลงทุน จึงจำกัดไม่ได้ว่าคนวัยใดเหมาะสำหรับสื่อมวลชนประเภทใด บางครั้งสารที่ออกสู่ประชาชนก็เหมาะกับเด็ก แต่โดยทั่วไปเหมาะสำหรับคนโดยทั่วไปโดยส่วนรวมเพื่อจะให้ได้ผลมาก ๆ บางประเภทสื่อออกมาอาจเป็นการบ่อนทำลายหรือส่งผลให้เยาวชนที่อ่อนวัยค่อยประสบการณ์ไม่รู้จักแยกแยะ โลกของความถูก-ผิด หันไปยึดไปปฏิบัติในทางที่ผิดศีลธรรมได้

หากสื่อมวลชนในปัจจุบันทั้งวิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ ภาพยนตร์ ได้มีการนำเสนอเนื้อหาสาระและวิธีการโดยคำนึงถึงหลักศีลธรรมและจริยธรรมแล้วก็จะ เป็นประโยชน์สำหรับการประพฤติปฏิบัติตามศีลธรรมมากที่สุด และปัจจุบันได้มีการใช้สื่อมวลชนในการเผยแพร่ธรรมมากยิ่งขึ้น เช่น พระพยอม กัลยาโณทำเทพธรรมออกสอนประชาชน หรือหนังสือพิมพ์บางฉบับก็จะลงธรรมและจริยวัตรของพระที่เคร่งครัดในการ

ปฏิบัติกรรม หรือละครโทรทัศน์บางเรื่องก็ได้ถ่ายทอดข้อคิดหรือข้อเตือนใจของการทำดีคือกรรมไว้จนมีผลต่อจิตใจในทางที่ดีงาม แต่ในบางครั้งเรามักจะได้ยินอยู่เสมอว่า เขาชวนจำตัวอย่างและสถานการณ์ที่ประทับใจที่ผิดคือกรรมจากสื่อมวลชนไปปฏิบัติ ซึ่งในสหรัฐอเมริกา มีการเลียนแบบโทรทัศน์และภาพยนตร์ที่มีบทบาท ดูเคื่อก ซึ่งพบว่า ผลผลิตจากสื่อมวลชนเหล่านี้ทำให้ เขาชวนเป็นอาชญากรรมเพราะการเลียนแบบ หรือแม้แต่การทุจริตคดโกง ปล้น หรือทำร้ายกัน ทางละครโทรทัศน์มีผลทำให้วัยรุ่น ถูกจับในข้อหาขโมย และทำร้ายคนอื่น เพราะเกิดจากทัศนคติว่าสิ่งเหล่านี้เป็นของดี ในชีวิตจริง ทำให้ได้รับการยกย่องและนิยม เขาจึงอยากทำตามและหวังจะได้รับ การยกย่องบ้าง¹ เพราะวัยรุ่นเป็นวัยที่ต้องการยอมรับจากคนอื่น โดยครอบครัวที่มี ปัญหาเช่น ลูกขาดความรัก มักจะเรียกร้องความรักและความสนใจต่อคนอื่นในลักษณะ พฤติกรรมที่ก้าวร้าวรุนแรง สื่อมวลชนบางชนิดมุ่งเสนอต่อผู้ใหญ่เพื่อให้คลายความ เครียดจากภาระการทำงาน เช่น ภาพยนตร์ที่มีบทบาท และภาพยนตร์ดู เคื่อก² ซึ่ง เหมาะสำหรับผู้ใหญ่เคื่อกูไปแล้วจึงนำมาประกอบกิจกรรมตามแบบที่คุ้น ซึ่งนับว่า เป็นการบ่อนทำลายศีลธรรมอย่างยิ่ง ปัญหาเกี่ยวกับสื่อมวลชนต่อศีลธรรมนั้น ยังมี ข้อสรุปที่ไม่ชัดเจนนัก อาจมีผลทั้งด้านที่เป็นทางด้านที่ดีหรือด้านที่ไม่ดีก็ได้

อิทธิพลสื่อมวลชน

1. อิทธิพลของโทรทัศน์ มีดังนี้
  - 1.1 ได้รับความนิยมนมากกว่าสื่อมวลชนอื่น
  - 1.2 โทรทัศน์เป็นทั้งสื่อสารมวลชนที่เป็นภาพยนตร์ วิทยุกระจายเสียง และหนังสือพิมพ์รายวัน

¹ศรัณย์ คำวิสุทธิ, จิตวิทยาพัฒนาการ หน้า 123.

²สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, การอบรมเลี้ยงดูเด็กไทย (กรุงเทพฯ: โครงการพัฒนาสังคมศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2526), หน้า 45.

³สำนักปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, "รายงานการสัมมนาการสื่อสารมวลชน" พ.ศ. 2507 หน้า 185 - 206.

- 1.3 เข้าถึงผู้ดูในบ้าน ตลอดจนมีอิทธิพลมากขึ้นทุกที
  - 1.4 ผู้ปกครองมีโอกาสได้ดูร่วมกับเด็กมากกว่าภาพยนตร์ตามโรงภาพยนตร์ ฉะนั้นจึงมีโอกาสได้อธิบายและชี้แจงแก่เด็ก
2. อิทธิพลของวิทยุกระจายเสียง
    - 2.1 ส่งกระจายเสียงได้ไกล เข้าถึงคนจำนวนมากที่สุด รวมทั้งผู้ที่อ่านหนังสือไม่ออกไม่ต้องเลือกเวลา สถานที่ และเสียค่าใช้จ่ายน้อย
    - 2.2 เหมาะสำหรับผู้มีเวลาว่างมาก ทั้งยังช่วยปรับปรุงสติปัญญาของผู้ฟัง
    - 2.3 อาจฟังได้สนุกกว่าโทรทัศน์ เพราะจินตนาการได้ตามใจตนเอง ไม่ถูกจำกัดด้วยภาพที่โทรทัศน์เสนอ
    - 2.4 มีอิทธิพลทางภาษา อาจใช้เป็นเครื่องมือสร้างเอกภาพทางภาษา ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่จะก่อให้เกิดเอกภาพทางการเมือง
    - 2.5 มีอิทธิพลเหนือเด็กเป็นพิเศษ ซึ่งจะได้นัดเติมที่ก็เมื่อมีวิธีเสนออย่างถูกใจผู้ฟัง
  3. อิทธิพลของภาพยนตร์
    - 3.1 เข้าถึงผู้ฟังได้ง่าย เพราะได้เห็นทั้งภาพและสี ทั้งยังได้ยินเสียงด้วย
    - 3.2 ในแง่การศึกษา ช่วยอธิบายวิชายากให้ง่าย หรือบรรยายประวัติศาสตร์ให้มีชีวิตจิตใจ
    - 3.3 มีอิทธิพลต่อเด็กมากกว่าผู้ใหญ่ เพราะเด็กยอมแสวงหาการบันเทิงมากกว่าผู้ใหญ่
  4. อิทธิพลของหนังสือพิมพ์
    - 4.1 มีขอบเขตจำกัดเฉพาะผู้อ่านหนังสือออก
    - 4.2 มีคุณสมบัติยั่งยืนเพราะเก็บเป็นหลักฐานอ้างอิงได้
    - 4.3 หนังสือพิมพ์มีคุณสมบัติชักจูงใจ เช่น ในการเรียบเรียงข้อความ และยังให้คำวิจารณ์บันเทิงอีกด้วย
    - 4.4 หนังสือพิมพ์มีอิทธิพลต่อคนทุกชั้นทุกวัย

ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสื่อมวลชน

ฟลูเออร์ (Mel in L. De Fleur) ได้ตั้งทฤษฎีเกี่ยวกับการสื่อสารมวลชนร่วมสมัยโดยพิจารณาถึงผลจากการรับสื่อ ที่มีต่อบุคคลและสังคม โดยพิจารณาถึงขบวนการที่เกิดขึ้นเป็นตัวกลางระหว่างสื่อและผลตอบสนองของสื่อ แล้วแบ่งแยกเป็น 4 ทฤษฎี คือ¹

1. ทฤษฎีความแตกต่างทางปัจเจกบุคคล (The Individual Difference) กล่าวคือคนมีความแตกต่างกันไปทั้งทางด้านการอบรม การศึกษาสิ่งแวดล้อม ทัศนคติ ค่านิยม และความเชื่อจึงทำให้บุคลิกภาพต่างกัน ความสนใจ การรับรู้ ตลอดจนการแปลสารจากสื่อมวลชนก็แตกต่างกันออกไป ผู้ศึกษาสื่อสารมวลชนจึงใช้หลักจิตวิทยาคนนี้ เข้ามาประยุกต์ในการสื่อสารโดยใส่เข้าไปแทรกอยู่ระหว่างกระบวนการสิ่งเร้า และพฤติกรรมตอบสนองอันเป็นส่วน หนึ่งของทฤษฎีการสื่อสารมวลชน
2. ทฤษฎีการจัดประเภทของสังคม (The Social Categories Theory) ได้แก่การจัดกลุ่มของคนเป็นกลุ่ม ๆ เพื่อตอบสนองต่อสื่อมวลชน เช่น การรวมเอาคนระดับการศึกษาสูงไว้ในกลุ่มเดียวกันหรือมีการนำเอาลักษณะบางประการที่เหมือนกันไว้ด้วยกันเช่น เพศ ระดับรายได้ การศึกษา ฯลฯ ซึ่งก็ทำให้สามารถกล่าวได้ว่า บุคคลที่อยู่ในกลุ่มเหล่านี้จะรับเนื้อหาของสื่อมวลชน คล้ายคลึงกันและขณะเดียวกันก็จะตอบสนองต่อเนื้อหาของสื่อมวลชนเป็นไปในรูปแบบที่คล้ายคลึงกันด้วย

¹ Melvin L. De Fleur, Theories of Mass Communication

(New York: David Mckay, 1970), pp. 118 - 154.

3. ทฤษฎีความสัมพันธ์ทางสังคม (Social Relationship Theory)

ทฤษฎีนี้ชี้ให้เห็นว่าความสัมพันธ์ภายในกลุ่มจะมีอิทธิพลต่อการสื่อสารมวลชน เช่น กลุ่มความสัมพันธ์แบบเครือข่าย หรือกลุ่มที่มีความสัมพันธ์กันแบบไม่เป็นทางการ จะมีบทบาทสำคัญต่อการกระทำของแต่ละบุคคล

4. ทฤษฎีบรรทัดฐานทางวัฒนธรรม (The Cultural Norms Theory)

ทฤษฎีนี้สนใจบทบาทของสื่อสารมวลชนกับเรื่องวัฒนธรรม มีการวางแนวความคิดไว้ 3 ประการ คือ

- 4.1 เนื้อหาของสื่อสารมวลชนจะช่วยสร้างรูปแบบของบรรทัดฐานให้ดีขึ้น ทั้งยังช่วยให้เกิดการยอมรับบรรทัดฐานที่มีอยู่ไปปฏิบัติในสังคม
- 4.2 ประชาชนสามารถจดจำรูปแบบบรรทัดฐานของสังคมที่เป็นแบบความประพฤติซึ่งแม้ว่าจะไม่เคยประสบมาก่อนหรือประสบมาน้อยก็จะช่วยให้เกิดความคุ้นเคยมากขึ้น
- 4.3 สามารถให้เลิกบรรทัดฐานของสังคมที่มีอยู่แล้วมาใช้รูปแบบใหม่

กล่าวโดยสรุป สื่อสารมวลชนมีทั้งอิทธิพลทั้งด้านที่ช่วยรักษามบรรทัดฐานทางสังคมโดยเฉพาะในเรื่องที่เกี่ยวกับศีลธรรม หรือเป็นตัวอย่างทำลายศีลธรรมแล้วเผยแพร่ค่านิยมใหม่ ๆ เข้ามานั้น ยังไม่เป็นข้อสรุปว่าเป็นอย่างไรมากกว่ากัน แต่อย่างไรก็ตามสื่อสารมวลชนก็มีส่วนช่วยสร้างศีลธรรมจรรยาและชักนำแนวทางการประพฤติปฏิบัติตามบรรทัดฐานของสังคมทั้งทางตรงและทางอ้อมไม่มากนัก

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติตามศีลห้า

ในปี พ.ศ. 2517 ภัทรา นิคมานนท์¹ ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง

¹ภัทรา นิคมานนท์, "ความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติต่อการถือศีลห้า ความรู้สึกกับนิคชอบ วินัยในตนเอง ความเกรงใจ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2517).

ทัศนคติต่อการถือศีลห้ากับองค์ประกอบอื่น ๆ ได้แก่ ความรู้สึกประทับใจ วินัยในตนเอง ความเกรงใจ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยใช้กลุ่มตัวอย่างจากนักศึกษาชั้นประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาระดับปีที่ 1 และปีที่ 2 ปีการศึกษา 2516 จากวิทยาลัยครูบุรีรัมย์ จำนวน 336 คน เป็นชาย จำนวน 219 คน หญิงจำนวน 117 คน ผลการศึกษาพบว่า ทัศนคติการถือศีลห้าแต่ละข้อมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ กล่าวคือ นักศึกษาที่มีทัศนคติที่ดีต่อการถือศีลห้าข้อใดข้อหนึ่งแล้วจะมีทัศนคติที่ดีต่อการถือศีลห้าข้ออื่น ๆ และมีทัศนคติที่ดีต่อการถือศีลรวมทั้งห้าข้อด้วย

นอกจากนี้ พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีความสัมพันธ์กับทัศนคติต่อการถือศีลห้าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติต่อการถือศีลข้อ 5 (เว้นจากการดื่มสุราเมรัย) และทัศนคติต่อการถือศีลทั้งห้าข้อมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับทัศนคติการถือศีลข้อ 3 (เว้นจากการประพฤติผิดทางกาม) มีแนวโน้มที่จะมีความสัมพันธ์ในกลุ่มนักศึกษาหญิงที่แสดงให้เห็นว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีความสัมพันธ์ในทางลบกับทัศนคติต่อการถือศีลห้าข้อ 1 (เว้นจากการฆ่าและทรมาณสัตว์) ข้อ 2 (เว้นจากการลักทรัพย์) ข้อ 3 (เว้นจากการประพฤติผิดทางกาม) และข้อ 5 (เว้นจากการดื่มสุราและเมรัย)

ในด้านความสัมพันธ์ระหว่างความรู้สึกประทับใจ กับทัศนคติการถือศีลห้าในกลุ่มนักศึกษาชาย พบว่า มีความสัมพันธ์กันในทางบวกระหว่างความรู้สึกประทับใจกับทัศนคติการถือศีลข้อ 2 (เว้นจากการลักทรัพย์) ข้อ 3 (เว้นจากการประพฤติผิดทางกาม) ข้อ 4 (เว้นจากการพูดเท็จ) และข้อ 5 (เว้นจากการดื่มสุราและเมรัย) ส่วนในกลุ่มนักศึกษาหญิงพบว่า ความรู้สึกประทับใจมีความสัมพันธ์ในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติกับทัศนคติต่อการถือศีลข้อ 4 (เว้นจากการกล่าวเท็จ) และข้อ 5 (เว้นจากการดื่มสุราและเมรัย) นอกจากนี้ยังพบว่า ศีลรวมทั้งห้าข้อมีความสัมพันธ์ในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับทัศนคติต่อการถือศีลห้าข้อ 1 (เว้นจากการฆ่าและทรมาณสัตว์) และข้อ 5 (เว้นจากการดื่มสุราและเมรัย) ในกลุ่มนักศึกษาชาย ส่วนในกลุ่มนักศึกษาหญิงพบว่า ศีลรวมทั้งห้าข้อมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับทัศนคติต่อการถือศีลข้อ 2 (เว้นจากการลักทรัพย์) และข้อ 3 (เว้นจากการประพฤติผิดในกาม)

ทางด้านความสัมพันธ์ระหว่างวินัยในตนเองกับทัศนคติต่อการถือศีลห้า ในกลุ่มนักศึกษาชายพบว่า วินัยในตนเองมีความสัมพันธ์ในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญยิ่ง ทางสถิติกับทัศนคติต่อการถือศีลทุก ๆ ข้อ และรวมทั้ง 5 ข้อ ส่วนในกลุ่มนักศึกษาหญิงพบว่ามีความสัมพันธ์ในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติต่อการถือศีลข้อ 5 (เว้นจากการคัมสุราและเมรัย)

ส่วนทางด้านความสัมพันธ์ระหว่างความเกรงใจกับทัศนคติต่อการถือศีลห้า ในกลุ่มนักศึกษาชาย พบว่า ความเกรงใจมีความสัมพันธ์ในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับทัศนคติต่อการถือศีลรวมทั้ง 5 ข้อ

จากเอกสารงานวิจัยดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า ศีลห้ามีความสัมพันธ์กันแทบทุกข้อคือใครมีทัศนคติที่ดีต่อการถือศีลข้อใดข้อหนึ่งแล้ว ย่อมมีทัศนคติที่ดีต่อการถือศีลข้ออื่น ๆ ด้วย นอกจากนี้ผลการศึกษาดังกล่าวยังแสดงให้เห็นว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความรู้สึกรับผิดชอบ ความมีวินัยในตนเองและความเกรงใจมีส่วนสัมพันธ์กับทัศนคติต่อการถือศีลห้าทั้งสิ้น

จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาและทบทวนเอกสารรายงานการวิจัยพบว่า การวิจัยเกี่ยวกับศีลห้ายังไม่มีการศึกษากันอย่างแพร่หลายนัก ทั้ง ๆ ที่เป็นเรื่องที่สำคัญสำหรับการแก้ปัญหาสังคมไทยในปัจจุบันซึ่งเป็นสังคมพุทธศาสนิกชนโดยตรง และพบว่างานวิจัยเกี่ยวกับศีลห้ามีเพียงเรื่องเดียว คือ ความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติต่อการถือศีลห้า ความรู้สึกรับผิดชอบ วินัยในตนเอง ความเกรงใจและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของภทรา นิคมานนท์ที่ได้นำเสนอมาข้างต้น แต่งานวิจัยดังกล่าวก็ยังเป็นงานวิจัยที่อยู่ใต้อ้อมแขนของทัศนคติซึ่งเป็นความคิดเห็นของผู้ตอบ ไม่ใช่เป็นการปฏิบัติ ซึ่งอาจเกิดจากความไม่รู้ ความเข้าใจความเชื่อของผู้ตอบ ยังไม่ถึงการปฏิบัติโดยตรงผู้วิจัยจึงศึกษาวิจัยเรื่องการปฏิบัติตามศีลห้าเพื่อจะนำเอาข้อมูลที่ได้ออกไปส่งเสริมให้มีการปฏิบัติกันโดยตรง เพราะความสำคัญของพุทธศาสนาอยู่ที่การปฏิบัติ ถ้าเพียงแต่นับถือพุทธศาสนา แต่ขาดการปฏิบัติก็ไร้ผล ฉะนั้นจึงต้องศึกษาถึงว่ามีปัจจัยใดที่มีผลต่อการปฏิบัติตามศีลห้าบ้าง เพื่อจะนำเอาผลการศึกษาไปแก้ปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นแล้วในปัจจุบัน ต่อไป

งานวิจัยที่เกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติตามศีลห้า

ผู้วิจัยเสนอเอกสารงานวิจัยตามลำดับตัวแปร ดังต่อไปนี้คือ บ้าน โรงเรียน วัด เพื่อน และสื่อมวลชน ซึ่งแต่ละตัวแปร มีตัวแปรย่อยที่นำมาศึกษา ดังนี้

1. บ้าน มีตัวแปรดังต่อไปนี้ คือ
  - 1.1 การอบรมเลี้ยงดูของบิดา มารดา และ/หรือผู้ปกครอง
  - 1.2 ฐานะทางเศรษฐกิจของบิดา มารดา และ/หรือผู้ปกครอง
  - 1.3 ความประพฤติของบิดา มารดา และ/หรือผู้ปกครอง
  - 1.4 สภาพและสิ่งแวดล้อมรอบบ้าน
2. โรงเรียน มีตัวแปรดังต่อไปนี้ คือ
  - 2.1 การอบรมสั่งสอนของครู
  - 2.2 ความประพฤติของครู
  - 2.3 การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมศีลธรรมในโรงเรียน
  - 2.4 สภาพและสิ่งแวดล้อมรอบโรงเรียน
3. วัด มีตัวแปรดังต่อไปนี้ คือ
  - 3.1 ความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชุมชน
  - 3.2 การประพฤติปฏิบัติของพระสงฆ์ในชุมชน
4. เพื่อน มีตัวแปรดังต่อไปนี้ คือ
  - 4.1 ความประพฤติของเพื่อน
  - 4.2 ลักษณะของเพื่อน
5. สื่อมวลชน มีตัวแปรที่ศึกษา คือ อิทธิพลของสื่อมวลชนต่อศีลธรรม

1. บ้าน

การอบรมเลี้ยงดู หมายถึง ปฏิสัมพันธ์ของบิดา มารดา และ/หรือ ผู้ปกครองที่ใช้ในการอบรม สั่งสอน เลี้ยงดู ซึ่งมีผลต่อการประพฤติปฏิบัติของเด็ก มีผู้ศึกษาไว้ต่าง ๆ กัน ดังนี้

พ.ศ. 2511 ประณต เล็กสวาสดี¹ ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูเด็ก การฟังผู้อื่น พฤติกรรมด้านความเป็นผู้นำ และความรู้สึกับผิดชอบ พบว่า เด็กกลุ่มที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักมาก ควบคุมน้อยกับกลุ่มรักมาก ควบคุมมาก ได้คะแนนความรู้สึกับผิดชอบสูงกว่ากลุ่มอื่น นอกจากนี้ผลการวิจัยยังพบอีกว่า ควบคุมรักมีอิทธิพลต่อความรู้สึกับผิดชอบมากกว่าการควบคุม

พ.ศ. 2514 ปราณีต สุขอุดม² ได้ศึกษาเปรียบเทียบสังคมประกิตและบุคลิกภาพระหว่างคนไทยและคนจีน พบว่า ในครอบครัวไทยถ้าพ่อแม่ให้อิสระแก่ลูก ลูกจะมีวินัยในตนเองเก็บความรู้สึกได้ดี ถ้าเข้มงวดกับลูกมากจะกลายเป็นคนที่ไม่มีความวินัยในตนเอง อารมณ์เครียด หงุดหงิด และมีความเกรงใจน้อย

ในปี พ.ศ. 2517 วารินทร์ ม่วงสุวรรณ³ ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูลูกแบบให้ความรักและแบบควบคุม ความเชื่อเพื่อและวินัยทางสังคม

¹ ประณต เล็กสวาสดี, "ความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดู การฟังผู้อื่น พฤติกรรมด้านความเป็นผู้นำ และความรู้สึกับผิดชอบ" (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2511).

² ปราณีต สุขอุดม, "การศึกษาเปรียบเทียบสังคมประกิตและบุคลิกภาพระหว่างคนไทยและคนจีน" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2514).

³ วารินทร์ ม่วงสุวรรณ, "ความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูลูกแบบให้ความรัก และแบบควบคุม ความเชื่อเพื่อและวินัยทางสังคม" (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2517).

พบว่า เด็กที่ได้รับความรักจากพ่อ แม่ ผู้ปกครองจะมีความเชื่อเพื่อเผื่อแผ่ต่อผู้อื่นและผู้ปกครองสูงกว่าเด็กที่ได้รับความรักน้อยและยังพบว่า ถ้าเด็กได้รับความรักจากผู้ปกครองมากเท่าไรก็จะเชื่อเพื่อต่อผู้อื่นมากขึ้นเพียงนั้น เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักจะมีวินัยทางสังคมสูงกว่าเด็กที่ถูกเลี้ยงดูแบบรักน้อย และเด็กที่พ่อแม่ควบคุมน้อยมีวินัยทางสังคมสูงกว่าเด็กที่พ่อแม่ควบคุมมาก

ปี พ.ศ. 2522 ทิพย์สุภา นิลสินธุ¹ ได้ศึกษาพัฒนาการทางจริยธรรมกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กก่อนวัยเรียนในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 90 คน ผลจากการศึกษาวิจัยพบว่า จริยธรรมของเด็กก่อนวัยเรียนมีความสัมพันธ์กับการอบรมเลี้ยงดูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเมื่อเปรียบเทียบกับการอบรมแบบต่าง ๆ แล้ว เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยมีจริยธรรมสูงกว่าเด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย

ปี พ.ศ. 2524 วิวาห์วัน มูลสถาน² ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูและความมีวินัยในตนเอง จากนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีการศึกษา 2521 จำนวน 433 คน พบว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความมีวินัยในตนเอง ส่วนการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขันและปล่อยปละละเลยมีความสัมพันธ์ในทางลบ

---

¹ทิพย์สุภา นิลสินธุ, "ความสัมพันธ์ระหว่างพัฒนาการทางจริยธรรมกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กก่อนวัยเรียนในเขตกรุงเทพมหานคร" (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2522).

²วิวาห์วัน มูลสถาน, "ความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูและความมีวินัยในตนเอง" (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2523).

พ.ศ. 2523 เสริมเกียรติ พรหมบุญ¹ ได้ศึกษาถึงอิทธิพลของการอบรมเลี้ยงดูที่มีต่อคุณธรรมแห่งพลเมืองดีของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในจังหวัดร้อยเอ็ด พบว่าการอบรมเลี้ยงดูแบบรักมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับคุณธรรมแห่งพลเมืองดี กล่าวคือ เด็กที่ได้รับความรักจากพ่อแม่จะมีคุณธรรมแห่งการเป็นพลเมืองดีสูงและเด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบลงโทษและแบบคาดหวังเอาจากเด็กสูง เด็กจะมีคุณธรรมแห่งความเป็นพลเมืองดีต่ำ และในปีเดียวกันนี้ อุบลรัตน์ โทธิโกสม² ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูและความซื่อสัตย์ของเด็กไทยพบว่าเด็กที่พ่อแม่อบรมสั่งสอนลูกแบบให้ความรัก ใช้เหตุผลและพ่อแม่ที่อบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดให้ลูกอยู่ในโอวาท ลูกจะมีความซื่อสัตย์สูง ตรงข้ามกับพ่อแม่ที่อบรมเลี้ยงดูลูกแบบปล่อยปละละเลยมากเท่าไร ลูกก็จะมีความซื่อสัตย์น้อยลงเท่านั้น

งานวิจัยในต่างประเทศ

ในปี ค.ศ. 1948 บัลวิน (A.L. Baldwin)³ ศึกษาความสัมพันธ์ของพ่อแม่กับลูก 3 แบบ พบว่า ลูกที่พ่อแม่อบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยจะมีพัฒนาการด้านความรู้สึกรับผิดชอบสูง

¹ เสริมเกียรติ พรหมบุญ, "อิทธิพลของการอบรมเลี้ยงดูที่มีต่อคุณธรรมแห่งพลเมืองดี ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในจังหวัดร้อยเอ็ด" (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2523).

² อุบลรัตน์ โทธิโกสม, "การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูและความซื่อสัตย์ของเด็กไทย" (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2523).

³ A.L. Baldwin, "Socialization and the Child Relationship." Child Development 19(August, 1948): 127 - 136.

เมื่อ ปี ค.ศ. 1967 ฮอฟแมน (Hoffman)¹ พบว่าการได้รับ
ความรักความอบอุ่นจำทำให้เด็กมีความเชื่อเพื่อสูงซึ่งพัฒนาการด้านศีลธรรมจริยธรรม
ก็จะสูงตามขึ้นไปด้วย

ปี ค.ศ. 1957 เซียร์และคณะ (Sears, Maccoby & Lewin)²
พบว่า การปฏิบัติต่อเด็กด้วยความรักและความอบอุ่นทำให้เด็กเกิดความประทับใจ
มองโลกในแง่ดี การพัฒนาจริยธรรมก็เป็นไปในทางที่ดี การอบรมเลี้ยงดูจึงเป็นจุด
เริ่มต้นของการพัฒนาจริยธรรม

จากเอกสารงานวิจัยที่ได้กล่าวมา แสดงให้เห็นว่า การอบรมเลี้ยงดูมี
อิทธิพลต่อศีลธรรมจริยธรรมและพัฒนาการด้านบุคลิกภาพของบุคคลมาก โดยเฉพาะ
การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย ซึ่งเป็นการอบรมเลี้ยงดูโดยการใช้ความรัก
สนับสนุนและใช้เหตุผล ตรงกันข้ามกับการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกดขี่และปล่อย
ปละละเลยซึ่งจากงานวิจัยแสดงให้เห็นว่ามีส่วนในการพัฒนาศีลธรรมและจริยธรรม
น้อย และงานวิจัยที่กล่าวมาก็ศึกษาอยู่ในวงแคบเฉพาะเรื่องการอบรมเลี้ยงดู
โดยตรงเท่านั้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้นำตัวแปรนี้มาศึกษาเพราะมีแนวโน้มว่าเมื่อผลต่อการ
ปฏิบัติตามศีลห้าของนักเรียน

¹ M.L. Hoffman, "Moral Development" in P.H. Mussen (ed.)
Carmichael's Manual of Child Development (New York: John Wiley
& Sons, 1970), pp. 261 - 360.

² R.R. Sears, Maccoby E.E. and Lewin H., Patterns of
Child Rearing (Illinois: Row, Peterson, 1957), p. 549.

ความประพฤติกของบิคา มารคา และ/หรือผู้ปกครอง

ความประพฤติกของบิคา มารคาหรือผู้ปกครองหมายถึงสิ่งที่ผู้ปกครองประพฤติกปฏิบัติ อาจเป็นการปฏิบัติตามศีลธรรมหรือผิดศีลธรรม ซึ่งความประพฤติกดังกล่าว น่าจะมีแนวโน้มว่ามีผลต่อการปฏิบัติตามศีลธรรม จริยธรรมของเด็ก เกี่ยวกับเรื่องนี้ ได้มีผู้ศึกษาไว้ดังนี้

ในปี พ.ศ. 2512 จันทรา จรรย์แสง¹ ได้ศึกษาถึงการถือคนตามอย่างบิคา มารคา และความสัมพันธ์ระหว่างบิคา มารคากับบุตร โดยศึกษาจากตัวอย่างประชากรซึ่งเป็นนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่มีอายุระหว่าง 13 - 16 ปี จำนวน 200 คน ของโรงเรียนรัฐบาลในจังหวัดพระนคร 6 โรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า

1. นักเรียนวัยรุ่นชาย ไม่มีความแตกต่างระหว่างการถือคนตามอย่างบิคา มารคา ส่วนนักเรียนวัยรุ่นหญิงจะถือตามอย่างมารคา ในด้านที่เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดู และด้านที่เกี่ยวกับการอ่านนวยการควบคุมดูแล นักเรียนวัยรุ่นชายและหญิง ไม่มีความแตกต่างในการถือตามอย่างบิคา แต่นักเรียนวัยรุ่นหญิงจะถือตามอย่างมารคา มากกว่านักเรียนวัยรุ่นชาย ในด้านความคล้ายคลึง ด้านการอบรมเลี้ยงดูและด้านที่เกี่ยวกับอำนาจการควบคุมดูแล

2. นักเรียนวัยรุ่นชาย ที่มีความเห็นว่า บิคา มีอำนาจในครอบครัวสูงสุด จะถือคนตามอย่างบิคา ด้านที่เกี่ยวกับอำนาจการควบคุมดูแลมากกว่ามารคา ส่วนนักเรียนวัยรุ่นหญิงที่มีความเห็นว่า บิคา มีอำนาจในครอบครัวสูงสุด ไม่มีความแตกต่างกันระหว่างการถือคนตามอย่างบิคาและมารคา นักเรียนชายที่เห็นว่า มารคามีอำนาจสูงสุด ไม่มีความแตกต่างกันระหว่างการถือคนตามอย่างบิคา และมารคา ส่วนนักเรียน

¹จันทรา จรรย์แสง, "การศึกษาการถือคนตามอย่างบิคา มารคา และความสัมพันธ์ระหว่างบิคา มารคากับบุตร" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2512).

วัยรุ่นหญิงที่มีความเห็นว่ามีมารคามีอำนาจสูงสุดในครอบครัวจะถือคนตามอย่างมารคา มากกว่าบิดา ในด้านความคล้ายคลึง

3. นักเรียนชายเลือกบิดาเป็นผู้เก็บความลับมากกว่านักเรียนหญิง ส่วนนักเรียนหญิง เลือกมารคาเป็นผู้ให้คำปรึกษามากกว่านักเรียนวัยรุ่นชาย และนักเรียนวัยรุ่นทั้งสองกลุ่มมีแนวโน้มที่จะมีความสัมพันธ์กับมารคา มากกว่าบิดา

4. นักเรียนวัยรุ่นทั้งชายและหญิงที่ถือคนตามอย่างบิดา มารคาสูง มีความสัมพันธ์กับบิดา มารคา สูงกว่าวัยรุ่นทั้งชายและหญิงที่ถือคนตามอย่างบิดา มารคาต่ำ

ในปี พ.ศ. 2517 ควงเคื่อน พันธมนาวินและบุญยั้ง เจริญยิ่ง¹ ได้ศึกษาวิจัยเรื่องอิทธิพลของสังคมต่อทัศนคติของวัยรุ่น พบว่า นักเรียนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสูงมีทัศนคติที่ดีที่สุดต่อมารคาของตน กลุ่มที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำมีความสัมพันธ์กับมารคาต่ำสุด นักเรียนชายที่มีฐานะปานกลางมีทัศนคติที่ดีที่สุดต่อบิดา อิทธิพลของบิดา มีมากที่สุดในักเรียนชายที่มีฐานะดี นักเรียนหญิงส่วนใหญ่มีทัศนคติที่ดีต่อมารคา นักเรียนชายที่มาจากครอบครัวฐานะดี รายงานว่ามารคาของตนมีอิทธิพลในทางที่ดีต่อตนเอง มากกว่ากลุ่มอื่น ๆ และเชื่อว่าบิดา มารคาของตนจะลงโทษตนมากกว่านักเรียนที่มีฐานะทางครอบครัวต่ำ

¹ควงเคื่อน พันธมนาวินและบุญยั้ง เจริญยิ่ง, รายงานการวิจัยเรื่องอิทธิพลทางสังคมต่อทัศนคติของวัยรุ่น หน้า 17 - 19.

งานวิจัยต่างประเทศ

เมื่อปี ค.ศ. 1958 เซียร์และคณะ (Sears, Maccoby & Lewin)¹ พบว่าพฤติกรรมที่ดีของผู้ปกครองและความสามารถในการตอบสนองความต้องการแก่เด็กจะทำให้เด็กประทับใจ และจะเลียนแบบพฤติกรรมนั้นอย่างสนใจทำให้มองโลกในแง่ดี การพัฒนาจริยธรรมก็ติดตามไปด้วย และเมื่ออยู่ห่างจากผู้ปกครองเด็กก็จะแสดงพฤติกรรมของผู้ปกครองออกมาทดแทน

ปี ค.ศ. 1968 เฟรดเดอร์ (Flander)² ได้ศึกษาพบว่า เด็กจะเลียนแบบคนที่เคยให้ความสนิทสนมเป็นกันเองกับตนมากกว่าคนที่ทำตัวห่างเหิน

จากเอกสารงานวิจัยดังกล่าวมาข้างต้น แสดงให้เห็นว่า แบบพฤติกรรมของผู้ปกครองมีอิทธิพลต่อการเลียนแบบของเด็กมาก เพราะผู้ปกครองเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดอบรมเลี้ยงดูเป็นเวลานาน โดยเฉพาะเข้าสู่วัยรุ่นจะทำพฤติกรรมตามแบบเพศของตน ดังรายงานข้างต้นที่แสดงให้เห็นว่า วัยรุ่นหญิงส่วนใหญ่มีแนวโน้มที่จะเลียนแบบมารดา นักเรียนชายจะถือตามบิดา ฉะนั้นถ้ารูปแบบพฤติกรรมการประพฤติปฏิบัติของผู้ปกครองอยู่ในศีลธรรมก็ย่อมที่จะมีอิทธิพลให้บุตรหลานเลียนแบบ ยึดถือปฏิบัติต่อไป แต่ถ้าหากว่าผู้ปกครองไม่ประพฤติปฏิบัติให้อยู่ในศีลธรรม เด็กอาจเลียนแบบไปในทางที่ผิดหรือเกิดความขัดแย้ง กลับไปเลียนแบบคนที่ประทับใจภายนอกครอบครัวซึ่งอาจนำไปประพฤติปฏิบัติไปในทำนองที่ผิดศีลธรรมได้

¹R.R. Sears, Maccoby E.E. and Lewin H., Patters of Child Rearing p. 549.

²J.P. Flander, "A Review of Research on Imitative Behavior" Psychological Bulletin 69(June 1968): 316-337.

ฐานะทางเศรษฐกิจของบิดา มารดา และ/หรือผู้ปกครอง

ฐานะทางเศรษฐกิจ หมายถึง สภาพความเป็นอยู่ของครอบครัว โดยพิจารณาจาก การศึกษา อาชีพ และรายได้ ของบิดา มารดา และ/หรือผู้ปกครอง เพราะสิ่งเหล่านี้ย่อมเป็นเครื่องชี้บอกถึงความเป็นอยู่ของคนในครอบครัว ซึ่งในส่วนที่เกี่ยวกับศีลธรรมจริยธรรมนั้น ได้มีผู้ศึกษาไว้ ดังนี้

ในปี พ.ศ. 2514 เกื้อกูล ทาสีทธิ¹ ได้ศึกษาเปรียบเทียบสังคมประเพณี และบุคลิกภาพจากครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมต่างกัน โดยใช้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนชายสายสามัญ ในกรุงเทพมหานคร นับถือศาสนาพุทธ เข้ามาอยู่ในกรุงเทพฯ เกิน 10 ปี และมีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมต่างกัน โดยใช้ การศึกษา อาชีพ และรายได้ของผู้ปกครอง ผลการวิจัยพบว่า มีความแตกต่างกัน ในสังคมประเพณีของครอบครัวที่มีฐานะ เศรษฐกิจและสังคมต่างกัน มองค่านิยม ความเชื่อ และวัฒนธรรม การดำเนินชีวิตแตกต่างกันไป เช่น พวกฐานะทางเศรษฐกิจต่ำจะเข้มงวดกวดขัน ต้องการให้เด็กเชื่อฟัง ซึ่งเป็นการแสดงอำนาจอันเป็นผลมาจาก ความเครียดทางอารมณ์

ปี พ.ศ. 2520 ดวงเดือน พันธมนาวิน² ได้ศึกษาพบว่า เด็กที่มาจาก ครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำ มีพัฒนาการทางด้านการตัดสินใจเชิงจริยธรรม ช้ากว่าเด็กที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะปานกลางหรือสูง

¹ เกื้อกูล ทาสีทธิ, "การศึกษาเปรียบเทียบสังคมประเพณีและบุคลิกภาพ จากครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมต่างกัน" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2514).

² ดวงเดือน พันธมนาวิน, จิตวิทยาจริยธรรม และจิตวิทยาภาษา หน้า 13.

ปี พ.ศ. 2522 วีระวรรณ อามระคิษ¹ ได้ศึกษาเรื่อง ความคิดเห็นเกี่ยวกับค่านิยมทางจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยศึกษาจริยธรรมด้านความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์สุจริต ความกตัญญูต่อชาติ ความมีระเบียบวินัย ความเสียสละ ความอดทน ความยุติธรรม ความถูกต้องสะอาด การประหยัด และการออมทรัพย์ และการเคารพผู้อาวุโส แล้วนำมาเปรียบเทียบความสัมพันธ์กับองค์ประกอบองค์ต่อไปนี้ คือ ฐานะทางเศรษฐกิจ การศึกษา อาชีพ ที่อยู่อาศัย และการอบรมเลี้ยงดู ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับค่านิยม จริยธรรมแตกต่างกัน

การวิจัยในต่างประเทศ

ในปี ค.ศ. 1975 เคย์ (Kay)² กล่าวว่า ความรู้และความเชื่อของบุคคลแตกต่างกันไปตามฐานะของบุคคล นอกจากนี้ยังเป็นประวัติด้านคุณธรรมยังแสดงว่าบุคคลยากจนนั้นเป็นผู้กระทำผิดกฎหมายมากกว่าคนฐานะอื่น ๆ ส่วนการลักขโมยก็ปรากฏว่า มีมากในคนฐานะต่ำ

ปี ค.ศ. 1978 เจมส์ ไมเคิล ฮิลตัน (James Michael Hilot)³ ได้ศึกษาวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างระดับของการตัดสินใจจริยธรรมกับความ

¹วีระวรรณ อามระคิษ, "ความคิดเห็นเกี่ยวกับค่านิยมทางจริยธรรมของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา 2522).

²Kay W. Moral Education (London: George Allen and Unwin, 1975), p. 34.

³James Michael Hilon, "The Relationship Between the Level of Moral Judgement of High School Students and Their Levels of Moral Judgement of Interpersonal Trust, Socioeconomic Status and Intelligence" Dissertation Abstract International 39(December, 1978): 3375-A.

เชื้อทางฐานะทางเศรษฐกิจ สังคม และระดับสติปัญญาของนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา เกรด 11 ที่เคนเวอร์ ใช้กลุ่มตัวอย่าง 195 คนโดยฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมพิจารณาจากอาชีพ การศึกษา ของบิดา มารดา ผลการวิจัยพบว่า มีความสัมพันธ์กันระหว่างการตัดสินใจเชิงจริยธรรมกับฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม

จากรายงานวิจัยดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม มีความสัมพันธ์กับค่านิยม จริยธรรม กล่าวได้ว่า ผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจระดับกลางและระดับสูงส่วนใหญ่ จะมีการศึกษาดี มีความรู้ความเข้าใจในพัฒนาการของบุตรหลาน ในขณะที่ผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมต่ำมักมีการศึกษาต่ำ มักใช้อารมณ์ที่กดดันจากภาวะบีบคั้นทางเศรษฐกิจ ระบายอารมณ์กับบุตรหลาน ประกอบกับการที่ไม่ต้องการให้ลำบากจึงคาดหวังเอากับบุตรหลานสูง เมื่อเวลาทำผิดมักลงโทษด้วยวิธีการที่รุนแรง เจ็บปวด จึงทำให้บุตรมองโลกในแง่ร้าย มาระบายความคับแค้นนอกบ้าน ในลักษณะก้าวร้าวผิดศีลธรรม ดังนั้นตัวแปรนี้จึงได้รับคัดเลือกมาศึกษาและงานวิจัยดังกล่าวข้างต้นอยู่ในขอบเขตกว้าง ๆ ทางจริยธรรม ยังไม่เคยมีการศึกษาถึงการปฏิบัติตามศีลห้าเลย ฉะนั้นตัวแปรนี้จึงน่าจะมีแนวโน้มมีผลต่อการประพฤติปฏิบัติตามศีลห้า

สภาพบ้านและสิ่งแวดล้อมรอบบ้าน

สภาพบ้านและสิ่งแวดล้อมรอบบ้าน หมายถึง สภาพที่ดั่งบ้าน ตลอดจนการประพฤติปฏิบัติของเพื่อนบ้านและคนในบ้าน เกี่ยวกับค่านิยม ซึ่งเคยมีคำกล่าวว่ำนับตั้งแต่คนเกิดมาอยู่ ภายใต้อิทธิพลของสิ่งแวดล้อม หากว่าบ้านตั้งอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ไม่ดี ก็อาจถูกชักนำไปในทางที่ไม่ดีได้ ในเรื่องนี้ได้มีการศึกษาวิจัยกันไว้ดังนี้

พัทตร์พริ้ง วัชระ¹ ได้ศึกษาเรื่องอิทธิพลของแหล่งเสื่อมโทรมที่มีผลต่ออาชญากรรม ผลการวิจัยพบว่า แหล่งเสื่อมโทรมที่ก่อให้เกิดอาชญากรรมประเภทต่าง ๆ ได้มากมาย

ในปี พ.ศ. 2519 สุมาลี สังข์ศรี² ได้ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างบ้านกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในเขตการศึกษา 6 โดยศึกษาพบว่า ที่ตั้งบ้าน หรือสภาพบ้านมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

งานวิจัยในต่างประเทศ

ในปี ค.ศ. 1929 คลิฟฟอร์ดชอร์และผู้ช่วย (Shaw and McKay)³ ได้ศึกษาค้นคว้าในละแวกบ้านต่าง ๆ ของนครชิคาโก และผลการศึกษาพบว่า ละแวกบ้านที่มีอัตราการกระทำผิดของเด็ก เถเรหรืออันธพาล มีสูงที่สุดในย่านที่อยู่อาศัยซึ่งมีอัตราค่าเช่าต่ำและอยู่กลางใจเมือง

จากเอกสารดละงานวิจัยดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมและความสำเร็จในชีวิต ไม่น้อย ผู้ที่อยู่ในที่มีสิ่งแวดล้อมดี ย่อม

¹พัทตร์พริ้ง วัชระ, "อิทธิพลของแหล่งเสื่อมโทรมที่มีต่ออาชญากรรม" (วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ม.ป.ป.).

²สุมาลี สังข์ศรี, "ความสัมพันธ์ระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกับสภาพแวดล้อมทางบ้านของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในเขตการศึกษา 6" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชามัธยมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2519).

³Shaw and McKay, Juvenile Delinquency and Urban Areas (Chicago: University of Chicago Press, 1942) หน้า 88 ถึงใน พัทธ์พัทตร์พริ้ง วัชระ "อิทธิพลของแหล่งเสื่อมโทรม...", หน้า 35

มีโอกาสที่จะรับเอาแต่สิ่งที่ตั้งเข้ามาดังคำที่ว่า อยู่ในสถานที่ที่เป็นมงคลแก่ชีวิต ในขณะที่เดียวกัน หากอยู่ในสภาพบ้านที่มีสิ่งแวดล้อมไม่ดี อยู่ใกล้แหล่งอาชญากรรม ผิดกฎหมายหรือบรรยากาศไม่ปลอดภัยไปร่งยอมทำให้จิตใจไม่แจ่มใส โอกาสที่จะฝึกศีลธรรมก็มีมากขึ้น

2. โรงเรียน

การอบรมสั่งสอนของครู

การอบรมสั่งสอนของครู หมายถึง ลักษณะปฏิสัมพันธ์ของครูที่มีต่อนักเรียน การสั่งสอนและการอบรมศีลธรรม จริยธรรม นี้ถือว่าเป็นหน้าที่โดยตรงของครูในเรื่องนี้ได้มีผู้ศึกษาไว้ดังนี้

ปี พ.ศ. 2517 อารยา เกตุมณี¹ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การสอนศีลธรรมในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ผลการวิจัยพบว่า ครูมีปัญหาในเรื่องแบบเรียน อุปกรณ์ เนื้อหา การวัดผล ส่วนนักเรียนมีปัญหาเกี่ยวกับบุคลิกภาพของครูผู้สอน

ปี พ.ศ. 2518 พรเลขา ตุลารักษ์² ได้ศึกษาเรื่องการสอนวิชาศีลธรรมในระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา จากนักศึกษาและอาจารย์ในวิทยาลัยครู 10 แห่ง ผลการวิจัยพบว่า ผู้สอนและผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนวิชาศีลธรรม

---

¹อารยา เกตุมณี, "การสอนศีลธรรมในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ แผนกศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2517).

²พรเลขา ตุลารักษ์, "การสอนวิชาศีลธรรมในระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ แผนกศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2518).

แต่พบว่ามีปัญหาในค่านักผู้สอน เนื้อหาที่เรียน อุปกรณ์ แบบเรียนและนักศึกษาบางส่วนให้ความสำคัญแก่วิชาศีลธรรมน้อย

ปี พ.ศ. 2527 ศิริพร สิริวิพัชน¹ ได้ศึกษาความเชื่อในพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตแทรกซึมของผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ จังหวัดอุบลราชธานี โดยใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 333 คน ผลการวิจัยตอนหนึ่งพบว่า นักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง ได้รับความรู้จากวัดและโรงเรียนมากที่สุด โดยนักเรียนชายร้อยละ 43.26 นักเรียนหญิงร้อยละ 34.84 ได้รับความรู้เกี่ยวกับพุทธศาสนาจากวัดมากที่สุด นักเรียนชายร้อยละ 32.02 และนักเรียนหญิงร้อยละ 35.48 ได้รับความรู้ เกี่ยวกับพุทธศาสนาจากโรงเรียนมากที่สุด

การวิจัยต่างประเทศ

ปี ค.ศ. 1957 วิลลี่ และสตรอง (Willey and Strong)² ได้ศึกษาเรื่องการใช้ขบวนการกลุ่มในการแนะแนว การศึกษาพบว่ารูปแบบที่เหมาะสม ควรให้ครูกับนักเรียนร่วมมือกัน ทั้งในด้านวิชาการแล การแสดงออกจะทำให้พัฒนาการต่าง ๆ ของเด็กเป็นไปด้วยดี

ปี ค.ศ. 1969 แฮรี่ ยูน วิลเลียม (Harry Yound William)³ ได้ศึกษาถึงการสอนศาสนาในวิชาสังคมของโรงเรียนมัธยมศึกษา พบว่า วิธีการสอน

---

¹ศิริพร สิริวิพัชน, "การศึกษาความเชื่อในพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตแทรกซึมของผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ จังหวัดอุบลราชธานี" (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2527).

²Roy Dever Willey, and M. Melvin Strong, Group Procedures in Guidance (New York: Harper & Brothers, 1957): p.204.

³Harry Yound William, "Teaching About Religion in Secondary School in Social Studies" Dissertation Abstract International 29(April, 1976): 5482-A.

ที่ศึกษาค้นคว้ากว้าง ๆ ในเรื่องคุณค่าของศาสนาและควรหลีกเลี่ยงการที่จะ
ประเมินผลเปรียบเทียบ คุณค่าและประเพณีของศาสนาที่แตกต่างกัน

ปี ค.ศ. 1976 คอลลินส์ (Ronald Charles Collin)¹ ศึกษา
พบว่า การจะจัดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของนักเรียนให้สำเร็จลงได้ก็อยู่ที่การเอาใจ
ใส่และร่วมมือกันระหว่างครูและผู้บริหาร

ปี ค.ศ. 1976 กลิคแมน (Donald Carl Glickman)² ได้ศึกษา
ถึงบรรยากาศในห้องเรียนที่เหมาะสมสำหรับการกระทำกิจกรรมร่วมกันระหว่างครู
กับนักเรียน พบว่าครูมีอิทธิพลที่สุดต่อพฤติกรรมนักเรียนทั้งในด้านวิชาการและพฤติกรรม
ของนักเรียนภายนอกห้องเรียน

ปี ค.ศ. 1977 ไบรอันท์ (James Allen Bryant)³ ได้ศึกษา
ถึงวิธีการอบรมสั่งสอนในส่วนที่เป็นทัศนคติและการปฏิบัติจริงของผู้บริหารในมลรัฐ
จอร์เจีย ประเทศสหรัฐอเมริกา ผลการศึกษาพบว่า การแก้ไข้ปัญหาพฤติกรรมของ

---

¹Ronold Charles Collins, "The Treatment of Discriptive Classroom Behavior Problems by Employment of a Partial Milieu Consistency Program" Dissertation Abstract International 27(April, 1976): 4119-B.

²Donald Carl Glickman, "An Investigation of the Relationship Between Teacher's Perception of Organization Climate and Students" Dissertation Abstract International 37(November, 1976): 2534-A.

³James Allen Bryant, "An Analysis of the Percived Attitudes and Behavior Response of Disciplinarians and Their Use of a Selected Punishing Stimulus" Dissertation Abstract International 38(August, 1977): 562-A.

นักเรียนที่ผิดวินัยโดยการเขียนตีเป็นวิธีการที่ผิด และได้ผลเชิงลบมากกว่าจะเป็น
แก้ไข

สรุปผลการวิจัยข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ครูมีอิทธิพลต่อการปลูกฝัง
ศีลธรรมและจริยธรรมต่อเด็ก มีการเรียนการสอนวิชานี้โดยตรงและนอกจากนี้
อิทธิพลของครูก็มีผลต่อพฤติกรรมนอกห้องเรียนอีกด้วย เพราะครูมีอำนาจที่จะควบคุม
และลงโทษในกรณีที่นักเรียนทำผิดศีลธรรมได้ แต่จากการวิจัยข้างต้นแสดงให้เห็นว่า
การเขียนตีไม่ใช่วิธีที่ดีสำหรับการแก้ไข และงานวิจัยที่กล่าวมาข้างต้นชี้ให้เห็นว่า
การอบรมสั่งสอนของครูน่าจะมีผลต่อการปฏิบัติตามศีลห้า

ความประพฤติของครู

ความประพฤติของครู หมายถึง การปฏิบัติที่เป็นแบบอย่างที่ดี มีศีลธรรม
และการปฏิบัติที่ผิดศีลธรรม ไม่เป็นแบบอย่างที่ดี ซึ่งในสังคมไทยเชื่อกันว่าครูเป็น
ผู้ถ่ายทอดความรู้ และเป็นผู้ที่เป็นแบบอย่างแก่ศิษย์

ในปี พ.ศ. 2517 ควงเคื่อน พันธมนาวินและบุญยิ่ง เจริญยิ่ง¹ ได้
ศึกษาอิทธิพลของสังคมต่อทัศนคติของวัยรุ่น จากโรงเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขต
กรุงเทพมหานคร จำนวน 720 คน โดยแยกตามฐานะทางเศรษฐกิจ ผลการวิจัย
พบว่า นักเรียนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำมีทัศนคติที่ต่อครูที่สุด และยังพบอิทธิพลของครู
ที่มีต่อนักเรียนอีกด้วย ส่วนทางด้านการคาดหวังจากการถูกลงโทษ พบว่านักเรียน
ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสูงและฐานะทางเศรษฐกิจปานกลางเชื่อว่าครูจะลงโทษ ถ้าทำ
ผิดสูงกว่านักเรียนที่มาจากฐานะทางเศรษฐกิจต่ำ

¹ควงเคื่อน พันธมนาวินและบุญยิ่ง เจริญยิ่ง, "อิทธิพลของสังคม
ต่อทัศนคติของวัยรุ่น" หน้า 19-23.

ปี พ.ศ. 2520 รัช ษะอุม¹ ได้ศึกษาเรื่องพัฒนาการของวิชาชีพครู ผลการศึกษาพบว่า ครูในอดีตเพียงพร้อมไปด้วยคุณธรรม เป็นตัวอย่างได้ทุกกรณี เป็นผู้มีเจตนาที่ดีต่อศิษย์ การทำงานครูถือเป็นหน้าที่ทางศีลธรรมเช่นเดียวกับพ่อแม่ การสอนของครูเป็นการสอนความเป็นคนด้วยชีวิตจิตใจให้ศิษย์ควบคู่กับการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ให้ศิษย์ถือปฏิบัติตามด้วย บทบาทของครูจึงเด่น ในฐานะผู้ถ่ายทอดวิชาความรู้ ตลอดจนค่านิยมและความเชื่อของสังคมแก่ศิษย์อันศิษย์จะพึงยอมรับและเชื่อฟังครูโดยคุณวุฒิ

การวิจัยต่างประเทศ

ปี ค.ศ. 1982 โรนัลด์ พอล ลองบาร์ดี (Ronald Paul Longobardi)² ได้ทำวิจัยเรื่องการให้การอบรมเรื่องการใช้เหตุผลทางจริยธรรมแก่ครูโดยแบ่งครูออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มหนึ่งไม่ให้การอบรม อีกกลุ่มหนึ่งให้การอบรม การใช้เหตุผลทางจริยธรรม ภายหลังจากนั้นให้นำไปสอนนักเรียน แล้วมีการประเมินผลครูทั้ง 2 กลุ่ม ทั้งก่อนและหลังจบวนการ ผลการวิจัยพบว่า ครูทั้ง 2 กลุ่มมีพัฒนาการทางจริยธรรมไม่แตกต่างกัน

สรุป จากงานวิจัยข้างต้น แสดงให้เห็นว่า ในอดีตครูมีบทบาทที่เป็นแบบอย่างแก่ศิษย์และคนทั่วไป แต่ต่อมาภายหลังเมื่อเป็นวิชาชีพครู ภายใต้ระบบเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ทำให้บทบาทของครูด้านการเป็นแบบอย่างเปลี่ยนไปบ้างและงานวิจัยดังกล่าวก็ยังไม่ได้มีการศึกษาถึงอิทธิพลการเป็นแบบอย่างของครูในปัจจุบันจะมีผลต่อการประพฤติค่านิยมศีลธรรมของเยาวชนเลย

¹รัช ษะอุม, "พัฒนาการวิชาชีพครู" หน้า 251.

²Ronald Paul Longobardi, "Effects of Development of Their Student" Dissertation Abstract International 42(March, 1982): 3959-A.

การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมศีลธรรมในโรงเรียน

การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมศีลธรรมในโรงเรียน หมายถึง การจัดกิจกรรมทางศาสนา การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมความเป็นพลเมืองดี การจัดกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ หรือกิจกรรมอื่น ๆ ที่มุ่งให้นักเรียนประพฤติปฏิบัติตามศีลห้า

ปี พ.ศ. 2517 อารยา เกตุมณี¹ ได้ศึกษาเรื่องปัญหาการสอนวิชาศีลธรรมในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จากการศึกษาพบว่า ปัญหาการเปิดชุมชนทางศาสนาและการดำเนินการ เกี่ยวกับชุมชนมีปัญหามากทั้งในส่วนของนักเรียนและครูทั้งยังพบอีกว่า ผู้บริหารให้ความสำคัญแก่งิจกรรมค่านี้น้อยกว่าค่านวิชาการศึกษา

ปี พ.ศ. 2519 สุมาลี แจบเกาะ² ได้ศึกษาเจตคติของอาจารย์ใหญ่ ครูและนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาของโรงเรียนรัฐบาลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีต่อการจัดกิจกรรมนักเรียน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนสนใจกิจกรรมค่านศาสนาออกไปจากกิจกรรมทางสังคม อาจารย์ใหญ่ ครูและนักเรียนมีทัศนคติที่ดีต่อกิจกรรม

ปี พ.ศ. 2520 สมคิด ตีร์คีมี³ ได้ศึกษาเปรียบเทียบเจตคติของครูผู้บริหาร ที่มีต่อกิจกรรม นักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐบาลในเขตการศึกษา 12

¹อารยา เกตุมณี, "การสอนศีลธรรมในระดับชั้นมัธยมศึกษา . . ." หน้า 67.

²สุมาลี แจบเกาะ, "เจตคติของอาจารย์ใหญ่ ครู และนักเรียนมัธยมศึกษาของโรงเรียนรัฐบาลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีต่อการจัดกิจกรรมนักเรียน" (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2519).

³สมคิด ตีร์คีมี, "การเปรียบเทียบทัศนคติของครูและผู้บริหารที่มีต่อกิจกรรมนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐบาล ในเขตการศึกษา 12" (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2520).

ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารและครู มีความเห็นสอดคล้องกันในเรื่องกิจกรรมศาสนา เห็นว่า เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เด็กรักชาติวัฒนธรรม ประเพณีไทย และปลูกฝังจรรยา มารยาทให้กับเด็ก และยังเห็นว่า กิจกรรมนักเรียนมีส่วนทำให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ ที่ถูกต้อง มีโอกาสแสดงพฤติกรรม ตามความต้องการและยังเป็นวิธีหนึ่งที่จะจัดพฤติกรรม ที่ไม่พึงประสงค์ได้

การวิจัยต่างประเทศ

ในปี ค.ศ. 1974 ซีโอดอร์ แอนดรู เบอรันนิส (Theodore Andrew Beranis)¹ ได้ศึกษาผลการจัดแบ่งกิจกรรมระหว่างปีภาคเรียน โดยจัดแบ่ง นักเรียนออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มหนึ่งให้การร่วมกิจกรรมระหว่างปีภาคเรียน อีกกลุ่ม หนึ่งไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมในช่วงปีภาคเรียน ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มที่เข้าร่วม กิจกรรมในช่วงปีภาคเรียนมีทัศนคติที่ดีเกี่ยวกับชีวิตและธรรมชาติมากขึ้น

จากเอกสารงานวิจัยข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ครู ผู้บริหาร และนักเรียน มีทัศนคติที่ดีต่อการจัดกิจกรรม โดยเฉพาะกิจกรรมทางศาสนา โดย ครู ผู้บริหาร มองเห็นประโยชน์ของกิจกรรมค่านนี้เพราะเห็นว่าช่วยให้เป็นคนดี มีศีลธรรมเข้าใจ โลกและชีวิต แต่อย่างไรก็ดีในแง่ปฏิบัติก็ยังเกิดปัญหาในการส่งเสริมเนื่องจากขาด งบประมาณและขาดการสนับสนุนจากผู้บริหาร

ดังนั้นผลจากการจัดกิจกรรมดังกล่าว จึงน่าที่จะมีผลทำให้นักเรียนปฏิบัติ ตามที่กล่าว

---

¹Theodore Andrew Beranis, "A Study of the Effects of A 45 - 15 Continious School Year Experience an Student Vocation Activities and Attitudes" Dissertation Abstract International 35(October, 1974): 1892-A.

สภาพโรงเรียนและสิ่งแวดล้อม

สภาพโรงเรียนและสิ่งแวดล้อม หมายถึง สภาพทางด้านอาคารสถานที่ การจัดโรงเรียน และการบริการด้านทางกายภาพที่โรงเรียนจัดให้ รวมทั้งสถานที่ตั้งและบรรยากาศของโรงเรียน

พัทตร์พริ้ง วัชร¹ ได้ศึกษาอิทธิพลของแหล่งเสื่อมโทรมที่มีต่ออาชญากรรม พบว่า แหล่งเสื่อมโทรมเป็นแหล่งสำคัญที่ก่อให้เกิดอาชญากรรม ประเภทต่าง ๆ อย่าง มาก

ปี พ.ศ. 2523 ชีรวัจน์ นิจนตร² ได้แบ่งสภาพทางโรงเรียนออกเป็น 3 ชนิด คือ สภาพทางกายภาพในโรงเรียน เช่น อาคารสถานที่และการจัดการด้าน วัตถุต่าง ๆ ในโรงเรียน สภาพทางจิตที่มีผลจากสภาพบรรยากาศแวดล้อมที่มากกระทบ จิตใจ เช่น ที่โรงเรียนมีนักเรียนถูกลงโทษทุกวัน สภาพปฏิสัมพันธ์ของครูกับ นักเรียนไม่ดี

ในปี พ.ศ. 2527 กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ³ ได้รายงานผลการ วิจัยการประเมินผลหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ. 2521 กลุ่มวิชาสังคมศึกษา วิชา ศีลธรรม พระพุทธศาสนา จริยธรรมและประวัติศาสตร์ไทย ว่า โรงเรียนยังจัดสภาพ

¹พัทตร์พริ้ง วัชร, "อิทธิพลของแหล่งเสื่อมโทรม. . . หน้า 30.

²ชีรวัจน์ นิจนตร, "สภาพแวดล้อมเชิงจิตสังคมในโรงเรียนกับ สุขภาพจิตของนักเรียนวัยรุ่นในเขตกรุงเทพมหานคร" หน้า 34.

³กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, รายงานการวิจัย "การประเมิน หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 กลุ่มวิชาสังคมศึกษา (ศีลธรรม พระ พุทธศาสนา จริยธรรมและประวัติศาสตร์ไทย)" (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา, 2527), หน้า 55.

บรรยากาติในโรงเรียนและชั้นเรียนเพื่อช่วยส่งเสริมความรู้แก่นักเรียนด้านศีลธรรม
น้อยมาก ซึ่งเฉลี่ยแล้วมีโรงเรียนละ ๑ แห่งเท่านั้น

การวิจัยต่างประเทศ

เมเยอร์ (J.L. Myers)¹ ได้ศึกษาพบว่า เด็กชาวสกอตแลนด์ที่อยู่ใน
ในกลุ่มแออัด ก่อนข้างจะก้าวร้าว หุนหันพลันแล่น

สรุปงานวิจัยดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าสภาพและสิ่งแวดล้อมโรงเรียนมีความ
สำคัญต่อการปลูกฝังศีลธรรมจรรยาให้นักเรียน ถ้าสภาพไม่แออัด ถ้ามีการจัด
โรงเรียนชั้นเรียนและจัดบริเวณ เพื่อเสริมสร้างความรู้ด้านศีลธรรมก็น่าจะช่วยให้มี
ผลต่อการปฏิบัติตามศีลห้า

๓. วัตถุประสงค์

ความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชุมชน

ความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชุมชน หมายถึง ความสัมพันธ์ที่เกี่ยวกับ
ประเพณีทางพระพุทธศาสนา พิธีกรรมเกี่ยวกับชีวิต ตั้งแต่เกิดจนตาย และการ
ปฏิบัติตามพระพุทธศาสนาที่คนในชุมชนและพระสงฆ์ในวัดต้องพึ่งพาอาศัยกันและกัน ใน
เรื่องนี้มีผู้ศึกษาไว้ดังนี้ คือ

---

¹J.L. Myers, Fundamentals of Experimental Design (Boston:
Allyn and Bacon, 1971), p.524. อ้างถึงใน, ชีววัฒน์ นิจนตร, "สภาพ
แวดล้อมเชิงจิตสังคมในโรงเรียนกับสุขภาพจิตของนักเรียนวัยรุ่นในเขตกรุงเทพมหานคร"
หน้า 34.

ปี พ.ศ. 2509 ทินพันธุ์ นาคะตะ¹ ศึกษาคุณค่าของพระพุทธศาสนาในการบริหารราชการ ผลการวิจัยพบว่า พระพุทธศาสนามีส่วนสำคัญที่สุดในการชักจูงให้คนมีวัฒนธรรมทางจิตใจตั้งแต่เยาว์วัยจนถึงวัยผู้ใหญ่ ทำให้ส่งผลต่อสังคมในแง่การประพฤติปฏิบัติ

ปี พ.ศ. 2519 เจียมพงษ์ วงศ์ธรรม² ได้ศึกษาเรื่อง บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคมบ้านต่าง ๆ โดยใช้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นพระสงฆ์ จากกรุงเทพมหานคร จำนวน 561 รูป ผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์มีบทบาทในการพัฒนาสังคมแก่ประชาชนทั้งทางโลกและทางธรรม ยิ่งพระภิกษุที่มีพรรษามากก็มีโอกาสพัฒนาโดยเฉพาะ ด้านการสอนหนังสือแก่ประชาชน การเผยแพร่ธรรม เพื่อพัฒนาจิตใจของประชาชน ทั้งนี้พระภิกษุได้รายงานที่ใช้สื่อมวลชน เผยแพร่ธรรมมากกว่าร้อยละ 70 นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมด้านการพัฒนาท้องถิ่น ทำกิจกรรมร่วมกับโรงเรียน ชวาบ้าน ทำกิจกรรมร่วมกันในวันสำคัญทางศาสนา ทั้งยังสงเคราะห์ประชาชนด้วยการให้ยืมวัสดุสิ่งของ

ปี พ.ศ. 2521 เฉลิม อุกฤกษ์³ ได้ศึกษาบทบาทของพระภิกษุในงานพัฒนาชุมชน โดยศึกษาจากรายงานการปฏิบัติศาสนกิจของพระภิกษุจากภูมิภาค จำนวน 30 รูป ผลการศึกษาพบว่า พระภิกษุสงฆ์มีบทบาทมากที่สุดในการพัฒนาจิตใจ โดยการอบรม

¹ทินพันธุ์ นาคะตะ, "คุณค่าของพระพุทธศาสนาในการบริหารราชการ" (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2509).

²เจียมพงษ์ วงศ์ธรรม, "บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม" (วิทยานิพนธ์ปริญญาสังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2519).

³เฉลิม อุกฤกษ์, "การศึกษาบทบาทของพระภิกษุในงานพัฒนาชุมชน" (วิทยานิพนธ์ปริญญาสังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2521).

ศีลธรรมแก่ประชาชน การปรับปรุงบริเวณวัด การคมนาคมในหมู่บ้านการให้ความ
ร่วมมือในการปรับปรุงและจัดหาวัสดุอุปกรณ์ให้แก่โรงเรียนในชุมชน

การวิจัยในต่างประเทศ

ในปี ค.ศ. 1976 ชาร์ล ไบรด์ ชอร์ (Charles Ira Brad Shaw)¹ ได้ศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมของจริยธรรมของเยาวชนที่กระทำผิด และ
เยาวชนที่ไม่ได้ทำผิด ผลการวิจัยพบว่า พบความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทาง
สถิติ เมื่อนำเยาวชนที่กระทำผิด มาเข้ารับการอบรมในโบสถ์ ซึ่งต่อมาภายหลัง
มีการวิจัยพบว่าผลการอบรมมีผลต่อพฤติกรรมด้านจริยธรรม

จากที่กล่าวมาแสดงให้เห็นว่าสถาบันศาสนา มีความสัมพันธ์กับประชาชน
หลายประการ ทั้งในทางโลกและทางธรรม และเป็นที่ยอมรับว่าเมื่อ บุคคลมีความ
สัมพันธ์ในทางที่ดีกับวัดแล้ว พฤติกรรมก็น่าที่จะมีศีลธรรม

การประพฤติปฏิบัติของพระสงฆ์ในชุมชน

การประพฤติปฏิบัติของพระสงฆ์ในชุมชน หมายถึง การเคร่งครัดในศีล
วัตร เป็นที่ศรัทธาเลื่อมใสของประชาชนในชุมชน มักมี ประชาชนไปนมัสการ

ปี พ.ศ. 2524 นวรัตน์ สุวรรณเมือง² ได้ศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ไทย
กับงานสงเคราะห์จิตเวช โดยศึกษาจากพระสงฆ์ จำนวน 118 รูป มุ่งพิจารณา

¹ Charles Ira Brad Shaw, "A Comparative Study of
Delinquent and Nondelinquent Latter-Day Saint Boys in Clark
Country Nevada" Dissertation Abstracts International.

37 (May, 1977) : 7357-A.

² นวรัตน์ สุวรรณเมือง "การศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ไทยกับงานสังคม
สงเคราะห์จิตเวช : ศึกษากรณีวัดในสำนักสมถวิปัสณาในเขตกรุงเทพมหานคร"
วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตร์มหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหา
วิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2524 , หน้า 148 - 164

บทบาทการให้คำแนะนำปรึกษาค้ำจุนจิตใจ ผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์จากกลุ่มตัวอย่างสามารถเข้าใจผู้มีปัญหาทางจิตถึงร้อยละ 88.14 มีความรู้รูปแบบงานสังคมสงเคราะห์ คำนวณแจกวัดอุทิศของร้อยละ 76.77 เสกเป่าน้ำมันตร้อยละ 3.85 สอนวิปัสณากรรมฐานร้อยละ 38.54 ให้ที่อยู่อาศัยแก่เด็กไร้ที่พึ่งร้อยละ 26.04 อุปการะนักเรียนร้อยละ 38.54 และพบว่าพระสงฆ์ส่วนใหญ่มีความรู้ความสามารถ มีความเห็นว่าการให้มีบทบาทค้ำจุนมากขึ้น

สรุปงานวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าพระภิกษุที่มีความรู้ความสามารถทางจิต สามารถที่จะทำให้ประชาชนเลื่อมใสและประพฤติตามได้

4. เพื่อน

ความประพฤติกของเพื่อน

การประพฤติกปฏิบัติของเพื่อน หมายถึง การประพฤติกปฏิบัติของเพื่อนสนิทซึ่งอาจปฏิบัติไปในทางคิมศีลธรรม หรืออศีลธรรม ซึ่งในเรื่องนี้ได้มีผู้ศึกษาไว้ดังนี้

ในปี พ.ศ. 2507 สมบัติ โขนิชธรรม¹ ได้สำรวจปัญหาของนิสิตวิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร ปีการศึกษา 2505 โดยศึกษาจากกลุ่มนิสิตชาย หญิงจำนวน 717 คน ผลจากการศึกษาพบว่า นิสิตมีปัญหาเกี่ยวกับการคบเพื่อนไม่ชอบให้เพื่อนดูถูกคนอื่นโดยยึดถือภูมิลาเนาเป็นเกณฑ์ และไม่สบายใจที่เห็นเพื่อนแบ่งแยกชนชั้นวรรณะในการคบเพื่อน

¹สมบัติ โขนิชธรรม, "การสำรวจปัญหาของนิสิตวิทยาลัยวิชาการศึกษา พ.ศ. 2505" (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร, 2513).

ในปี พ.ศ. 2514 ฉัฐมา อาษารัฐ¹ ได้ศึกษาค่านิยมที่สัมพันธ์กับการพัฒนาประเทศจากวรรณกรรมที่วัยรุ่นสนใจ ได้ศึกษาจากวัยรุ่นที่เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาจำนวน 661 คน ผลการวิจัยพบว่า วัยรุ่นไทยจะยอมประพฤติตามเพื่อนเพื่อรักษาความเป็นมิตร แม้ว่าจะต้องถึงกับเสียประโยชน์ส่วนตัว

ปี พ.ศ. 2520 เตือนจิต จิตต์อารี² ได้ศึกษาการคบเพื่อนของนิสิตหญิงมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้ศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างนิสิตหญิง จำนวน 225 คน ผลการวิจัยพบว่า นิสิตหญิงจะคบเพื่อนที่มีความประพฤติดี

ในปี พ.ศ. 2520 ดวงเดือน พันธมนาวิน³ ได้อธิบายกลุ่มเพื่อนด้วยทฤษฎีความคล้ายคลึงไว้ว่า เพื่อนในกลุ่มวัยรุ่นจะมีลักษณะเหมือนกัน และจะประพฤติปฏิบัติเหมือนกัน เพื่อนซัดความซัดแย้ง ยิ่งเพื่อนมีความเหมือนกันมากเท่าใดก็จะเลียนแบบกันมากเท่านั้น

---

¹ฉัฐมา อาษารัฐ, "การศึกษาค่านิยมที่สัมพันธ์กับการพัฒนาประเทศจากวรรณกรรมที่วัยรุ่นสนใจ" (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร, 2516).

²เตือนจิต จิตต์อารี, "การคบเพื่อนของนิสิตหญิง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร" หน้า 73 - 76.

³ดวงเดือน พันธมนาวิน, จริยธรรมของเยาวชนไทย (กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2520), หน้า 19.

งานวิจัยต่างประเทศ

ในปี ค. ศ. 1968 เฮอรัลค (Elizabeth B. Hurlocks)¹

ได้ศึกษาพบว่า พัฒนาการทางค่านิยมของวัยรุ่นจะได้รับอิทธิพลจากกลุ่มเพื่อน โดยเฉพาะเพื่อนที่มีอายุมากกว่าหรือเป็นหัวหน้ากลุ่ม ซึ่งจะเป็น บรรทัดฐานให้เพื่อนในกลุ่มประพฤติปฏิบัติตาม

ในปี ค. ศ. 1971 ฮัลค์ (Donald Eugens Hurd)²

ได้ศึกษาถึงความสัมพันธ์ของตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ในวิทยาลัย ผลการศึกษา พบว่า ตัวแปรที่มีอิทธิพล ตัวหนึ่งก็คือเพื่อน กลุ่มเพื่อนจะเป็นตัวสร้างพัฒนาการเกี่ยวกับตน และทัศนคติในการเรียน จากงานวิจัยที่โคกลาวมาข้างต้น แสดงให้เห็นว่า การประพฤติปฏิบัติของวัยรุ่น มักจะได้รับอิทธิพลมาจากกลุ่มเพื่อน ฉะนั้นความประพฤติของเพื่อน จึงเป็นตัวแปรหนึ่งที่น่าจะมีผลต่อการปฏิบัติตามคือทำ เพราะเพื่อนก็ยอมนำกันไป ในทางที่ดี

---

¹Elizabeth B. Hurlocks, Developmental Psychology. New York : McGraw-Hillbook Company, Inc., 1968), p. 441 - 442

²Donald Eugence Hurd, "The Relationship of Effective Variables of College Achievement" Dissertation Abstracts International. 31 (May, 1971) : 5793 - A.

ลักษณะของเพื่อน

ลักษณะของเพื่อน หมายถึง ลักษณะต่าง ๆ ของเพื่อนสนิท เช่น เพื่อนคือเพื่อนชอบช่วยเหลือ เพื่อนเรียนเก่ง เพื่อนมีฐานะดี และเพื่อนซึ่งมีลักษณะตรงข้ามกันกับลักษณะข้างต้น

ปี พ.ศ. 2513 วิมล โรจน์วีระ¹ ได้ศึกษาเปรียบเทียบความสัมพันธ์ทางสังคม และการปรับตัวระหว่างเด็กชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตกรุงเทพมหานครจำนวนทั้งสิ้น 181 คน ผลการวิจัยพบว่า เมื่อเข้าสู่วัยรุ่นจะนิยมเลือกเพื่อนมากขึ้นและสาเหตุที่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เลือกเพื่อนเพราะนิยมเพื่อนที่เป็นคนดี ปฏิบัติตัวดีรักใคร่ชอบพอกัน ชยันไม่เอาเปรียบ ปรึกษาเรื่องการเรียนได้ อารมณ์ดี รักเพื่อนฝูง

ปี พ.ศ. 2516 ประสาท บัณฑิตวงกู² ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างผลสัมฤทธิ์ในวิชาวิทยาศาสตร์ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ แรงจูงใจใฝ่สัมพันธ์และการคิดแบบอเนกนัย โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างจากนักเรียนในเขตการศึกษา 6 ปีการศึกษา 2515 จำนวน 284 คน ผลการศึกษาพบว่า ผู้ที่เรียนได้ดีมักจะเป็นผู้ที่มีความสัมพันธ์กับเพื่อนเป็นอย่างดี เมื่อมีปัญหาทางการเรียนมักได้รับความช่วยเหลือจากเพื่อน ๆ ตรงข้ามกับคนที่ขาดเพื่อนมักเป็นคนที่การเรียนต่ำ ถูกทอดทิ้ง ปรับตัวไม่ดี มีปัญหาทางอารมณ์

---

¹วิมล โรจน์วีระ, "การศึกษาเปรียบเทียบความสัมพันธ์ทางสังคมและการปรับตัวระหว่างนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ปีที่ 7 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3" (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร, 2515).

²ประสาท บัณฑิตวงกู, "ความสัมพันธ์ระหว่างผลสัมฤทธิ์ในวิชาวิทยาศาสตร์ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ แรงจูงใจใฝ่สัมพันธ์และการคิดแบบอเนกนัย" (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร, 2516).

ในปีเดียวกัน ไพบูลย์ อินทวิชา¹ ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาค้นคว้า และปัญหาในการปรับปรุงตัวเองของนักเรียนโรงเรียนมัธยมสาธิตแบบประสม จากโรงเรียนมัธยมสาธิตแบบประสมวิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร ปีการศึกษา 2510 จำนวน 546 คน ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนมีปัญหาส่วนมากเกี่ยวกับการคบเพื่อน การเรียนและความสัมพันธ์ในครอบครัว

ปี พ.ศ. 2517 ดวงเดือน พันธุนาวินและบุญยิ่ง เจริญยิ่ง² ได้ศึกษาอิทธิพลของสังคมต่อทัศนคติของวัยรุ่น ในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่าวัยรุ่นให้ความสำคัญแก่เพื่อนมาก โดยมีการให้เหตุผลในการคบเพื่อนว่า เลือกเพื่อนที่มีลักษณะที่มีความประพฤติดี เป็นอันดับแรก รองลงมาเป็นเพื่อนที่ช่วยเหลือ สอดคล้องกับงานวิจัยของเทียนจิต จิตต์อารี³ ที่ศึกษาพบว่า นิสิตหญิงเลือกคบเพื่อนตามลำดับดังนี้

1. เพื่อนที่มีความประพฤติดี
2. เพื่อนที่ช่วยเหลือดีและมีความสนใจตรงกัน
3. เพื่อนที่เรียนดี
4. เพื่อนที่มีฐานะดี

---

¹ไพบูลย์ อินทวิชา, "การศึกษาค้นคว้าและปัญหาในการปรับปรุงตัวของนักเรียนโรงเรียนมัธยมสาธิตแบบประสม วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร ปีการศึกษา 2510" (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร, 2516).

²ดวงเดือน พันธุนาวินและบุญยิ่ง เจริญยิ่ง, "อิทธิพลของสังคมต่อทัศนคติของวัยรุ่น" หน้า 29 - 39.

³เทียนจิต จิตต์อารี, "การคบเพื่อนของนิสิตหญิง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ" หน้า 113.

งานวิจัยต่างประเทศ

ปี ค.ศ. 1976 แคน แทรลล์ (Douglass-Cantrell)¹ ได้ศึกษาถึงการเปลี่ยนแปลงค่านิยมของนักศึกษามหาวิทยาลัยในรัฐมิชิแกน ผลการศึกษาพบว่า การเปลี่ยนแปลงค่านิยมของนักศึกษานั้นส่วนใหญ่ได้รับอิทธิพลจากความสัมพันธ์ที่มาจากผู้ปกครองและเพื่อน

จากผลการวิจัยดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า ลักษณะของเพื่อนมีอิทธิพลต่อค่านิยม ความคิด การประพฤติปฏิบัติของวัยรุ่นอย่างมาก และวัยรุ่นจะมีปัญหาการเลือกคบเพื่อนมากที่สุดเพราะต้องการเพื่อนที่ถูกใจ ซึ่งลักษณะเพื่อนที่นักเรียนชอบคบมากที่สุดก็คือเพื่อนที่ประพฤติดี การที่นักเรียนมีเพื่อนที่มีลักษณะที่มีความประพฤติดี ย่อมชักนำกันไปในทางที่ดี

ดังนั้น แม้ว่าจะงานวิจัยข้างต้นยังไม่มีลักษณะว่าลักษณะของเพื่อนมีผลต่อการปฏิบัติศีลธรรมเลย แต่ก็น่าจะเป็นตัวแปรที่น่าจะมีผลต่อการปฏิบัติศีลธรรม

5. สื่อมวลชน

อิทธิพลของสื่อมวลชนต่อศีลธรรม

อิทธิพลของสื่อมวลชนต่อศีลธรรม หมายถึงรายการวิทยุ โทรทัศน์ ภาพยนตร์ และข่าวจากหนังสือพิมพ์ที่ส่งเสริมและไม่ส่งเสริมให้ประพฤติปฏิบัติตามศีลธรรม ซึ่งในเรื่องนี้มีผู้ศึกษาไว้ดังนี้

---

¹Douglass Cantrell, "Impact of University Department of Students Values" Dissertation Abstract International 36(May, 1976): 7229-A.

ปี พ.ศ. 2509 สุคา ชำรงโชติ¹ ได้ศึกษาอิทธิพลของสื่อมวลชนที่มีผลต่อการเรียนวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนอาชีวศึกษาในจังหวัดพระนคร ผลจากการศึกษาวิจัยพบว่า

1. นักเรียนได้รับอิทธิพลจากวิทยุ โทรทัศน์ ภาพยนตร์ และหนังสือพิมพ์ ในชีวิตประจำวันพอสมควร
2. นักเรียนมีทัศนคติที่ดีต่อสื่อมวลชนทั้ง 4 ประเภท โดยเห็นว่า ทำให้ได้รับความรู้ และความเพลิดเพลิน
3. สื่อมวลชนทั้ง 4 ประเภทมีผลทำให้ผลการเรียนวิชาสังคมดีขึ้น

ปี พ.ศ. 2511 พชร รั้งสิกุล² ได้ศึกษาเรื่องความสนใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นต่อรายการโทรทัศน์ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนไม่ชอบชมรายการเกี่ยวกับศาสนาเพราะไม่น่าสนใจ

ปี พ.ศ. 2523 ชีรนง เกิดสุคนธ์³ ได้ศึกษาความสัมพันธ์ของจริยธรรมของเยาวชนกับสื่อละครโทรทัศน์โดยใช้กลุ่มตัวอย่างจากนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 สังกัดกรมสามัญศึกษาในกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนได้รับอิทธิพลจากสื่อละครโทรทัศน์ตามพฤติกรรมของตัวละคร กระตุ้นให้ทำดี และยังพบว่าเหตุการณ์ที่ประทับใจนั้นมีอิทธิพลต่อนักเรียน ส่วนอิทธิพลการเลียนแบบพฤติกรรมจากตัวละคร

---

¹สุคา ชำรงโชติ, "อิทธิพลของสื่อมวลชนที่มีผลต่อการเรียนวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนอาชีวศึกษาในจังหวัดพระนคร" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ แผนกวิชาโสตทัศนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2509).

²พชร รั้งสิกุล, "ความสนใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นต่อรายการโทรทัศน์ ปี พ.ศ. 2511" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ แผนกวิชาโสตทัศนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2511).

³ชีรนง เกิดสุคนธ์, "การศึกษาจริยธรรมของเยาวชนจากสื่อละครโทรทัศน์" หน้าบทคัดย่อ.

นั้น ปรากฏว่านักเรียนร้อยละ 84.5 ตอบว่าไม่เคยเลียนแบบ

ปี พ.ศ. 2526 นุปผา นวลละออ¹ ได้ศึกษาเรื่องบทบาทของครูสังคม ในการพัฒนาจริยธรรม พบว่าปัญหาจริยธรรมเกิดจากสื่อมวลชน เช่น หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ ซึ่งช่วยทำให้เกิดปัญหาจริยธรรม เป็นแบบอย่างไม่ดีทำให้นักเรียนใจแตก มีค่านิยมผิด ๆ จิตใจเสื่อมลง แม้ว่าสื่อมวลชนจะมีส่วนช่วยให้มีพฤติกรรมที่ดีบ้างแต่ก็มีน้อย ส่วนใหญ่ทำให้เกิดแง่ลบมากกว่าแง่บวก

ปี พ.ศ. 2510 อรพรรณ พิศาลบุตร² ได้ศึกษาวิจัยเรื่องอิทธิพลของภาพยนตร์ ที่มีต่อนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนจากใจไขตัวอย่าง ชมภาพยนตร์เฉลี่ยแล้วเดือนละ 1 ครั้ง ส่วนมากไปกับเพื่อนเพศเดียวกัน ในวันหยุด นักเรียนชายชอบชมภาพยนตร์สงคราม นักเรียนหญิงชอบชมภาพยนตร์เพลง นักเรียนชายให้เหตุผลที่เลือกชมภาพยนตร์ประเภทสงครามเพราะแสดงชั้นเชิง ซึ่งไหวพริบ ส่วนนักเรียนหญิงชอบความเพลิคเพลินมีความสุข ฟังเพลงแล้วสบายใจ

ปี พ.ศ. 2518 ภักดิ์ ชนนชัยบุตร³ ได้ ศึกษาความคิดเห็นของอาจารย์ โรงเรียนสาธิตในกรุงเทพมหานคร เกี่ยวกับการใช้หนังสือพิมพ์รายวันประกอบการ เรียนวิชาสังคมศึกษาในชั้นประถมศึกษา โดยศึกษาจาก โรงเรียนสาธิตในเขต

¹นุปผา นวลละออ, "บทบาทของครูสังคมศึกษาในการพัฒนาจริยธรรม" หน้า 150.

²อรพรรณ พิศาลบุตร, "อิทธิพลของภาพยนตร์ที่มีต่อนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนกวิชาโสตทัศนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2522).

³ภักดิ์ ชนนชัยบุตร, "ความคิดเห็นของอาจารย์โรงเรียนสาธิตในกรุงเทพมหานคร เกี่ยวกับการใช้หนังสือพิมพ์รายวันประกอบการ เรียนวิชาสังคมศึกษาในระดับประถมศึกษา" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนกวิชาโสตทัศนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2518).

กรุงเทพมหานครจำนวน 101 คน ผลการวิจัยพบว่า ครูอาจารย์ส่วนใหญ่เห็นว่าควรใช้หนังสือพิมพ์ประกอบการสอนวิชาสังคมศึกษามากที่สุด เพราะให้ความรู้กับเหตุการณ์ปัจจุบัน

งานวิจัยต่างประเทศ

ในปี ค.ศ. 1978 ฮิลล์ เดียร์ค (Hilliard)¹ พบว่า บทบาทของโทรทัศน์มีอิทธิพลต่อสังคมอย่างมาก เป็นแหล่งเผยแพร่ความรู้ และช่วยในการขยายตัวทางวัฒนธรรม เป็นโรงเรียนที่ไร้ขอบเขตจำกัด (School with out walls)

ปี ค.ศ. 1983 บราวน์ และคนอื่น ๆ (Brow and Others)² พบว่า เด็กที่มีอายุระหว่าง 5 - 18 ปี จะใช้เวลาในการดูโทรทัศน์มากกว่าการเรียนในห้องเรียน คือจะใช้เวลาถึง 15000 ชั่วโมงในการดูโทรทัศน์ และรวมเวลาฟังวิทยุด้วย จะใช้เวลาถึง 20000 ชั่วโมง ขณะที่ใช้เวลากับการเรียนในห้องเรียนเพียง 11500 ชั่วโมง

การวิจัยดังกล่าวข้างต้น แสดงให้เห็นว่าสื่อมวลชนมีบทบาทต่อนักเรียนมากขึ้น ซึ่งบทบาทของสื่อมวลชนมีได้ทั้งในด้านการส่งเสริมศีลธรรมและการชักนำไปในทางที่ผิดศีลธรรมขึ้นอยู่กับผู้รับสื่อมวลชนจะเลือกรับทางใด

¹Robert L. Hillard, Television Broadcasting An Introduction Hasting House (New York: Publishers, 1978), p.4-6.

²James W. Brown, Richard B. Lewis and Fred F. Haroleroad, AV Instuctional - Technology, Media and Method (Sixth ed.) (New York: McGraw-Hill, 1983), p. 266.

สรุป การประพาศปฏิบัติตามศีลห้า เป็นการรักษาความตั้งงามตามหลักปฏิบัติ
ขั้นต้นของพุทธศาสนิกชน ทั้งยังเป็นการรักษาบรรทัดฐานของสังคมให้ยั่งยืนด้วยความ
ปกติสุข วิธีการปฏิบัติก็คือ การเจตนางดเว้นจากการ เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ทาง
กายและวาจา 5 ประการดังกล่าวมาแล้วข้างต้น ซึ่งบุคคลจะมีพฤติกรรมการปฏิบัติ
ตามศีลห้าหรือไม่มากนักย่อมขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ ที่ทำหน้าที่ชักเสลาจิตใจ ซึ่ง
จากการที่ได้ศึกษาวรรณคดีและเอกสารรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า มีตัวแปรที่
มีแนวโน้มว่ามีผลต่อการปฏิบัติตามศีลห้ารวม 5 ปัจจัย จำนวน 15 ตัวแปร คือ

1. ปัจจัยเกี่ยวกับบ้าน
2. ปัจจัยเกี่ยวกับโรงเรียน
3. ปัจจัยเกี่ยวกับวัด
4. ปัจจัยเกี่ยวกับเพื่อน
5. ปัจจัยเกี่ยวกับสื่อมวลชน

มีตัวแปรจำนวน 15 ตัวแปร คือ

1. การอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครอง
2. ความประพฤติของผู้ปกครอง
3. การศึกษาของผู้ปกครอง
4. รายได้ของผู้ปกครอง
5. อาชีพของผู้ปกครอง
6. สภาพบ้านและสิ่งแวดล้อมรอบบ้าน
7. การอบรมสั่งสอนของครู
8. ความประพฤติของครู
9. การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมศีลธรรมในโรงเรียน
10. สภาพโรงเรียนและสิ่งแวดล้อมรอบโรงเรียน
11. ความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชุมชน

12. การประพฤติปฏิบัติของพระสงฆ์ในชุมชน
13. ความประพฤติของเพื่อน
14. ลักษณะของเพื่อน
15. อิทธิพลของสื่อมวลชน

จากตัวแปรข้างต้นที่มีแนวโน้มว่ามีผลต่อการปฏิบัติตามศีลห้า หากได้ศึกษาตัวแปรใดมีผลต่อการปฏิบัติตามศีลห้ามากที่สุดและรอง ๆ ลงไปก็จะ- นำผลไปใช้ในการท่อมุ่แพทย์ากรส่งเสริมที่ตัวแปรตัวนั้น เพื่อให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายมีการปฏิบัติตามศีลห้ามากขึ้น อันจะเป็นการประหยคใจแพทย์ากรและส่งเสริมได้ตรงจุดสำรภูที่ก่อให้เกิดการปฏิบัติอย่างแท้จริงต่อไป

ศูนย์วิทยแพทย์ากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย